

ស៊ីអន្តេសម ជាតិ

គុំដើរពីការងារ និងការបង្កើត
កំណត់ខ្លួន និង ការបង្កើត លម្អាយតុលាបាយ

ឯកសារ និង ការងារ និង ការបង្កើត

ស៊ីអិនុ ជាតិ

สัจธรรมชีวิต

คู่มือเตรียมความพร้อมก咽 ใจ และครอบครัว ก่อนและหลังลมหายใจสุดท้าย
โดย มูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์

ISBN 978-616-92902-6-1

พิมพ์ครั้งแรก จำนวน 30,000 เล่ม
แจกฟรี

แยกสีและพิมพ์ที่

สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชซิ่ง จำกัด(มหาชน)
376 ถนนชัยพฤกษ์ (บรรราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
โทร.02-2422-9000, 02882-1000

สารบัญ

	หน้า
สัจธรรมชีวิต	5
ประวัติสมเด็จพระวันรัต	7
สาส์นจากประธานมูลนิธิธรรมมาภิบาลทางการแพทย์	9
สาส์นจากเลขานุการมูลนิธิธรรมมาภิบาลทางการแพทย์	10
คำนำ	11
มูลนิธิธรรมมาภิบาลทางการแพทย์	12
โครงการมองพระ กปร.และตู้สะพานบุญ	14
ภาค 1 เมื่อเข้าใกล้วาระสุดท้าย	22
บทที่ 1 วิถีแห่งความเป็นจริง	24
บทที่ 2 เยียวยาใจด้วยธรรมะ	28
บทที่ 3 อุบายวิธีบรรเทาความเศร้าโศก	32
บทที่ 4 สรภะของร่างกายเมื่อเข้าใกล้วาระสุดท้าย	36
บทที่ 5 การบริจาคอวัยวะและบริจาคร่างกาย	42
ภาค 2 กฎหมายเกี่ยวกับความตาย (ก่อนเสียชีวิต)	48
บทที่ 6 การรุณณาต และ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550	50
บทที่ 7 หนังสือแสดงเจตนา ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 (Living will)	58
บทที่ 8 การทำพินัยกรรม	68
ภาค 3 พิธีศพ	76
บทที่ 9 การแจ้งตายและการออกใบมรณะบัตร	80
บทที่ 10 ค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ	84
บทที่ 11 การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ การขอพระราชทาน เพลิงศพ	92
บทที่ 12 คติธรรมความเชื่อในพิธีศพของชาวพุทธ	98

สารบัญ

	หน้า
ภาค 4 กฎหมายเกี่ยวกับความตาย (หลังเสียชีวิต)	104
บทที่ 13 การจัดการทรัพย์สินของผู้ตาย	106
บทที่ 14 การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์	116
บทที่ 15 การจัดการบำเหน็จ บำนาญตกทอด	124
บทที่ 16 การจัดการประกันชีวิต	128
ภาคผนวก ความตายในพระพุทธศาสนา	130
ความตายในพระพุทธศาสนา	131
ประวัติศาสตร์ความตาย	137
ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับความตาย	140

สัจธรรมชีวิต

เมื่อกล่าวถึงชีวิตควรทำความเข้าใจว่า เป็นต้นของชีวิตคือความเกิด ที่สุดของชีวิตคือความตาย ในระหว่างความเกิดกับความตาย เป็นเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่นี้ มีเวลาไม่เท่ากัน บางคน ก็มีเวลามาก บางคนก็มีเวลาน้อย เวลาที่มีชีวิตอยู่นี้ เรียกว่า อายุ หมายถึงเวลาที่จะมีชีวิตอยู่ในโลก

อีกอย่างหนึ่ง พระพุทธศาสนาสอนว่า อาการที่สังขารเกิดขึ้นในเบื้องต้น เรียกว่า ชาติ อาการที่เปลี่ยนแปลงไปในท่ามกลาง เรียกว่า ชา อาการที่แตกสลายไปในที่สุด เรียกว่า มนต์ คือตาย ชีวิตคนเราเมื่อถึงอายุขัย ก็ต้องตายทุกคน ไม่มีใครหลีกเลี่ยงหรือสามารถต่อรองกับความตายได้ ทั้งนี้ เพราะ ความตายเกิดขึ้นได้กับทุกคน เกิดในทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที ดังพุทธภาษิตว่า

ขดติเย พราหมณ เวสุเส
น กิลจิ ปริวชเชสิ

สุทเท จนุทาลปุกุกุเส
สพพเมราภิมทหติ.

ความตายย่อมมีอยู่ทุกคน ไม่ถือว่าเป็นกษัตริย์ เป็นพระมณี
เป็นพลเรือน หรือเป็นไพร่ ไม่วันใดๆ ໄว้ให้เหลือเลย.

ชีวิตกับความตายจึงเป็นของคู่กัน เราไม่สามารถแยกชีวิตกับความตายออกจากกันได้ ความตายจึงไม่ใช่เรื่องน่ากลัว แต่เป็นเรื่องการเรียนรู้ ไม่ควรกลัวความตาย แต่ควรเตรียมตัวตายอย่างมีสติ ยิ่งได้เตรียมตัวตายอย่างดีจะถึงขั้นเรียกว่า “ตายเสียก่อนตาย” ถือว่าได้รับประโยชน์สูงสุดจากความตาย

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนว่า การใช้ชีวิตให้ดีต้องมีศิลปะ หนึ่งในศิลปะแห่งการใช้ชีวิตเหล่านั้น ก็คือการเจริญมรณสสติ เพื่อที่ว่าเมื่อเราชำนาญถึงความตายบ่อยๆ เราจะได้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง มีสติ ไม่หลงใหลไปกับความรื่นรมย์ในรูปแบบต่างๆ จนลืมไปว่าความตายอาจเกิดขึ้นกับตัวเองได้ทุกวินาทีที่หายใจเข้าออก

ศิลปะในการเตรียมตัวตายอย่างมีสตินั้น เป็นการเรียนรู้ที่จะรับมือจากความตายอย่างมีวิธีการที่ถูกต้อง และวันหนึ่งเมื่อความตายมาถึง ก็สามารถตายอย่างคนที่พร้อมจะตาย หรือที่เรียกว่า ตายอย่างสันติ สงบ สง่างาม เปรียบเหมือนคนงานรอสัญญาณระฆังเวลาเลิกงาน ด้วยความยินดีปรีดา ฉะนั้น แม้ความตายจะเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องหนีไม่พ้น อยู่ใกล้ตัวเรามาก และเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว เราหันหลังต้องพร้อมเผชิญกับการรับมือต่อการผลัดพรากที่เกิดขึ้นได้อย่างไม่สะทกสะท้าน

หนังสือ “สัจธรรมชีวิต” เล่มนี้ เป็นผลงานของท่านผู้รู้หลายท่านได้นำเสนอเรื่องราวธรรมชาติของชีวิต ให้ผู้คนได้ตระหนัก เมื่อถึงคราวเผชิญหน้ากับการสูญเสีย หรืออยู่ในห้วงเวลาของการจะอำลา จากโลกนี้ หากคนใกล้ตัวหรือสิ่งที่เรารักต้องมีอันพลัดพรากจากไป ก็พึงตระหนักไว้ว่านี้เป็นธรรมชาติของชีวิต เป็นบทเรียนชีวิตที่เราจะต้องเรียนรู้ และต้องข้ามพ้นไปให้ได้ เมื่อความตายรออยู่ข้างหน้า เราจะรักโกรธ หลง อิจชา ริษยา เคียดแค้น ซึ้งซึ้ง ไปเพื่ออะไรกัน

จึงขออนุโมทนาคณะผู้จัดพิมพ์ในครั้งนี้ และอย่างให้ทุกคนได้ตระหนักรถึงความสำคัญของการอ่าน และเข้าใจถึงสัจธรรมชีวิต หากเราตระหนักรู้ว่าทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นธรรมชาติของชีวิต เช่นนั้นแล้ว ความทุกข์หรือความplัดพรากที่เราเผชิญ เราจะรับมือได้อย่างง่ายดาย และมีสติ

(สมเด็จพระวันรัต)

กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

พฤษภาคม 2564

ประวัติ เจ้าพระคุณสมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พุทธมคุตโต) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

นามเดิม จุนท์ พราหมณพิทักษ์ บิดาชื่อนายจันทร์ พราหมณพิทักษ์ มารดาชื่อ นางเหลียง พราหมณพิทักษ์ (รัตนเดียร) เกิดเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2479 ที่จังหวัดตราด ท่านบรรพชา เมื่ออายุ 12 ปี ณ วัดคิริวihar จังหวัดตราด อายุครบ 20 ปี ได้อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 โดยมีสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ม.ร.ว.ชื่น สุจิตตมภากcq) ทรงเป็นพระอุปัชฌายะ มีพระวินัยบัณฑิต (ถาวร ฐานุตตโร) เจ้าอาวาสวัดคิริวihar อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และมีพระครูวิสุทธิธรรมกาน (แจ่ม ธรรมสาโร) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับนามฉายาว่า “พุทธมคุตโต”

หลังจากบรรพชาอุสมบทแล้ว ได้ศึกษาพระปริยัติธรรม ตามลำดับ โดยสอบได้เปรียญธรรม ๙ ปะโยค เมื่อปี พ.ศ. 2515 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติ เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร และยังเป็นประธานคณะสนองงานในสมเด็จพระสังฆราชด้วย

กรณีกิจสำคัญ

วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 เป็นผู้นั่งพระเสถียรกลีบบัวและราชรถน้อย อ่านพระอภิธรรมนำพระศพ ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิ瓦สราชนครินทร์ จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สุพรรณเมธุ ณ มนฑลพิธีท้องสนามหลวง ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพรหมมนู

วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2555 เป็นผู้นั่งพระเสถียรกลีบบัวและราชรถน้อย อ่านพระอภิธรรมนำพระศพ ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณวดี จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท สุพรรณเมธุ ณ มนฑลพิธีท้องสนามหลวง

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2559 เวลา 15.00 น. เป็นองค์นำพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากโรงพยาบาลศิริราช ไปสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 เป็นผู้นั่งพระเสถียรกลีบบัวและราชรถน้อย อ่านพระอภิธรรมนำพระบรมศพ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทสุพรรณมุนี ณ มนฑลพิธีท้องสนามหลวง

สมณศักดิ์

พ.ศ. 2517 เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระอมรมโนเล

พ.ศ. 2531 เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชสุมนต์มุนี

พ.ศ. 2535 เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพกิจ

พ.ศ. 2541 เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมกิจ

พ.ศ. 2543 เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัญชี พระพรหมมนู

พ.ศ. 2552 เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ชั้นสุพรรณบัญชี สมเด็จพระวันรัต

สารสนเทศการแพทย์และสาธารณสุข

มูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์เป็นมูลนิธิเพื่อการกุศลทางการแพทย์และสาธารณสุข จัดตั้งขึ้น หลังจากมีหลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมากิษาทางการแพทย์สำหรับผู้บริหารระดับสูง (ปรพ.) ซึ่งเป็น หลักสูตรที่จัดโดยแพทยสภาโดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระปกาเกล้า ปัจจุบันได้มีการเปิดอบรม และมีนักศึกษาจำนวน 9 รุ่น อย่างต่อเนื่องโดยนักศึกษาของหลักสูตรตั้งแต่ ปรพ.1 ถึง 9 ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารของส่วนงานห้องภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ต่อภารกิจการทางการแพทย์และสาธารณสุข

สิงหนึ่งที่พวงเรขาาวปรพ.ยึดถือคือความสามัคคีเพื่อประโยชน์ของสาธารณสุข โดยพวงเราได้จัด กิจกรรมใหญ่น้อยเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดเป็นประจำทุกปี

หนังสือสัจธรรมชีวิตเกิดจากความริเริมของมูลนิธิร่วมกับฝ่ายสงฆ์ ได้จัดทำหลักสูตรเพื่อให้แพทย์ และบุคคลทั่วไปเข้าใจพิธีการทางศาสนาสำหรับผู้ใกล้เสียชีวิตหรือเสียชีวิตแล้ว ซึ่งมีเนื้อหาที่เป็น หลักสูตรวิชาทางการแพทย์และพยาบาลเพื่อให้เข้าใจหลักวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยในระยะ สุดท้ายและเมื่อผู้ป่วยเสียชีวิตแล้วเป็นอีกส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งทางมูลนิธิหวังจะให้เกิดประโยชน์ แก่ญาติพี่น้องและมิตรสหายของผู้ป่วยและผู้วายชนม์

มูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกุศล ขอขอบคุณ วิทยากรทุกท่านที่ได้ร่วมมือร่วมใจกันเขียนบทความในหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนในการพิมพ์หนังสือเล่มนี้เพื่อเผยแพร่ต่อไป

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
ประธานมูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์

สารสนเทศการมุลนิธิธรรมากบาล

ทุกชีวิตที่เกิดมาบนโลกนี้ สุดท้ายล้วนจากไปเช่นเดียวกัน นับเป็น “ความจริงของชีวิต” ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง อันเป็นที่มาของโครงการหนังสือ “สัจธรรมชีวิต” เล่มนี้ กับความจริงที่ว่า “เกิด แก่ เสื่อม ตาย” ไม่มีความสามารถหลุดพ้นสิ่งเหล่านี้ได้ ทำให้ทุกขณะจะต้องตั้งตนอยู่บนความไม่ประมาท ต้องฝึกคิดเสมอว่า หากสิ่งนี้เกิดขึ้น เราจะทำอย่างไร จะเตรียมพร้อมอย่างไร ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของหนังสือเล่มนี้ เปียนไว้เพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน และเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ภาวะสงบของชีวิต ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และทางกฎหมาย เพราะการวางแผนที่ดียอมทำให้เกิดความสงบในบันปลายได้อย่างแท้จริง

หนังสือเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะได้รับความกรุณาจากสมเด็จพระวันรัต (จุนท พุทธมคุตโต) สมเด็จพระราชาคณะฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร กรุณายอนกติธรรมให้ทั้งผู้อ่าน และญาติของผู้จากไปที่อาจกำลังอยู่ในภาวะที่เศร้าโศก ร่วมกับ ความร่วมมือร่วมใจกันของกัลยาณมิตร ที่มีจิตกุศล เพื่อต้องการให้ความรู้แก่ผู้อ่านด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน เช่น ความรู้ทางด้านกฎหมาย การบริจาคมอวัยวะ หรือร่างกายเพื่อเป็นอาจารย์ใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่อาจเกี่ยวข้องกับบางท่าน เช่นการขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นในนามของมุลนิธิธรรมากบาลทางการแพทย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านสาธารณประโยชน์โดยส่วนหนึ่งที่สำคัญคือการดูแลชีวิต ทั้งร่างกายและจิตใจทางการแพทย์ ที่เชื่อมกับสังคม และการบูรนาการนี้ เริ่มตั้งแต่การให้ความรู้ในหลักสูตรธรรมากบาลทางการแพทย์ การออกแบบห้องแพทย์อาสา ช่วยเหลือผู้ป่วย และช่วยภัยพิบัติ รวมไปถึงโครงการโรงพยาบาลคุณธรรม โครงการสนับสนุนโรงพยาบาลต่างๆ ที่ขาดแคลน หลักสูตรพระคิลานเวช เพื่อประกันชีวิตในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ตู้สะอาดบุญเพื่อวาระสุดท้าย และโครงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วาระสุดท้าย คือ หนังสือ “สัจธรรมชีวิต” เล่มนี้

ดังนั้น หนังสือสัจธรรมชีวิต นับเป็นคู่มือการเดินทางถึงปลายทางของชีวิต ที่เตรียมความพร้อมอย่างดี นอกจากจะสนับสนุนการบริจาคมอวัยวะตันซึ่งเป็นมหาทานครั้งสุดท้าย และเตรียมความพร้อมทางกฎหมายให้เกิดความสงบสุขในครอบครัวหลังจากไปแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านเกิดความสงบ จิตใจในช่วงบันปลายของชีวิตในที่สุด อันเป็นสิ่งที่ทุกท่านปรารถนา ทั้งยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมุลนิธิฯ

หากมีกุศลผลบุญใดที่เกิดจากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ขอถวายให้เกิดความสุขสงบยิ่งเย็น และมั่นคงต่อบุคลากรทางการแพทย์ผู้เสียสละ และวงการแพทย์ไทยทราบนิรันดร

คำนำ

การจากโลกนี้ไป คือ สัจธรรมชีวิตที่ทุกคนต้องพบเจอ การจากไปอย่างสงบด้วยความพร้อม จึงเป็นสิ่งที่เราสามารถวางแผนได้ หนังสือสัจธรรมชีวิต รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนจากไป และหลังจากที่เราจากไปอย่างสงบแล้ว ญาติจะได้มีแนวทางในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้จากไป อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ สมเด็จพระวันรัต (จุนท พรหมคุตโต) สมเด็จพระราชาคณะฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร ประทานชื่อหนังสือ “สัจธรรมชีวิต” ในฐานะที่ท่านเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ของพิธีมอบตู้สละพานบุญ ของมูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์

ตู้สละพานบุญ เป็นโครงการเพื่อการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายและญาติ ซึ่งมีอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ในการเตรียมตัวเตรียมใจการจากไปของญาติและบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น เสื้อผ้า อุปกรณ์แต่งกาย สำหรับผู้จากไป รูป เทียน เทปธรรมะ ฯลฯ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยระยะสุดท้ายและญาติ ให้รอบด้านมากยิ่งขึ้น จึงจัดทำหนังสือสัจธรรมชีวิตขึ้น

บทความทั้งหมดในหนังสือสัจธรรมชีวิต ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ประพันธ์ ทั้งสองท่าน ดร.วราส ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ รวมถึงหน่วยงานและองค์กรที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวตาย เช่น ชีวามิตร สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำหนังสือ ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญมา ณ ที่นี่

นายแพทย์ภาสกร วันชัยจิระบุญ
บรรณาธิการ

มูลนิธิธรรมากิษาลทางการแพทย์

มูลนิธิก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2558 โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ. เกษม วัฒนชัย เป็นประธานมูลนิธิฯ และ พล.อ. ต.นพ. อิทธพร คงเจริญ เป็นเลขานุการมูลนิธิฯ มูลนิธิธรรมากิษาลทางการแพทย์เป็นมูลนิธิสาธารณกุศล ลำดับที่ 950 การสนับสนุนมูลนิธิสามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินบริจาคได้

สำนักงานใหญ่ของมูลนิธิ ตั้งอยู่ที่ อาคารเฉลิมพระบรมมี ๔๐ ปี ชั้นที่ 11 เลขที่ 2 ซอยศูนย์วิจัย 1 ถนน เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

มูลนิธิธรรมากิษาลทางการแพทย์ มีการกิจสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมากิษาลทางการแพทย์ สำหรับผู้บริหารระดับสูง (ปธ.) หลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมากิษาลทางการแพทย์ สำหรับผู้บริหารระดับสูง เป็นหลักสูตรที่ออกแบบขึ้นตาม พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งพระราชทานแก่ทีมแพทย์ผู้รักษา และคณะดีคณบดีแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ขณะเป็นกรรมการแพทยสภา ว่า ในยุคบ้านเมืองมีความขัดแย้งขอให้แพทย์ไทย “อ่อนน้อมถ่อมตน ทุกคนมีดีอย่าดูถูกใคร” ได้ถูกนำมาสร้างเป็นหลักสูตรร่วม 医疗 spa สถาบันพระปกเกล้า

โครงการแพทย์อาสาเฉพาะทางร่วมใจเฉลิมพระเกียรติฯ และโครงการจิตอาสาอื่นๆ มูลนิธิธรรมากิษาลทางการแพทย์ ได้สนับสนุนการจัดโครงการหน่วยแพทย์อาสาเฉพาะทาง ร่วมกับ 医疗 spa และหลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมากิษาลทางการแพทย์ สำหรับผู้บริหารระดับสูง (ปธ.) โดยมีการจัดโครงการ ไปตามจังหวัดต่างๆ เพื่อช่วยเหลือทางการแพทย์เฉพาะทางให้ไปถึงประชาชนที่เดือดร้อนจากการรักษาพยาบาลที่ต้องรอค้อยคิวเป็นเวลานาน โดยจัดมาแล้ว ทั้งหมด 5 ครั้ง ลงพื้นที่ไปตามจังหวัดต่างๆ ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครราชสีมา และ จังหวัดปราจีนบุรี ตามลำดับ ทั้งนี้ได้ตรวจรักษาคนไข้มากกว่า 36,000 คน

2. สนับสนุนการศึกษาวิจัย และการประชุมวิชาการด้านธรรมากิษา มูลนิธิธรรมากิษาลทางการแพทย์ร่วมกับ 医疗 spa สนับสนุนการศึกษาและพัฒนาระบบการ 医疗 thai ด้วยธรรมากิษา ด้วยการจัดงานประชุมวิชาการประจำปี และเสนอผลงานวิจัยของ หลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมากิษาลทางการแพทย์ สำหรับผู้บริหารระดับสูง (ปธ.)

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารในการนำไปแก้ปัญหาเพื่อประชาชน โดยเน้นให้ทำการศึกษาวิจัยปัญหาด้านสาธารณสุข ด้านต่างๆของประเทศ

3. สนับสนุนกิจกรรมโรงพยาบาลคุณธรรม (นอกกระทรวงสาธารณสุข)

มูลนิธิฯ สนับสนุนกิจกรรมโรงพยาบาลคุณธรรมของโรงพยาบาลสังกัดนอกกระทรวงสาธารณสุข ควบคู่กับ แก้วกัลยา สิกขาลัย สถาบันพระบรมราชชนก ที่ดูแล

โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข การดำเนินงานจะเน้นให้ความรู้เรื่อง กระบวนการจัดตั้งโรงพยาบาลคุณธรรม โดย ศ.เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย ประธานมูลนิธิฯ จะเป็นผู้บรรยายให้ความรู้ แก่โรงพยาบาล ร่วมกับทีมงาน

ทั้งนี้ได้มีการออกแบบแพทย์อาสาและ กิจกรรมการสาธารณกุศลเป็นจำนวนมากในปีที่ผ่านมา

โครงการมอบ พระ ภปร. และ ตู้ສละพานบุญ

เนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี วันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์ แพทยสภา และกระทรวงสาธารณสุข จัดให้มีโครงการมอบพระภปร.และตู้ສละพานบุญ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เพราะเห็นถึงความสำคัญว่า ทุกคนควรได้รับการดูแลอย่างมีศักดิ์ศรีสมเกียรติความเป็นมนุษย์ในวาระสุดท้ายของชีวิต รวมถึงการให้กำลังใจและเยียวยาจิตใจของญาติที่ต้องเผชิญกับความสูญเสีย

โครงการนี้ถือดั้นแบบจากโครงการคุณธรรม End of Life ของ หน่วยงานอุบัติเหตุ – ฉุกเฉิน โรงพยาบาลบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นหน่วยให้บริการช่วยชีวิตผู้ป่วยฉุกเฉิน อย่างไรก็ตามบางกรณีแม้ว่าทีมแพทย์และพยาบาลช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถแล้ว แต่ก็ไม่สามารถยื้อชีวิตของผู้ป่วยไว้ได้แพทย์และพยาบาลพบว่าญาติของผู้ป่วยกลุ่มนี้มักไม่สามารถรับมือกับการสูญเสียอย่างกระหันหันของบุคคลอันเป็นที่รัก 医疗 และพยาบาลจึงก่อตั้งโครงการนี้ขึ้นเพื่อให้ผู้เสียชีวิตได้รับการดูแลอย่างสมศักดิ์ศรี อันเป็นการเยียวยาจิตใจให้แก่ญาติผู้เสียชีวิตไปพร้อม ๆ กัน ทั้งยัง ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างญาติและทีมแพทย์พยาบาลลงอย่างได้ผล

เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2560 ท่านอองคumnตรี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ไปเยี่ยมโรงพยาบาลแห่งนี้ ท่านชื่นชมแนวคิดของโครงการดังกล่าวและต้องการนำไปขยายผล กระทั้ง มูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์ แพทยสภา และกระทรวงสาธารณสุข รับรู้ข้อมูลดังกล่าว จึง เลิ่งเห็นประโยชน์และพัฒนาต่อยอดจนเป็น โครงการมอบพระ ภปร. และ ตู้ສละพานบุญ ในเวลาต่อมา

รายชื่อผู้สนับสนุนโครงการ

- สมเด็จพระวันรัต จุนท พรหมคุตโต เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร ประธานสงฆ์
- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
- คณะกรรมการมูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์
- นักศึกษาในหลักสูตรธรรมากิบาลทางการแพทย์สำหรับผู้บริหารระดับสูงรุ่นที่ 6
- ผู้ตรวจราชการ เขตสุขภาพที่ 3 กระทรวงสาธารณสุข
- นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดพิจิตร
- โรงพยาบาลบางมูลนาก
- บริษัท ทีวีไดเรค จำกัด (มหาชน)
- บริษัท เอ็กเซลเล้นท์ กราฟฟิก จำกัด
- บริษัท เอส.พี.เอส.อินเตอร์เทค จำกัด
- บริษัท กิฟฟารีน สกายไลน์ ยูนิตี้ จำกัด
- มูลนิธินักศึกษาสถาบันพระปกเกล้าเพื่อสังคม

และผู้มีจิตอันเป็นกุศลเป็นจำนวนมากที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนี้ มูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พิธีมอบตู้ສະพานบุญครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2563 เวลา 9.00 น. ที่ชั้น 14 อาคารแพทย์สภा กระทรวงสาธารณสุข ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย เป็นประธานในโครงการตู้ສະพานบุญเพื่อผู้ป่วยวาระสุดท้าย เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี วันสวรรคต โดยพระคุณเจ้าสมเด็จพระวันรัต เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นประธานฝ่ายสงฆ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2563 มูลนิธิธรรมากิบาลทางการแพทย์ แพทย์สภा และกระทรวงสาธารณสุข
มอบตู้ສະพานบุญให้โรงพยาบาลทั่วประเทศ รวม 228 แห่ง

ตู้ສະพานบุญ ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูปปางประทานพร กปร.
2. กระถางธูปเทียน
3. แจกันดอกไม้
4. ดอกไม้ ธูป เทียน ให้ผู้เสียชีวิตไปไว้พระจุพามณีบนสวรรค์ตามความเชื่อของชาวพุทธ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการไปสู่ภพภูมิที่ดี
5. หนังสือสาดมนต์
6. เหรียญໂປຣຍາທານ ตามความเชื่อว่าต้องໂປຣຍາທານແຍກ ສະພານ เพื่อจ่ายค่าผ่านทางให้สามารถนำวิญญาณผู้ตายกลับบ้านหรือวัด
7. พานขอขมา วางใบคำขอให้สิกรรม
8. วิทยุ และ ซีดีธรรมะ เพื่อเปิดให้ญาติพ亲ขณะรอรับศพที่โรงพยาบาล (ประมาณ 2 ชั่วโมง)
9. อุปกรณ์แต่งหน้า
10. เสื้อผ้า รองเท้า สำหรับผู้เสียชีวิต
11. อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ธูป ไม้ขีดไฟ ทิชชู และอื่นๆ
12. หนังสือสัจธรรมชีวิต

ประวัติพระพุทธรูปปางประทานพร ภปร.

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ ให้ศาสตราจารย์ไพบูลย์ เมืองสมบูรณ์ นายช่างศิลป์ กรมศิลปากร ปั้นแบบพระพุทธรูปปางประทานพร ภปร. และทรงควบคุมการปั้นหุ่นให้อยู่ในพระบรมราชวินิจฉัย โดยตลอด และพระราชทานคำJarikไว้ที่ฐานด้านหน้า เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของชาติว่า “ทุกชาติ สามคุณิ สถิสุขานเนน โภชติ รุกุนติ” แปลว่า คนชาติไทย จะรักษาความเป็นไทย อยู่ได้ด้วยมีสติ สำนึกร้อยู่ในความสามัคคี ส่วนฐานด้านหลังJarikใจความว่า “เสด็จพระราชดำเนินในพิธีหล่อ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2508”

พระพุทธรูป ภปร. รุ่นนี้ จึงสมบูรณ์แบบครบถ้วน รวมเอาสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เข้าไว้ด้วยกันอย่างบริบูรณ์ มีคุณค่า ทั้งทางศิลปะประติมกรรม ประวัติศาสตร์ และคุณค่าแห่งจิตใจ

ใบคำกล่าวขอโหสิกรรม มีข้อความดังนี้

คุณ (พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย) ชื่อ..... วันนี้ทำใจให้สบาย ไม่ต้องกังวล ให้นึกถึงบุญกุศลที่ทำไว้เคยทำบุญที่ไหน ให้ระลึกถึง ขอให้หลับอย่างสบาย ไปสู่สุคติ กายกรรม วิกรรม มโนกรรม กรรมอันได้ที่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้ล่วงเกินต่อท่าน ด้วยกาย วาจา ใจ ด้วยเจตนา ก็ดี ไม่เจตนา ก็ดี ขอจงได้อโหสิกรรม ให้แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย กรรมอันได้ที่ท่านได้ล่วงเกินต่อข้าพเจ้าทั้งหลาย ด้วยกาย วาจา ใจ ด้วยเจตนา ก็ดี ไม่เจตนา ก็ดี ข้าพเจ้าทั้งหลายขออโหสิกรรมแก่ท่านทั้งหมดทั้งสิ้นขอให้.....ไปสู่สุคติภพ สมดังตั้งใจ เทอญ

ขั้นตอนการดำเนินงานเมื่อมีผู้เสียชีวิต

- เมื่อการรักษาได้ยุติลง แจ้งข่าวกับญาติเรื่องผู้เสียชีวิต สอดคลานญาติเรื่องศาสนาของผู้เสียชีวิต หากเป็นศาสนพุทธ ขออนุญาตเปิดเทปธรรมะในระหว่างดำเนินการด้านเอกสาร และเชิญญาติมาขอโหสิกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ใน ช่วง 20 นาทีหลังเสียชีวิต
- หลังจากนั้นขออนุญาตแต่งศพ ดูแลทำความสะอาดร่างกายภายนอก เปลี่ยนเสื้อผ้า แต่งหน้า หวีผม
- นำชุดดอกไม้มารวบไว้ที่มือของผู้เสียชีวิต วางไว้กาง LANG หน้าอก พร้อมทั้งเตรียมชุดโปรดยาน มาวางไว้บริเวณใกล้ ๆ กับผู้เสียชีวิต
- เคลื่อนย้ายผู้เสียชีวิตเข้าห้อง End of life ซึ่งจัดสถานที่ให้เงียบสงบเพื่อให้ญาติมีโอกาสใช้ช่วงเวลาสุดท้ายกับผู้เสียชีวิต พร้อม เปิดเทปธรรมะ
- เมื่อครบ 2 ชั่วโมง ดูแลส่งผู้เสียชีวิตกับญาติ เพื่อประกอบพิธีทางศาสนาต่อไป

ບທສວດມນຕີທີ່ເກື່ອງຂອງ

ໂພໜັງຄປຣິຕຣ

ໂພໜັງໂຄ ສະຕິສັງຫາໂຕ
ວິຮຍັນປີປັບສັກຫີ-
ສະມາຊຸເປັກຂະໂພໜັງຄາ
ມຸນິນາ ສັນມະທັກຫາຕາ
ສັງວັດຕັນຕີ ອະກິລູງຢາຍະ
ເອເຕະ ສັຈຈະວັ້ນເຊະ
ເອກສົມົງ ສະນະເຍ ນາໂຄ
ຄີລານේ ທຸກໆໃຫ້ ທີ່ສ່ວາ
ເຕ ຈະ ຕັ້ງ ອະກິນັນທີ່ວາ
ເອເຕະ ສັຈຈະວັ້ນເຊະ
ເອກະຫາ ຮັ້ມມະຮາຈາປີ
ຈຸນທັດເດເຮະ ຕັ້ງແບວະ
ສັນໄມທີ່ວາ ຈະ ອາພາຮາ
ເອເຕະ ສັຈຈະວັ້ນເຊະ
ປະທິນາ ເຕ ຈະ ອາພາຮາ
ມັກຄາຮະຕະກີເລສາ ວະ
ເອເຕະ ສັຈຈະວັ້ນເຊະ

ຮັ້ມມານັ້ງ ວິຈະໂຍ ຕະດາ
ໂພໜັງຄາ ຈະ ຕະດາປະເຮ
ສັຕເຕ ເຕ ສັພພະທັສສິນາ
ກາວິຕາ ພະຫຸລີກະຕາ
ນິພພານາຍະ ຈະ ໂພຣີຍາ
ໂສຕັດ ເຕ ໂທດ ສັພພະຫາ ໆ
ໂມຄຄັລານັ້ນຢູ່ຈະ ກັສສະປຶ່ງ
ໂພໜັງເຄ ສັຕຕະ ເທະຍີ
ໂຮຄາ ມຸຈຈິງສຸ ຕັ້ງຂະແນ
ໂສຕັດ ເຕ ໂທດ ສັພພະຫາ ໆ
ເຄລື້ນແບ່ງນາກີປີປິໂຕ
ກະນາເປີຕ່ວານະ ສາທະຮັງ
ທັນໝາ ວຸກຫຼາສີ ຫຼູນະໂສ
ໂສຕັດ ເຕ ໂທດ ສັພພະຫາ ໆ
ຕິຄົນນັ້ນປີ ມະເຫສີນັ້ນ
ປັຕຕານຸ່ມປັຕຕິຮັມມະຕັງ
ໂສຕັດ ເຕ ໂທດ ສັພພະຫາ ໆ

ບທສວດໂພໜັງຄປຣິຕຣ ເປັນບທສວດທີ່ພຸຖຮສາສັນກິຈນເຊື່ອວ່າສວດແລ້ວໜ່ວຍໃຫ້ຫາຍຈາກ
ໂຮກ ເພຣະເມື່ອຄັ້ງທີ່ພຣະພຸຖຮເຈົ້າອາພາຮ ຕຣັສໃຫ້ນາຍຈຸນທະສວດໂພໜັງຄໍຄວາຍ ພັງຈາກນັ້ນ
ພຣະພຸຖຮເຈົ້າຫາຍປະຊວງ ສ່ວນຫລັກຮຽມໃນບທສວດໂພໜັງຄ ໙ັ້ນເຮືອງການທຳໃຈໃຫ້ສ່ວ່າງ
ສະອາດຜ່ອງໃສ ເມື່ອຈີຕິໃຈດີກໍ່ໜ່ວຍໃຫ້ຮ່າງກາຍແຂ້ງແຮງໄປດ້ວຍ

บทพิจารณาอภินหปัจจเวกขณะ

(หันทะ มะยัง อภินหปัจจะเวกะณะปารุัง ภณามะ เส)

ชาารัมโมมหि

ชารัง อะนะต๊โต, (ตีตา)

พะยาธิรัมโมมหि

พะยาธิง อะนะต๊โต, (ตีตา)

มะระณะรัมโมมหि

มะระณัง อะนะต๊โต, (ตีตา)

สัพเพหิ เม ปียะ มะนาเปหิ

นานาภาโว วินาภาโว,

กัมมัสสะโภมหि

กัมมະทายาโท

กัมมະโยนิ

กัมมະพันธุ,

กัมมະปฏิสระโน,

ยัง กัมมัง กะริสสามิ,

กัลยานัง วา ป่าปักษัง วา,

ตัสสะ ทายาโท ภะวิสสามิ,

ปัจจะเวกขิตพพং.

เรามีความแก่เป็นธรรมดा,

จะล่วงพ้นความแก่ไปไม่ได้,

เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดा,

จะล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปไม่ได้,

เรามีความตายเป็นธรรมดा,

จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้,

เราจะเป็นไปต่าง ๆ คือจะพลัดพราก
จากของรักของจริงใจหั้งสิ้นไป,

เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน,

เราเป็นทายาಥผู้รับผลแห่งกรรม,

เราเป็นผู้เกิดมาแต่กรรม,

เราเป็นผ่าพันธุ์แห่งกรรม,

เรามีกรรมเป็นที่พึงอาศัย,

เราทำกรรมอันไดไว,

เป็นบุญหรือเป็นบาป,

เราจะได้รับผลของกรรมนั้นไป,

เราหั้งหลายพึงพิจารณาอย่างนี้น่อง ๆ

อย่างนี้แล.

อภินหปัจจะเวกขณะ คือบทสวดเพื่อพิจารณาถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย
ความพลัดพราก ไม่ให้ประมาทในชีวิต

บทแผ่เมตตาให้แก่ตนเอง

อะหัง สุขโต โนมิ,
นิททุกโข โนมิ,
อะเวโร โนมิ,
อัพปยาปชโน โนมิ,
อะนีโน โนมิ,
สุข อัตตานัง ประหรรามิ.

ขอให้ข้าพเจ้าจะมีความสุข
ปราศจากทุกข์
ไม่มีเร魘
ไม่มีความเบียดเบียน
ไม่มีความทุกข์กาย ทุกใจ
ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุขกาย สุนใจ
รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้น เทonly.

บทแผ่เมตตามิ่มีประมาณ

สัพเพ สัตตา,
อะเเร โนนตุ,
อัพปยาปชมา โนนตุ,
อะนีชา โนนตุ,
สุข อัตตานัง ประหรรันตุ.

สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ที่เป็นเพื่อนทุกข์
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น
อย่าได้มีเร魘ต่อกันและกันเลย
อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย
อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกใจเลย
จะมีแต่ความสุขกายสุขใจ
รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเด็ด.

คำกรวดน้ำแบบสั้น

อิหัง เม ญาตีนัง ໂහත ສຸຂືຕາ ໂອນຕຸ ພູາຕະໂຍ.
ขอบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเด็ด

၂၁၁

၁

ເມື່ອ

ບ້າວິກລໍາ

ວາສ = ສຸດທ້າຍ

บทที่ 1

วิดีโอแห่งความเป็นจริง

พระมหาสุเทพ สุทธิyanon

มนุษย์ทุกคน ที่เกิดมาบนพื้นแผ่นดินบนโลกนี้ ล้วนมีสิ่งที่ปราการณาคล้ายคลึงกัน คือ ความสุข

ดังนั้น จึงใช้เวลาที่มีอยู่แสวงหาความสุข เพื่อตนเองโดยวิธีต่างๆ ความสุขบางอย่างอาศัย สิ่งภายนอกมาเสริมให้ตนเองมีความสุข เช่น ทรัพย์สิน ที่ดิน เงินทอง หน้าที่การงาน ความรัก การยอมรับ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นทรัพย์ภายนอกตัว เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้ชีวิตดำเนินไป โดยสะดวก ความสุขอีกประเภทหนึ่งเป็นภาวะที่เกิดขึ้นภายในใจ คือ ความเป็นผู้รู้จักพอเพียง และพอใจในการดำเนินชีวิต รู้จักพอเพียงในความเป็นอยู่ รู้จักพอเพียงในสิ่งที่มีอยู่ รู้จักพอเพียงในการทำมาหากิน ความสุขแบบนี้เกิดขึ้นจากภายใน

เวลาที่ปราการณาความสุข มีสิ่งหนึ่งที่เพิ่มมาโดยไม่ต้องการรับคือ ความทุกข์ ความทุกข์จะมาควบคู่กับชีวิตตั้งแต่ลีมตาดูโลก เสียงร้องไห้ ครอบน้ำตา การคร่าครวญ รำพัน ต่างๆ เกิดขึ้นในเวลาที่ไม่สมปราการหรือผิดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงแห่งสังหาร ความเจ็บป่วยไข้ การลดพากจากของรักหรือบุคคลอันเป็นที่รัก ทุกชีวิตต้องเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเจ็บป่วยทางกายที่เกิดขึ้นกับคนหนึ่ง ส่งผลให้คนในบ้านทุกคน เป็นทุกข์ ดังนั้น การดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยร่างกายเพียงแค่คนเดียว แต่การดูแลผู้ทุกข์ทางใจต้องดูแลทุกคน

พระพุทธศาสนา เป็นที่พึงสูงสุด

พระพุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการเป็นที่พึงดูแลจิตใจและจิตวิญญาณของผู้คน ที่ประสบความทุกข์ อายุ่งที่นางกีสาโคตมีผู้สูญเสียลูก เกิดความทุกข์คร่าครวญพาร่าง อันไร้วิญญาณของลูกไปหาหม้อเพื่อรักษาให้ฟื้นคืนชีพ แต่ไม่มีหมօคนใดช่วยให้ลูกฟื้นได้และไม่สามารถช่วยให้นางกีสาโคตมีหายจากทุกข์นี้ จนได้พบพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงโปรดนางกีสาโคตมีจนได้สติกลับคืนมา นำลูกน้อยที่ตายแล้วไปเผา ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น เริ่มต้นชีวิตใหม่ในทางธรรมจนบรรลุพระอรหัต ผลอันเป็นบรมสุขในทางพระพุทธศาสนา

การดูแลผู้ป่วยและญาติที่เผชิญกับความทุกข์ด้วย ภารนา ๔ อายุ คือ ภารภานา (ร่างกาย) ศีลภานา (พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม) จิตภานา (จิตใจ) และปัญญาภานา (จิตวิญญาณ) ซึ่งมีหลักธรรมอธิรัศจ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรต มรรค เป็นเครื่องนำพาผู้มีความทุกข์ให้เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงยอมรับและสามารถเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้

วาระสุดท้ายทิ้งด่าน

การได้รับการดูแลใส่ใจในยามสุดท้ายของชีวิต นับเป็นของขวัญชิ้นล้ำค่าที่สุดที่มนุษย์ในยามที่ร่างกายอ่อนแอง ควรได้รับการใส่ใจดูแลให้สมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ระยะท้ายของชีวิตถือเป็นช่วงสำคัญในการพัฒนาจิตใจให้เป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวง ไม่ยึดติดในวัตถุทั้งหลาย ถือว่าร่างกายได้มอบโอกาสแห่งการเรียนรู้ว่า แม้ร่างกายก็ไม่สามารถนำติดตัวไปได้ เหลือเพียงแต่ใจเท่านั้นที่ต้องพัฒนาให้เป็นอิสระจากร่างกาย นี้เป็นความจริงสูงสุดที่ต้องเผชิญ หากเข้าใจในความจริงนี้ก็เป็นวาระสุดท้ายทิ้งด่าน หากไม่เข้าใจก็เป็นวาระสุดท้ายที่มีทุกข์เช่นเดิม สิ่งเหล่านี้ผู้ป่วยหรือญาติอาจไม่ได้พิจารณาให้ถ่องแท้เนื่องจากอยู่ในภาวะรุมเร้าด้วยการจัดการหลายอย่างทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ หรือความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ต้องอาศัยกัลยาณมิตรผู้มีความรักโดยช่วยเหลือดูแล

ความงามที่ปรากว ในความเจ็บป่วย

ความเจ็บป่วย ทำให้เราเห็นอีกมุมหนึ่งของชีวิตที่ไม่เคยเห็นมาก่อน คือ

ความรัก ในยามปกติคนเรามักแสดงความรักต่อกันแบบธรรมดា แต่เมื่อมีผู้ป่วยเจ็บป่วยเกิดขึ้น ทุกคนจะแสดงความรักออกมาอย่างเต็มที่ เพื่อช่วยเยียวยาใจของผู้ป่วยให้ดีขึ้น และความรักนั้นก็เป็นเครื่องเยียวยาใจของผู้ดูแลเองด้วย เช่นกัน ความรักแสดงได้ด้วยการใส่ใจดูแลเป็นห่วง บางคนไม่เคยบอกรัก ไม่เคยสวามกอดไม่เคยดูแลกัน เกือบเป็นที่จะทำอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้มักปรากวขึ้นทั้งหมดในยามเจ็บป่วย

ความกตัญญู ลูกหลานญาติพี่น้องที่อยู่ห่างกันไกลๆ เกือบไม่ได้เคยมาพบกันเลย จะมารวมกันในคราวบุคคลอันเป็นที่รักเจ็บป่วย ยืนล้อมเตียงให้กำลังใจกัน พร้อมหน้ากัน เป็นภาพที่พบไม่บ่อยนักในชีวิตของคนคนหนึ่ง ผู้ป่วยรักโดยญาติที่อยู่ต่างประเทศซึ่งกำลังเดินทางมาเยี่ยมอย่างใจดีจ่อ ญาติก็เร่งรีบเดินทางมาเยี่ยมด้วยความรักความกตัญญู

ความสามัคคี ผู้ป่วย 1 คน ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนหลายคน ทั้งลูกหลาน พี่น้อง ญาติมิตรที่มาเยี่ยมให้กำลังใจกัน รวมถึงแพทย์พยาบาลด้วย บางครั้งข้อขัดแย้งที่เคยมีกลับคลี่คลายในยามเจ็บป่วย การให้อภัยไม่ถือโทษก็เกิดขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อปลดเปลืองสิ่งที่เป็นกังวลใจของผู้ป่วยให้มากที่สุด

ความจริงที่ไม่ปกปิด ความเจ็บไข้ การรักษา การสูญเสีย เป็นความจริงของชีวิต จะปกปิดอย่างไร หลีกหนีอย่างไร แม้ไม่กล่าวถึง ก็หลีกหนีความจริงนี้ไปไม่พ้น หากเราไม่ทำ ความรู้จักคุณเคย เมื่อเรื่องนี้มาถึงก็จะทำร้าย จิตใจให้เคร้าหมอง การรู้จักกับความจริงของชีวิต เป็นการสร้างความคุณเคย เมื่อต้องเผชิญความจริง ก็พอ darmอยู่ได้ เมื่อนอยู่ใกล้ศัตรุที่รู้จัก ฉะนั้น การดูแลผู้ป่วยก็ตาม การได้เยี่ยมคนไข้ก็ตาม ทำให้เราซึ่งซับความเป็นจริงของชีวิต จิตใจ อ่อนโนย เกิดความกรุณาอยากช่วยเหลือแบ่งเบา ความทุกข์และยืนอยู่เคียงข้างผู้ป่วยมากขึ้น

คุณของพระรัตนตรัย การระลึกถึง พระรัตนตรัยซึ่งเป็นที่พึงสูงสุดของพุทธศาสนา เสียงสาدمนต์ หรือถ้อยคำธรรมะที่เกิดจาก การสนทนาร่วมเป็นเครื่องเยียวยาและเป็น

กำลังใจให้ผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้ป่วยมี กำลังใจมากขึ้น จิตใจก็หันมายึดพุทธธรรม พระสงฆ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของใจ และสามารถดำเนินอยู่ได้แม้ในวาระสุดท้าย ของชีวิต

เรียนรู้ไปด้วยกัน

ผู้ป่วยและผู้ดูแลทำให้ได้ทบทวนชีวิตและ ธรรมะ ได้ประจักษ์ถึงความทุกข์ที่อยู่ตรงหน้า ความเศร้าโศก ความพลัดพราก ธรรมะมากมาย ที่เคยอ่านจากตำราฯ ประภาภูให้เห็นอย่างชัดเจน ทำให้ได้สัมผัสถึงความเมตตา ความกรุณา ความเข้มแข็งของใจตัวเองที่จะอยู่เคียงข้างเขา ด้วยใจที่ไม่หวั่นไหว ได้ฝึกฝนธรรมให้ปรากฏในใจ และเป็นเครื่องวัดว่าเรามีธรรมมากน้อยเพียงใด หลายครั้งผู้ป่วยได้ให้บทเรียนชีวิตแก่ผู้ดูแล มากกว่าที่ผู้ดูแลให้เขาเหล่านั้น

ทบทวนชีวิต

ผู้ดูแลได้ตระหนักถึงตัวเองว่า สักวันหนึ่ง เราจะต้องเป็นอย่างนี้ หลีกหนีไม่พ้น หากวันนั้น มาถึง เราจะเป็นผู้โชคดีที่มี Karma ให้กำลังใจ อย่างนี้หรือไม่ และเราจะเข้มแข็งได้อย่างที่ เขายังแข็งอย่างนี้หรือไม่ การได้ครั่ครวญเช่นนี้ ช่วยให้มาตระหนักถึงความไม่ประมาทในชีวิตว่า หากเราไม่สั่งสมบุญกุศลไว้เป็นต้นทุนของชีวิต ไว้เสียแต่วันนี้ พอกลางวันนั้นค่อยเริ่มทำกิจ สายเกินไป ภาวะเจ็บป่วยควรเป็นภาวะที่ใช้ ต้นทุนชีวิตที่สั่งสมไว้เดิมและสั่งสมในขณะ ปัจจุบันนั้นควบคู่กันไป หากวันนี้สั่งสมไว้น้อย วันหน้าคงเป็นไปตามที่มีน้อยอย่างนั้น

ขอบคุณผู้ป่วยที่ให้บทเรียนชีวิตที่มีค่า ที่สุดในความเป็นมนุษย์ที่บรร堪ความสุข แต่ก็เป็นความจริงของชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

บทที่ 2

เยี่ยวยาใจด้วยธรรมะ

นายแพทย์ธนวัฒน์ อุณหะโชค
รองผู้อำนวยการศูนย์การแพทย์ปัลมานันทกิจฯ ชลประทาน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การเยียวยาใจด้วยธรรมะให้แก่ผู้ป่วยและญาติเป็นบทบาทและการกิจด้านศาสนาของกลุ่มอาสาคิลานธรรมที่เข้ามาเกือกุลงานด้านสาธารณสุขอย่างมีประโยชน์ และทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง

โครงการคิลานธรรม เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดของกลุ่มพระนิสิตจิตอาสาสาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน) ที่ก้าวเข้ามาเรียนรู้สู่วิถีแห่งการเยียวยาผู้ป่วยและญาติมิตรด้วยหวังให้ผู้ป่วยได้ผ่อนคลายจากความทุกข์และความเจ็บปวด ตามหลักวิชาให้การปรึกษาแนวพุทธ อันเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ร่วมกับการรักษา

ทางการแพทย์ ด้วยการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติมิตรแบบข้างเตียง การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้การปรึกษาสร้างขวัญกำลังใจ แนะนำการวางแผนท่าทีต่อความเจ็บไข้และชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม

ในฐานะแพทย์ ผู้ตระหนักดีว่า การบำบัดบรรเทา และการรักษาความทุกข์ทางกายไม่สามารถแยกจากการดูแลรักษาบรรเทาทุกข์ทางจิตใจ ซึ่งเป็นมิติด้านจิตวิญญาณที่เป็นองค์รวมได้ ศูนย์การแพทย์ปัญญาบันทึกฯ ชลบุรี

มหาวิทยาลัยครินทริโรม จึงร่วมกับกลุ่มคุณธรรม ดำเนินกิจกรรมโครงการเยียวยาใจด้วยธรรมะให้ผู้ป่วยและญาติมาตั้งแต่ปี 2560 โดยกิจกรรมที่มีชื่อว่า “คลินิกพระคุณเจ้า” เพื่อรับปรึกษาปัญหาด้านจิตใจและจิตวิญญาณของผู้ป่วยและญาติ โดยเป็นการบูรณาการบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข เช่น ทีมสาขาวิชาชีพและกลุ่มพระอาสาคุณธรรม เพื่อสร้างระบบในการเยียวยาทั้งด้านการบริบาลทางการแพทย์และการบริบาลในมิติจิตวิญญาณ ไปด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม ดังที่ปรากฏเป็นเรื่องเล่า (Story Telling) ของการตอบบทเรียน การดำเนินโครงการไว้ดังนี้

- กรณีศึกษาที่หนึ่ง ผู้ชายอายุราว 70 ปี ป่วยด้วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองระยะที่สาม ได้รับยาเคมีบำบัดมาแล้ว 3 ครั้ง แต่โชคดี หลังได้รับยารอบที่สาม ผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนเป็นโรคปอดอักเสบทำให้หอบเหนื่อย นั่งเฉยๆ ก็หอบเหนื่อย ต้องนอนโรงพยาบาลถึง 2 ครั้งด้วยกัน ครั้งที่สองนอนโรงพยาบาลนานกว่าสองสัปดาห์ ทำให้ผู้ป่วยท้อแท้ หมดอลาญตายนอยกในชีวิต ไม่กินข้าวปลาอาหารที่โรงพยาบาล และญาติเตรียมให้ ผู้ป่วยต้องใส่หน้ากากออกซิเจนขนาดสิบลิตรตลอดเวลา เนื่องจากออกซิเจนในเลือดต่ำ ในช่วงสองสัปดาห์ที่นอนรักษาตัว อาการปอดอักเสบไม่ดีขึ้น ประกอบกับความเครียดของผู้ป่วยทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการ อายุรแพทย์โรคเลือดผู้รักษาจึงตัดสินใจเขียนใบสั่งปรึกษาพระคุณธรรมใน “คลินิกพระคุณเจ้า” หลังจากที่ได้สนทนากับพระคุณธรรม 医師曰ว่าผู้ป่วย

มีสภาพจิตใจดีขึ้นมาก รับประทานอาหารได้และลดออกซิเจนที่ต้องได้รับในแต่ละวัน แสดงให้เห็นว่าการรักษาทางด้านจิตวิญญาณสำคัญพอๆ กับการรักษาโรคทางกาย

- กรณีศึกษาที่สอง ผู้ชายอายุราว 70 ปี วินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งพลาสม่าในไกรเดูก รักษาด้วยยาเคมีบำบัดมากกว่า 2 ปี แต่โรคยังไม่สงบ ผู้ป่วยมานอนโรงพยาบาลหลายครั้งด้วยอาการติดเชื้อ ครั้งนี้ก็เช่นกัน ป่วยด้วยอาการปอดอักเสบ จำเป็นต้องให้ยาผ่าเชื้อทางหลอดเลือดดำต่อเนื่องมากกว่าสองสัปดาห์ ผู้ป่วยรับประทานอาหารได้ดี แต่ไม่ยอมขยับ ไม่ยอมลุกเดิน ไม่ยอมช่วยเหลือตัวเอง นอนติดเตียงตลอดเวลา อายุรแพทย์ได้ปรึกษานักกายภาพบำบัดมาฝึกเดินกีไม่สำเร็จแพทย์ผู้รักษาจึงเขียนใบสั่งปรึกษาพระคุณธรรมใน “คลินิกพระคุณเจ้า” หลังจากนั้นผู้ป่วยยิ้มแย้มแจ่มใสอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน สามารถลุกเดินเข้าห้องน้ำได้เอง ช่วยเหลือตัวเองได้เป็นอย่างดี และกลับบ้านได้ในวันรุ่งขึ้น

การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ รวมถึงญาติและครอบครัวอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติจึงสำคัญอย่างยิ่ง รวมทั้งศูนย์การแพทย์ปัญญาณทักษิณ ชลประทาน ได้เปิดพื้นที่ให้กลุ่มคุณธรรมดำเนินโครงการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติแก่กลุ่มอาสาพระคุณธรรม เพื่อขยายกลุ่มพระจิตอาสาในการใช้องค์ความรู้และหลักธรรมาช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติให้คลายความทุกข์ มีกำลังใจ

สามารถรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตอย่างเข้มแข็ง

มูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์ สนับสนุนโครงการเยียวยาใจด้วยธรรมะ อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเข้ามารับสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมด้านวิชาการด้วยการประสานวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจัดอบรมถ่ายความรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับการดูแลคนไข้ในสถานพยาบาล เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Interactive lecture / Workshop) ในหัวข้อต่างๆ ได้แก่ แนวปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโรคในระหว่างการเยียวยาผู้ป่วย, End of Life Care, Medical ethics and laws, การช่วยเหลือ

เยียวยาผู้ป่วยทางจิตเวช, การประเมินผู้ป่วยจิตเวชเบื้องต้น และ Holistic Health Care เป็นต้น

การสนับสนุนจากมูลนิธิธรรมากิษาทางการแพทย์ นับเป็นการขับเคลื่อนด้านสาธารณสุขที่สำคัญ เพราะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษาผู้ป่วย รวมถึงญาติอย่างองค์รวม ให้มีความรับรื่น เชื่อมโยงบูรณาการความเข้าใจและความเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ สาธารณสุข และกลุ่มพระอาสาศิลปนารม รวมถึงการต่อยอดและพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสาธารณสุขของประเทศที่มีความยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

บทที่ ๓

อุบَاຍวَرِّ

USSI เท่าความศร้าว์ศอก

พระกิตติสารมุนี (ประจำจักรยุค เนรมานิคม ป.ร.๙)

1. เศร้าโศกได้ แต่อย่างนาน หมายความว่า เมื่อประสบกับการพลัดพราก การสูญเสีย แน่นอน ว่าจะต้องทุกข์ใจ เสียใจเป็นธรรมดា แม้แต่ พระอริยบุคคลที่ปรากฏในประวัติพระพุทธศาสนา เช่น ท่านเศรษฐีอนาคตภิกุ หรือนางวิสาขามหาอุบาสิกา เมื่อลูกสาวที่รักหรือหลานสาว คนโปรดตายจากไป ก็ยังหักห้ามความเศร้าเสียใจ ไม่ได้ ไม่ต้องพูดถึงบุตรชนคนธรรมชาตัวทั่วไป แต่สิงสำคัญคือ ชีวิตต้องเดินหน้าต่อไป มีสิงที่ ต้องทำ ต้องดูแลอีกมาก ไม่ว่าจะพ่อแม่ ครอบครัว หน้าที่การงาน หรือแม้กระทั่งตัวเอง ดังนั้น ต้องเตือนตนว่า เศร้าโศกได้ เสียใจได้ แต่อย่างนาน

2. แสงห้าเครื่องยืดของใจ หมายความว่า ตามปกติใจ เป็นชัยภูมิพื้นที่ของสิงดีและร้ายใจที่ถูกความดีหนุนไว้ ก็จะผ่องใสเบิกบาน ส่วนใจที่ถูกความชั่วเกี่ยวไว้ ก็จะเศร้าหมอง ดังนั้น การหาเครื่องยืดเหนี่ยวของใจ จึงเป็นสิงที่ สำคัญ โดยเฉพาะใจที่ถูกความโศกใหญ่ทุบตีเปรียบได้กับการลอยคอในทะเลกว้างใหญ่ ถูกคลื่นใหญ่โถมทับ สิงที่ต้องการกีดกั้น เกาะใหญ่น้อยเป็นที่พำนัก คนโศกเศร้าสูญเสีย ก็เหมือนกัน สิงที่ต้องการในช่วงนั้น กีดกั้นเพื่อยืดเหนี่ยวของใจ ซึ่งกีดกั้น ธรรมะ นั่นเอง

3. แสงหานักพิงของชีวิต หมายความว่า พนักพิงของเก้าอี้หรือที่นั่ง มีไว้เพื่อช่วยพยุงร่างกาย ไม่ให้ล้ม ฉันได เมื่อประสบการสูญเสีย บางครั้ง ชีวิตก็เหมือนจะขาดที่พิงพิง ดังนั้น การเข้าหา สัตบุรุษหรือผู้มีศิลธรรม ผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ โดยมีท่านเป็นที่ปรึกษา เป็นที่พักพิง เมื่อมีปัญหา ก็ขอคำปรึกษาหรือสนับสนุน จะช่วยคลาย ความเครียดความทุกข์ใจได้

4. ตั้งสติ ทำใจให้ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง มีพุทธจนว่า “สติเป็นสิ่ง จำประณญาให้กิจทั้งปวง” แม้ในการดำเนินชีวิต ก็เหมือนกัน มีขึ้น มีลง มีสมหวัง มีผิดหวัง มีพบ มีพราก เมื่อประสบกับปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าเข้ามา ในชีวิต เป็นต้น ต้องตั้งสติ แล้วใช้ปัญญาพิจารณา ให้รอบคอบ บางคราวต้องใช้เวลาที่จำในรูปของความอดทนเข้าประกบประคองช่วย สิ่งต่างๆ ก็จะผ่านพ้นไปได้

5. ใช้ธรรมโมสตเยียวยา หมายถึง ใจที่ถูก ลูกศรคือความโศกทิ่มแทง ต้องใช้ธรรมะ ที่ชื่อว่า โสกสัลพรรณะ เป็นยาสามنان ซึ่งท่านสรุป ใจความไว้ว่า

- ประโยชน์แม้เล็กน้อยในโลกนี้ ไม่มีใคร เคยได้ เพราะการเศร้าโศก เพราะการ คร่าครวญเลย
- ศัตรูหมู่มิตร คนที่ไม่ชอบ พอทราบ ข่าวว่า เราเศร้าโศก เราเป็นทุกข์ พากษา จะพา กันดีใจ
- มิตรสหาย คนที่รัก พอทราบข่าวว่า เราเศร้าโศก เราเป็นทุกข์ ก็ployทำให้ เขามาเหล่านั้นทุกข์ใจ เศร้าใจตามไปด้วย

ดังนั้น เมื่อไม่อยากให้ศัตรูหมู่มิตรดีใจ ทั้งไม่อยากให้มิตรสหาย คนรักใคร่ เสียใจและ ทุกข์ใจ ผู้มีปัญญาควรพิจารณาตามความเป็นจริง

มีใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปในอันตรายทั้งหลาย ทั้งควรตั้งใจทำกิจของตนให้แน่วแน่ว่า บัดนี้ เราทำอะไรอยู่

6. อาย่าจมอยู่กับอดีต (อตีต นานวาก เมยุย) หมายความว่า อดีต ไม่ว่าด้านดีหรือร้าย จะเป็นครู เป็นประสบการณ์สอนเรา ในด้านดี ก็จะเป็นแนวทางให้เราพัฒนาขึ้น ในการร้าย ก็จะไม่ให้เราพลาดทำข้ออิก จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรลืม แต่ไม่ควรจมอยู่กับอดีตเช่นเดียวกัน เพราะการ จมอยู่กับอดีต มีแต่จะทำให้เราทุกข์ใจมากขึ้น ปกติความทุกข์ในปัจจุบันของเราก็มากพอแล้ว การจมอยู่กับอดีตที่ทำให้เคร้าใจ มีแต่จะทำให้ ทุกข์มากขึ้น

7. รักษาคุ้มครองตน โดยการใช้อุบາຍ ที่แยกชาย (ไอนิโสมนสิกการ) คือ การใช้ปัญญา พิจารณาว่า ความเศร้าโศกเสียใจ มีแต่จะทำให้ เกิดผลเสียแก่ร่างกายและจิตใจ กินไม่ได้ นอนไม่หลับ หน้าตาซูบซีด ไม่ผ่องใส่เป็นต้น ผู้ที่รักตน เมื่อรู้ว่า ความเศร้าโศกเสียใจ มีแต่ เกิดโทษแก่ร่างกายและจิตใจ ก็ควรเว้นสิ่งที่ ให้โทษและเป็นอันตรายนั้นเสีย

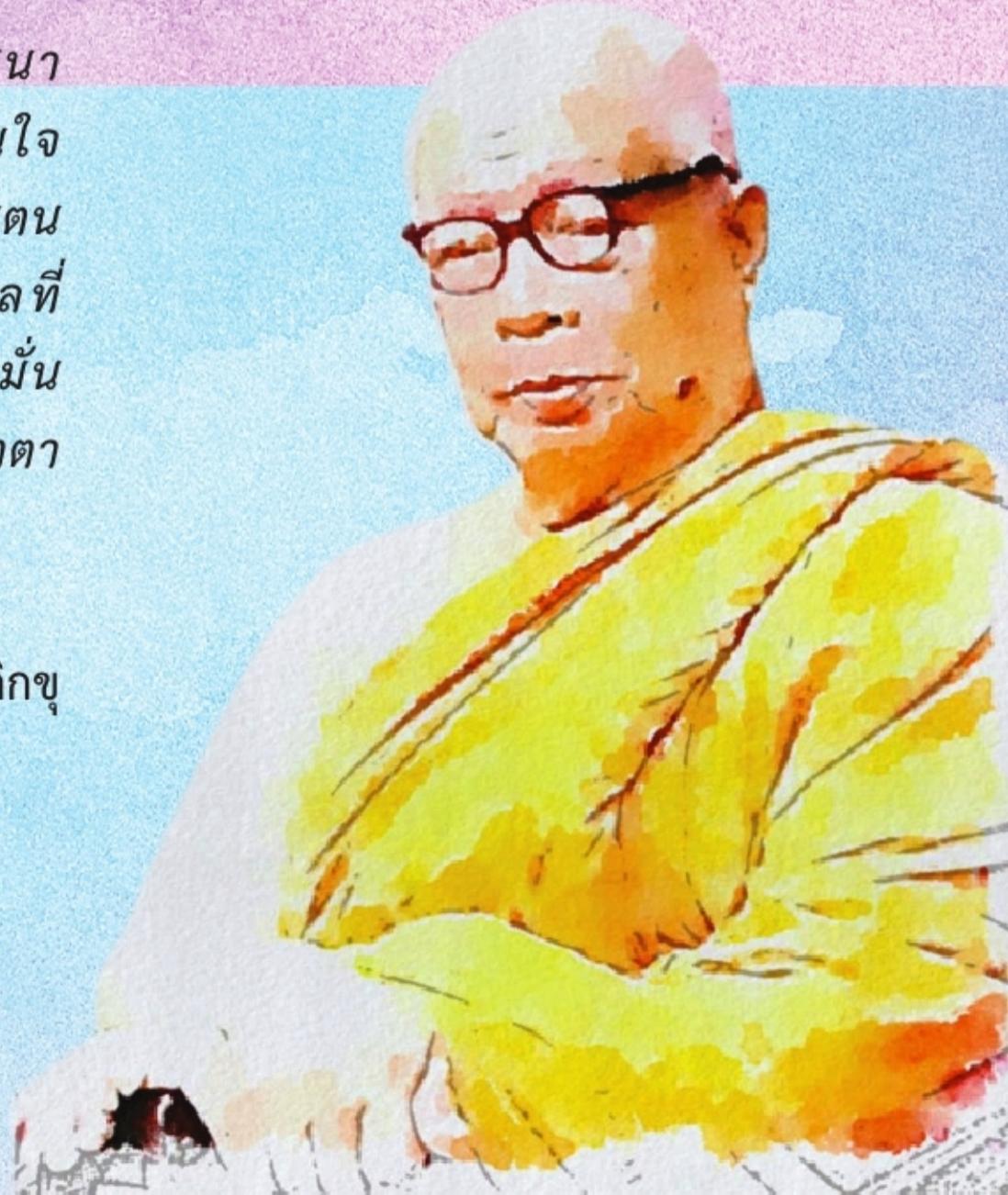
8. คุ้มครองคนอื่น ด้วยการเป็นที่พึ่ง มีคำกล่าวไว้ว่า “ในคนผู้มีเรวกัน คนที่ไม่มีเรว จะอยู่เป็นสุข ในคนที่เบียดเบียนกัน คนที่ไม่เบียดเบียนจะอยู่เป็นสุข” ในทำนองเดียวกัน ในคนที่เศร้าโศกเสียใจ คนที่มีสติ มีธรรมะ ประจำใจ จะไม่ทุกข์ใจเกินควรและเป็นที่พึ่งของ คนที่ทุกข์ ของคนที่ต้องการที่พึ่ง โดยเตือนสติ ตัวเองว่า เราจะต้องเป็นหลัก เป็นที่พึ่งของ คนรอบข้างให้ได้ เปรียบได้กับในขณะที่คน ในครอบครัวป่วย ไม่ได้หมายความว่าทุกคน จะต้องป่วยตาม ต้องมีคนปกติอยพยาบาล ช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งของคนป่วยด้วย

9. การเคร้าโศกไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่จากไป แม้นหากท่านผู้จากไปรู้ได้ด้วยญาณวิถี ก็คงมีความห่วงใย ไม่อยากให้เป็นเช่นนั้น ดังนั้น ผู้อยู่ภายนหลังต้องเตือนใจตัวเองว่า การร้องไห้ เคร้าโศกเสียใจ ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ที่จากไปเลย ดังคำที่ว่า “หากน้ำตา เป็นยาชูชีวิต เชิญญาติมิตร ครำครวญ รำพันหากีศพแล้ว ทีรด หยดน้ำตา ไม่เห็นฟื้น คืนกายนั้น ดังตั้งใจ” ดังนั้น การปฏิบัติตามแบบที่ท่านทำ และทำตามคำที่ท่านสอนไว้ จะเป็นสิ่งที่สมควรกระทำที่สุด

10. ดับโศกด้วยหลักธรรม คือน้อมนำสัจธรรมที่ว่า “ทุกสิ่งมีความมีความแตกไปเป็นธรรมดा แตกไปแล้ว ทุกสิ่งมีความตายไปเป็นธรรมดานา ตายไปแล้ว” (เกหนรมม ภินน์ มรณ มมม มต) มาพิจารณาเนื่องๆว่า ความจริงเหล่านี้ เกิดขึ้นกับทุกคน ไม่ใช่เกิดขึ้นกับเราเพียงคนเดียว ทุกคนต้องพลัดพรากจากคนรักและของรักทั้งนั้น สิ่งเหล่านี้ย่อมจะริงแท้ แน่นอน ไม่มีวันกลับกลาย เป็นอีนไป ดังนั้น จึงไม่ควรหลีกหนีความจริงเหล่านี้ แต่ควรหันมาเผชิญหน้ากับความจริงเหล่านี้และทำใจให้ยอมรับ

**“ หลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา
คือ การสอนให้ดับทุกข์ภายในใจ
ด้วยการศึกษาหาความจริงในกายตน
และหยิ่งรู้ไปถึงสิ่งและ บุคคลที่
แวดล้อมตน อยู่ตามจริง ไม่ติดมั่น
จนเกิดทุกข์ เพราะเห็นกฎแห่งอนัตตา
แล้วมีใจปลอดโปร่งโล่งสบาย ”**

พุทธทาสภิกขุ

บทที่ 4

สกาวะของร่างกาย เมื่อเข้าใกล้การสุดท้าย

บทความความจากหนังสือก่อนวันพลัดถิบ
หนังสือแสดงเจตนาการจากไปในวาระสุดท้าย
โดย ศาสตราจารย์แพทย์หญิงสุมาลี นิมนานนิตย์

ความตายเป็นเรื่องที่ทุกคนเคยได้ยินได้ฟัง และเป็นเรื่องต้องเกิดขึ้น กับทุกคนไม่วันใดก็วันหนึ่ง เมื่อใดก็เมื่อนั้น แต่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจว่า ความตายคืออะไร หรือไม่รู้จักความตายตามความเป็นจริง รู้แต่ตามภาพที่ตนเองจินตนาการขึ้น ซึ่งมักทำให้กลัวความตายมากขึ้น

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวไว้ในเรื่อง ความตายไม่มี? ว่า “ความตายทั้งทางกาย และทางวิญญาณ เป็นจุดรวมของความกลัว ทุกชนิด” จึงไม่แปลกที่มนุษย์เกือบทุกคน กลัวความตาย ไม่อยากพูดถึง ไม่อยากได้ยิน ไม่อยากให้มาเยือนตนเองหรือผู้คนที่แวดล้อม และไม่สนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความตาย ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ยิ่งทำให้กลัวตาย เพิ่มเป็นทวีคูณ รวมทั้งทำให้ตั้งอยู่ในความ ประมาท คิดว่าความตายเป็นเรื่องไกลตัว พยายามผลักความตายให้ออกห่างตนเอง ให้มากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้และไม่อยู่ใน บังคับบัญชาของมนุษย์ แต่มนุษย์โดยเฉพาะ ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีด้านการแพทย์มีความ ก้าวหน้ามาก เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ และวิธีรักษาสามารถยืดชีวิตคนเจ็บไข้ได้ป่วย ได้ดีมาก จนทำให้คนสมัยนี้เข้าใจว่าโรคทุกโรค สามารถรักษาหายได้ และคนป่วยไม่ควรต้องตาย แพทย์และบุคลากรด้านการแพทย์ก็ต้องการช่วย ชีวิตผู้ป่วย และพยายามยืดชีวิตผู้ป่วยให้นานที่สุด ไม่ว่าการรักษาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายสูงเพียงใด และ ผู้ป่วยมีชีวิตอยู่ด้วยคุณภาพชีวิตเช่นใด ทั้งนี้ก็ด้วย เจตนาดีที่จะช่วยเหลือผู้ป่วย

ขณะเดียวกันญาติผู้ป่วยก็ต้องการให้ ผู้เป็นที่รักมีชีวิตอยู่ให้นานที่สุดไม่ว่าคุณภาพชีวิต ของผู้ป่วยจะเป็นอย่างไร จึงมักแสดงความจำเจ ให้แพทย์รักษาให้ถึงที่สุด แม้ว่าบางกรณีอาจ

ทำให้คุณภาพชีวิตไม่ดีนัก บางครั้งก็เกิดปัญหา ในการรักษา เพราะหมู่ญาติของผู้ป่วยมีความเห็น ไม่ตรงกัน หรือเห็นต่างจากผู้ป่วย

ปัญหาเหล่านี้ล้วนมาจากการไม่รู้ไม่เข้าใจ เกี่ยวกับภาวะใกล้ตาย และความตายทั้งสิ้น ทำให้ ทุกฝ่ายรู้สึกเป็นทุกข์ ทั้งตัวผู้ป่วย ครอบครัว ญาติมิตร และแพทย์ผู้รักษา เป็นปัญหาของสังคม ทั่วโลก จนเกิดประดิษฐ์ “การรุณยาตาต” และข้อ โต้แย้งเรื่องสิทธิการตาย

การตายซึ่งเป็นสภาวะธรรมตามธรรมชาติ ธรรมชาติ เรื่องหนึ่ง ได้กล่าวเป็นเรื่องใหญ่ เป็นปัญหาระดับโลก มีการฟ้องร้องกันในบาง ประเทศว่า ผู้ป่วยมีสิทธิอยู่ได้หรือไม่ และถ้า มีสิทธิจะทำอย่างไร ถ้าไม่ได้จะทำอย่างไร ปัญหา ที่เกิดขึ้นมีใช้แต่ในด้านกฎหมาย การแพทย์ หรือ ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังเป็นปัญหาด้านจิตใจ ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และสังคม ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและ слับซับซ้อนมาก

ผู้เขียนสนใจเรื่องความตายมาก เพราะต้อง ประสบพบกับความตายของผู้คนอยู่เนื่องๆ ทั้งใน ฐานะแพทย์และญาติมิตร จึงอยากช่วยเหลือคน ใกล้ตายให้ “ตายกับสติและตายด้วยจิตที่สงบ” และเห็นว่า หากเราเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับ ภาวะใกล้ตายและความตาย ทั้งในด้านการแพทย์ และด้านจิตใจแล้ว ไม่ว่าเราจะประกอบอาชีพใด หรือมีบทบาทหน้าที่ใดในสังคม ก็สามารถช่วย ผู้ใกล้ตายหรือแม้แต่ตนเองได้

ปัจจุบันการแพทย์สนใจและรู้เกี่ยวกับสุริวิทยาของภาวะไกลัตัยมากขึ้น เมื่อผนวกกับความรู้ว่าอย่างไรคือการ “ตายดี” ก็จะช่วยให้สามารถเชื่อมกับความตายได้ดีขึ้น และลดความทุกข์ทรมานของภาวะไกลัตัยที่จะเกิดขึ้นกับผู้ไกลัตัย ญาติ และผู้ให้การรักษาได้ ผู้เขียนจึงรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ โดยสังเขป เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่สนใจดังนี้

ด้านร่างกาย

ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในภาวะไกลัตัยจะทำให้ญาติและแพทย์ผู้รักษาสามารถดูแลคนไกลัตัยอย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีกับผู้ป่วยอย่างยิ่ง เพราะนอกจากช่วยลดการรักษาที่ไม่จำเป็น และไม่เป็นประโยชน์ได้ ๆ แก่ใครทั้งสิ้นแล้ว ยังทำให้ผู้ป่วยไม่ต้องทนทุกข์ทรมานมากขึ้นอีกด้วย

- เมื่อไกลัตัย ความอ่อนเพลียเป็นสิ่งที่ควรยอมรับ และไม่จำเป็นต้องรักษาความอ่อนเพลียด้วยวิธีใด ๆ เพราะจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ควรให้ผู้ป่วยในระยะนี้ได้พักผ่อนให้เต็มที่
- คนไกลัตัยจะเบื่ออาหาร และกิน

อาหารน้อยลง จากการศึกษาพบว่า การเบื่ออาหารในสถานการณ์แบบนี้ เป็นผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะร่างกายจะปล่อยสารคีโตэнเพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายขึ้น และบรรเทาอาการเจ็บปวดได้

- คนไกลัตัยจะดื่มน้ำน้อยลงหรืองดดื่มเลย ภาวะขาดน้ำที่เกิดขึ้นเมื่อไกลัตัยไม่ทำให้ผู้ป่วยทรมานมากขึ้น ตรงกันข้ามกลับกระตุนให้ร่างกายหลังสารเอ็นดอร์ฟิน ทำให้คนป่วยรู้สึกสบายขึ้น หากปาก ริมฝีปาก จมูก และตาแห้ง ให้มั่นทำความสะอาด และรักษาความชื้นไว้ โดยอาจใช้สำลีหรือผ้าสะอาดชุบน้ำแตะที่ปาก ริมฝีปาก หรือใช้สีผึ้งทาริมฝีปาก ถ้าตาแห้งก็ให้หยุดน้ำตาเทียม
- คนไกลัตัยจะรู้สึกง่วงและอาเจอนหลับตลอดเวลา ผู้ดูแลควรให้ผู้ป่วยหลับ ไม่ควรพยายามปลุกให้ตื่น เมื่อคนไกลัตัยไม่รู้สึกตัว ไม่ควรคิดว่าเขาไม่สามารถรับรู้หรือได้ยินสิ่งที่มีคนพูดกันอยู่ข้าง ๆ เพราะเขาอาจยังได้ยินและ

รับรู้ได้ แต่ไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นทราบได้ จึงไม่ควรพูดคุยเรื่องที่จะทำให้เข้าไม่สบายใจหรือเป็นกังวล

- การร้องครวญคราง หรือมีหน้าตาบิดเบี้ยวอาจไม่ได้เกิดความเจ็บปวดเสมอไป แต่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสมอง ซึ่งแพทย์สามารถให้ยาระงับอาการเหล่านี้ได้
- คนใกล้ตัวอาจมีเสมหะมาก ควรให้ยาลดเสมหะแทนการดูดเสมหะซึ่งนอกจากไม่ได้ผลแล้วยังทำให้ผู้ป่วยรู้สึกOKENานเพิ่มขึ้นด้วย (ทั้งนี้หมายถึงเฉพาะคนที่ใกล้ตัวเท่านั้น มิได้รวมถึงผู้ป่วยอื่นๆ ที่จำเป็นต้องดูดเสมหะ)

ด้านจิตใจ

โดยทั่วไปเมื่อภัยป่วย ใจมักป่วยด้วยเสมหะยิ่งคนป่วยหนักใกล้ตัวแล้วยิ่งต้องการการดูแลประคับประคองใจอย่างมาก การศึกษาต่างๆ พบตรงกันว่าสิ่งที่คนใกล้ตัวกลัวที่สุดคือ การถูกทอดทิ้ง และสิ่งที่คนใกล้ตัวต้องการคือ ครรภ์สักคนที่เข้าใจและอยู่ข้างๆ เมื่อเข้าต้องการ แต่ละคนอาจมีความรู้สึกและความต้องการต่างกันไปฉะนั้นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดควรให้โอกาสคนใกล้ตัวได้แสดงความรู้สึกและความต้องการ ด้วยการพูดคุยและเป็นผู้รับฟังที่ดี และการปฏิบัติตามความต้องการของคนใกล้ตัว ซึ่งรวมถึงความต้องการการรักษา ทั้งนี้ควรต้องประเมินก่อนว่าความต้องการนั้นเกิดจากการตัดสินใจบนพื้นฐานใด หากเป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานของอารมณ์ ไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง ก็ควรจะล้อการปฏิบัติไว้ก่อน และควรให้การประคับประคองใจจนสบายใจขึ้น รวมทั้งให้โอกาสผู้ใกล้ตัวเปลี่ยนความต้องการและความตั้งใจได้เสมอ

ความรู้เกี่ยวกับการตาย

ปัจจุบันสังคมสนใจเรื่องความตายมากขึ้นแม้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ในอดีตไม่สนใจเรื่องความตายเลย จนเกือบจะเป็นสิ่งต้องห้ามที่ไม่ควรพูดถึง กลับมาสนใจและมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราความตายได้กล้ายเป็นปัญหาสังคมไปแล้ว เนื่องจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีด้านการแพทย์ทำให้มนุษย์ตายตามธรรมชาติน้อยลง ความตายอย่างสงบจึงไม่เกิดขึ้น

บางประเทศผู้ป่วยไม่มีโอกาสได้ตายอย่างสงบที่บ้าน แต่ตายอย่างโดดเดี่ยวและธรรมานในโรงพยาบาลกับสายระโยงระยางที่เข้าออกจากร่างกายและเครื่องมืออุปกรณ์ที่อยู่รอบตัว ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงตั้งตัวเรื่องความตายมากขึ้น โดยเฉพาะในวงการแพทย์สถาบันทางการแพทย์ในสหรัฐอเมริกายามให้คำจำกัดความของ “การตายดี” ไว้ว่า “การตายดีคือ การตายที่ปลอดจากความทุกข์ทรมานที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของคนป่วย ญาติ และแพทย์ผู้รักษา และโดยทั่วไปควรเป็นไปตามความประสงค์ของคนป่วยและญาติ บนพื้นฐานของการรักษาด้านการแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรม ที่ได้มาตรฐานและดีงาม”

ส่วน “การตายดี” ในแห่งพุทธศาสนานั้น ท่านเจ้าคุณพระธรรมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต) เผยนไว้ในหนังสือการแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์ เรื่องช่วยให้ตายเร็ว หรือช่วยให้ตายช้าว่า

“ในคัมภีร์พุทธศาสนา พูดถึงเสมอว่าอย่างไรเป็นการตายดี ท่านมักใช้คำลับๆ ว่า “มีสติไม่หลงตาย และที่ว่าตายดีนั้น ไม่ใช่เฉพาะตายแล้วจะไปสู่สุคติเท่านั้น แต่ขณะที่ตายก็เป็นจุดสำคัญที่ว่าต้องมีจิตใจดี คือ มีสติไม่หลงตาย”

“ที่ว่าไม่หลงตาย คือ มีจิตใจไม่พ่นเพื่อนไม่เคร้าห์มอง ไม่ชุ่นมัว จิตใจดีงาม ผ่องใส เปิกบาน จิตใจนีกถึงหรือเกะเกี่ยวอยู่ กับสิ่งที่ดี จึงมีประเพณีที่ว่าจะให้ผู้ตายได้ยินได้ฟังสิ่งที่ดีงาม เช่น บทสวดมนต์ หรือคำกล่าวเกี่ยวกับพุทธคุณ อย่างที่ใช้คำว่า “บอกอรหัง” ก็เป็นคติที่ให้รู้ว่า เป็นการบอกสิ่งสำหรับยึดเหนี่ยวในทางใจให้แก่ ผู้ที่กำลังป่วยหนักในขั้นสุดท้าย ให้จิตใจเกะเกี่ยว ยึดเหนี่ยวอยู่กับพระรัตนตรัย เรื่องบุญกุศล หรือ เรื่องที่ได้ทำความดีมา เป็นต้น

“อย่างไรก็ตาม ยังมีการตายที่ดีกว่านี้อีก คือ ให้เป็นการตายที่ใจมีความรู้ หมายถึงความรู้ เท่าทันชีวิต จนกระทั่งยอมรับความจริงของ ความตาย หรือความเป็นอนิจจังได้ เพียงแค่ว่า คนที่จะตายมีจิต ยึดเหนี่ยวอยู่กับบุญกุศลความดี กันบ้างว่าดีแล้ว แต่ถ้าเป็นจิตใจที่มีความรู้เท่าทัน จิตใจนั้นก็จะมีความสร่าง ไม่เกะเกี่ยว ไม่มี ความยึดติด เป็นจิตใจที่ปร่องโลงเป็นอิสระแท้จริง ขั้นนี้แหลกถือว่าดีที่สุด”

นอกจากนั้นท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก ยังได้แพร่คติทางพระเกี่ยวกับจิตตอนที่จะตายว่า

“เมื่อจิตเคร้าห์มองแล้ว ก็เป็นอันหวังทุกติด แลเมื่อจิตใจไม่เคร้าห์มองแล้ว สุคติเป็นอันหวังได้”

จากความหมายของการตายดีและคติ ทางพุทธเกี่ยวกับจิตตอนที่จะตาย ทำให้เห็น ความสำคัญของการทำจิตให้ผ่องใสในเวลาที่จะตาย ความรู้นี้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ดูแลในการช่วยเหลือ ด้านจิตใจของผู้ใกล้ตาย

ทุกศาสนาให้ความสำคัญเรื่องจิตใจเมื่อ ใกล้ตายคล้ายๆ กัน เช่นมักมีพระหรือบาทหลวง ในศาสนาอื่นมาเยี่ยมและปลอบขวัญผู้ป่วย ที่โรงพยาบาล เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ตายด้วยจิตอันสงบ ตายกับสติไม่หลงตาย ซึ่งถือว่าเป็นการตายที่ดี จะเห็นว่าความหมาย

ของการตายดีในแบ่งมุฆของศาสนาต่างๆ นั้นมี ความลุ่มลึกและลึกซึ้งกว่าความหมายด้าน วิทยาศาสตร์การแพทย์ตะวันตกแบบดั้งเดิม

พุทธศาสนาเชื่อว่า ชีวิตคนมีโอกาส ตลอดเวลาจนถึงวาระสุดท้าย อย่างไรก็ตาม แม้ถึงวาระสุดท้ายมนุษย์ก็ยังไม่หมดโอกาสที่จะได้ สิ่งดีที่สุดของชีวิต หากบุคคลผู้นั้นมีปัญญา รู้เท่าทันชีวิตและบรรลุธรรมในขณะจิตสุดท้าย

แนวทางการช่วยเหลือคนใกล้ตาย

เมื่อมีความรู้ความเข้าใจด้านร่างกาย และจิตใจของคนใกล้ตาย และความตายนั้นกล่าว ไปแล้ว ก็สามารถช่วยเหลือคนใกล้ตายได้โดย

- **มีจิตใจที่อยากช่วยเหลือ** จิตใจที่อยาก ช่วยเหลือเป็นคุณสมบัติแรกที่ควรต้องมี เพราะจิตใจนั้นจะแสดงออกทางกาย ว่าเจ้า ที่คนใกล้ตายสามารถสัมผัสและ รับรู้ได้ เอื้อให้สิ่งที่จะทำเพื่อช่วยเหลือ ต่อไปได้ผลดี
- **รู้เข้ารู้เรา**แต่ละคนมีความแตกต่างกัน เรื่องความรู้สึกนีกคิด ความต้องการ และทัศนคติ คนใกล้ตายก็เช่นเดียวกัน แม้จะเหมือนและคล้ายกันในบางเรื่อง แต่ก็มีความต่างกันด้วย การช่วยเหลือ จึงต้องรู้จักคนใกล้ตายเรื่องความเจ็บ ป่วยทางกาย ซึ่งทราบได้จากแพทย์ ผู้รักษา และรู้จักสภาพจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ วัฒนธรรม และ เศรษฐฐานะ ด้วยการรับฟังคนใกล้ตาย ให้เข้าได้รับความรู้สึก บอกความ ต้องการ เมื่อ “รู้เข้า” แล้ว ก็สามารถช่วยเหลือ ได้ถูกต้องและเหมาะสมโดยปรับใช้ วิธีการให้เข้ากับสภาพและภูมิหลังของ

คนใกล้ตัว โดยเฉพาะในด้านจิตใจ และความรู้สึก เช่น เรื่องที่จะทำให้แต่ละคนสนับยใจอาจแตกต่างกัน ต้องเลือกพูดเลือกทำให้เหมาะสม ในกรณีที่ผู้ใกล้ตัวเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ควรเปิดโอกาสให้ได้เจริญสติ โดยไม่ถูกรบกวน ซึ่งจะช่วยให้คนใกล้ตัวได้ใช้พลังในตัว เข้าเองเพชญกับความตายที่จะมาถึง ส่วนการ “รู้เรา” คือการรู้จักความสามารถและสภาพจิตใจของตนเอง ผู้ช่วยเหลือต้องมีจิตใจหนักแน่นมั่นคง และสติตั้งมั่น ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ และเมื่อเกิดขึ้นแล้ว นอกจากเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้อื่นแล้ว ยังเกิดประโยชน์ต่อตนเองด้วย ผู้ที่เคยช่วยเหลือคนใกล้ตัว มีประสบการณ์ตรงกันว่า รู้สึกมีพลังเพิ่มขึ้น เมื่อการช่วยเหลือนั้นประกอบด้วยเมตตา กรุณา และอุเบกษา

- **เอาใจเขามาใส่ใจเรา** การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยให้สามารถช่วยเหลือคนใกล้ตัวได้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่เขาต้องการคือครรภ์คนที่พยายามเข้าใจใส่ใจ เขายังไม่สามารถตอบโต้ตอบได้แต่การสัมผัส การจับมือ สามารถช่วยให้เขารู้สึกดีและสงบได้

ที่กล่าวนี้เป็นเพียงส่วนน้อยนิดเท่านั้น เรื่องเกี่ยวกับภาวะใกล้ตัวและความตายยังมีอีกมากmany ล้วนแต่น่าสนใจและน่าศึกษา ทั้งใน

ด้านการแพทย์และด้านศาสนา สำหรับหนังสือภาษาไทยที่มีให้หาอ่านได้คือ “เหనอห่วงมหรณพ และประตุสุภาระใหม่” ซึ่งพระไฟศาลาวิสาโล แปลจากหนังสือเรื่อง The Tibetan Book of Living and Dying โดยท่านโซเกียล รินโปเช ซึ่งให้ความกระจาจ เกี่ยวกับความตาย และวิธีช่วยเหลือผู้ใกล้ตัวอย่างดีเยี่ยมควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง ตอนหนึ่งที่พระไฟศาลาแปลไว้มีความว่า

“การตายอย่างสงบ เป็นสิทธิมนุษยชน ที่สำคัญโดยแท้ อาจสำคัญยิ่งกว่าสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือสิทธิที่จะได้ความยุติธรรม เสียอีก ทุกศาสนาสอนว่า นี้เป็นสิทธิที่มีผลอย่างมากต่อปகติสุข และอนาคตทางจิต วิญญาณของผู้ใกล้ตัว ไม่มีสิ่งประเสริฐใดๆ ที่คุณสามารถจะให้ได้ นอกเหนือจากการช่วยให้บุคคลตายด้วยดี”

เมื่อการดูแลช่วยเหลือผู้ใกล้ตัวสำคัญถึงเพียงนี้ ถึงเวลาหรือยังที่เราควรสนใจศึกษา และฝึกฝนตนเองให้สามารถเพชญกับความตายของทั้งตนเองและผู้อื่น เพื่อให้ ตายดี ตายกับสติ ไม่หลงตาย เรยกว่ามีศิลปะในการตาย ซึ่งเท่ากับมีศิลปะในการดำเนินชีวิตนั้นเอง เพราะคนเราอยู่อย่างไรก็ตายอย่างนั้น ตายอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น เป็นสัจธรรมอยู่แล้ว

หากเราช่วยเหลือกันแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และเรียนรู้จากกันและกัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการตาย สิ่งที่จะได้ก่อนคือศิลปะในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่มีคุณภาพและเกิดความสงบสุขโดยทั่วไป

บทที่ 5

การบริหารร่างกาย

|| ลี=อวัยวะ =

ข้อมูลจาก นายแพทย์มารวย ตนายางค์

การบริจาคร่างกาย

การบริจาคร่างกายหรือการบริจาคอวัยวะ เป็นการทำหารมีเนื่องจากเป็นการสละ ละวางร่างกายและอวัยวะของตนเองที่ตนเองเคย ห่วงเห็นมาตลอดให้แก่ผู้อื่น นับเป็นบุญกุศลอัน ยิ่งใหญ่แก่ผู้บริจาค

ผู้ที่ต้องการบริจาคร่างกายต้องมีอายุไม่ต่ำ กว่า 20 ปี บริบูรณ์ และไม่เกิน 70 ปี (นับถึงวันที่ ทำพินัยกรรมบริจาคร่างกาย) ไม่เป็นโรคติดต่อ ดังนี้ คือ โรคเอดส์ วัณโรค และโรคเรื้อน โรคไวรัส ตับอักเสบบี และโรคติดตอร้ายแรงอื่น ๆ ไม่เป็นผู้ พิการทางร่างกายจนไม่เหมาะสมแก่การศึกษา เช่น แขน ขาขาด หรือพิการแต่กำเนิดทำให้ ร่างกายผิดรูป

ผู้บริจาคร่างกายต้องทำพินัยกรรมแสดง เจตนาบริจาคร่างกายตนเองกับคณะ แพทยศาสตร์หรือคณะวิทยาศาสตร์ที่ตนเอง

ดำเนินการตามเจตนาของผู้วายชนม์ทำให้ เกิดการฟ้องร้องกันซึ่งสร้างความยากลำบากให้ แก่หน่วยงานผู้รับบริจาคร่างกายอย่างมาก

ข้อปฏิบัติเมื่อผู้บริจาคร่างกายเสียชีวิต แล้ว ให้ญาติพี่น้องของผู้ตายรีบโทรศัพท์แจ้งเจ้า หน้าที่หน่วยงานที่รับบริจาคภายใน 24 ชั่วโมง ห้ามฉีดยาแก้ศพเน่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ รับบริจาคจะดำเนินการให้ โดยเจ้าหน้าที่จะไป ตรวจสอบสภาพ ฉีดยารักษาสภาพศพ และให้ญาติ ผู้ดำเนินการเรื่องใบมรณะบัตรของผู้ตายควบคู่ กับการดำเนินการของหน่วยงานที่รับบริจาค ร่างกาย

การดำเนินการของหน่วยงานที่รับ บริจาคร่างกาย คือ รักษาสภาพของผู้ตายให้ เหมาะสมกับการเป็นอาจารย์ใหญ่เพื่อใช้สำหรับ การเรียนการสอนในคณะแพทยศาสตร์หรือคณะ วิทยาศาสตร์ โดยหน่วยงานที่รับบริจาคร่างกาย

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับบริจาคร่างกายดังต่อไปนี้

หน่วยงาน

สถานที่ติดต่อ

1

คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาลาทินหัต โทรศัพท์ 0-2256-4397 , 0-2256-4281 ต่อ 0
หรือ 4 หรือ 7 ฝ่ายกายวิภาคศาสตร์ ศูนย์ฝึกผ่าตัด
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ 1873 ถ.พระรามที่ ๔
แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์
0-2256-4281 ต่อ 140 , 0-2256-4737 ศึกษารายละเอียด
ได้ที่ [http://www.chulalongkornhospital.go.th/
anatomyreg/](http://www.chulalongkornhospital.go.th/anatomyreg/)

2

คณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ ตึกกายวิภาคศาสตร์ ชั้น 1
โรงพยาบาลศิริราช เลขที่ 2 ถ.พระนนก แขวงศิริราช
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 0-2419-7035 หรือ
0-2411-0241-9 ต่อ 7035

3

คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหิดล ถนนพระราม 6 เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2201-5400, 0-2201-5402, 0-2354-7346
ศึกษารายละเอียดได้ที่ [http://www.sc.mahidol.ac.th/
scan/thai/](http://www.sc.mahidol.ac.th/scan/thai/)

4

คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธุรการสถานวิทยาศาสตร์พรีคลินิก ชั้น 4 อาคารคุณภาพ
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต.คลองหนึ่ง
อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120 โทรศัพท์ 0-2926-9710-1,
0-2926-9714

5

คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ

วิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 0-2260-1532, 0-2260-2234-5 ต่อ 4502

หน่วยงาน

สถานที่ติดต่อ

6 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์
พระมงกุฎเกล้า 317 ถ.ราชวิถี เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 027639300 ต่อ 93606, 93607

7 คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ 110 ถ.อินทนิล罗斯 ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
50200 โทรศัพท์ (053)-945312 โทรสาร (053)-945304
ศึกษารายละเอียดได้ที่ <http://www.med.cmu.ac.th/dept/anatomy/2011/>

8 คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานรับบริจาคร่างกาย ภาควิชากายวิภาคศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
(ส่วนหนองอ้อ) ต.ท่าโพธิ์อำเภอเมือง จ.พิษณุโลก 65000
โทรศัพท์ 0-5596-4705, 0-5596-4752, 0-5596-4792
ศึกษารายละเอียดได้ที่ <http://www2.medsci.nu.ac.th/web2012/unit/Anatomy/index.php>

9 คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หน่วยรับบริจาคร่างกาย ภาควิชากายวิภาคศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถ.มิตรภาพ
อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002 โทรศัพท์ (043)
348381, (043) 363173, (043) 363212, (043) 242342-6,
(043) 348360-8, (043) 347518-26 ต่อ 3173 หรือ 3212

10 คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์

ศูนย์รับบริจาคร่างกาย ภาควิชากายวิภาคศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112 โทรศัพท์ 0-7428-8151,
0-7428-8131 ศึกษารายละเอียดได้ที่ http://www.sc.psu.ac.th/Department/Anatomy/Web_new/index.html

การบริจาคอวัยวะ

การบริจาคอวัยวะ คือ การนำอวัยวะที่สมบูรณ์ของบุคคลหนึ่งไปปลูกถ่ายอวัยวะให้แก่ผู้ป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยดังกล่าวมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ซึ่งแตกต่างจากการบริจาคร่างกาย เพราะการบริจาคร่างกายจะนำร่างกายไปใช้เพื่อการศึกษาของนักศึกษาแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เท่านั้น และ ไม่สามารถบริจาคหัวใจ 2 อายุปีขึ้นไป

ปัจจุบันอวัยวะที่สามารถบริจาคได้ได้แก่หัวใจ และลิ้นหัวใจ ปอด ตับ ไต ดวงตา ผู้ที่จะบริจาคอวัยวะได้ต้อง

- 1) อายุไม่เกิน 60 ปี
- 2) เสียชีวิตจากสาเหตุสมองตายด้วยสาเหตุต่างๆ
- 3) ปราศจากโรคติดเชื้อ และโรคมะเร็ง
- 4) ไม่เป็นโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน หัวใจ โรคไต ความดันโลหิตสูง โรคตับ และไม่ติดสรุรา
- 5) อวัยวะที่จะนำไปปลูกถ่ายต้องทำงานได้ดี
- 6) ปราศจากเชื้อโรคที่สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่งผ่านทางการปลูกถ่ายอวัยวะได้ เช่น ไวรัสตับอักเสบชนิดบี ไวรัสเออดส์ เป็นต้น

- 7) ประการสุดท้ายที่สำคัญมาก คือ ผู้บริจาคอวัยวะจะต้องแจ้งเรื่อง การบริจาคอวัยวะแก่บุคคล ในครอบครัวหรือญาติให้รับทราบ ด้วย เพื่อให้บุคคลในครอบครัว ดำเนินการตามความประสงค์ของ ผู้บริจาคอว่างถูกต้อง

การบริจาคอวัยวะในประเทศไทยนั้น สภากาชาดไทยเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว ผู้ต้องการบริจาคสามารถติดต่อสอบถาม ข้อมูลและแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะได้ที่ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย อาคาร เทิดพระเกียรติสมเด็จพระปูชนียานสังวร (เจริญ สุวัฒโน) ชั้น 5 ถนนอังรีดูนังต์ ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 1666 หรือ 0 2256 4045-6 โทรสาร 0 2255 7968 อีเมล์: odc-trcs@red-cross.or.th

เมื่อศูนย์รับบริจาคอวัยวะฯ ได้รับข้อความ แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะของท่านแล้ว ศูนย์รับบริจาคอวัยวะฯ จะส่งบัตรประจำตัว ผู้มีความจำนงบริจาคอวัยวะให้ตามที่อยู่ที่ระบุไว้ หลังจากที่ท่านได้รับบัตรประจำตัวผู้มีความจำนง บริจาคอวัยวะจากศูนย์รับบริจาคอวัยวะฯ และ อย่าลืมกรอกชื่อ และรายละเอียดการบริจาค ลงในบัตร กรุณางานเก็บบัตรประจำตัวผู้แสดง ความจำนงบริจาคอวัยวะไว้กับตัวท่าน หาก สูญหายกรุณาติดต่อกับศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย

ในทางปฏิบัติ ผู้บริจาคสามารถบริจาค อวัยวะและร่างกายพร้อมกันได้แต่ใช้จริง ได้เพียงอย่างเดียว เมื่อผู้บริจาคลieseชีวิตญาติ และเจ้าหน้าที่จะตัดสินใจร่วมกันอีกครั้งว่า ควรดำเนินการอย่างไร

**“ บริจาคอวัยวะแก่เพื่อนมนุษย์
คือ ที่สุดแห่งการให้ ”**

ว.วชิรเมธี

ମୋ

୨

ก ဂ ម າ ຍ
ເກື່ອງກັບຄວາມຕາຍ
(ກ່ອນ | ສີຍ້ວງ)

บทที่ 6

การถูกยุ่งขات และมาตรา 12

แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550

พิสิษฐ์ ศรีอัคคโภคิน

ความแตกต่างของเรื่องการรุณยาตและเรื่องการทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข (Living will)

ที่ผ่านมามีความเข้าใจผิดว่ากฎหมายไทยอนุญาตให้ทำการรุณยาตได้โดยมักอ้างว่าการทำหนังสือแสดงเจตนาฯ ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นการทำการรุณยาต ซึ่งไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะทั้งสองเรื่องแตกต่างกันมากเนื่องจาก

1. เจตนาในการกระทำแตกต่างกัน

การทำหนังสือแสดงเจตนาฯ มีขึ้นเพื่อให้ผู้ป่วยเขียนแสดงความต้องการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลในช่วงวาระท้ายของชีวิตตนเองว่าในช่วงที่ตนเองไม่มีสติสัมปชัญญะพอที่จะตัดสินใจได้แล้ว ต้องการให้บุคลากรด้านสาธารณสุขและญาติดูแลตนอย่างไรบ้าง เช่น ต้องการดูแลแบบสุขสบาย ไม่ต้องการการรักษาชีวิตด้วยวิธีการทางการแพทย์ต่างๆ ต้องการกลับไปอยู่และเสียชีวิตที่บ้าน

การทำการรุณยาต เจตนาคือต้องการให้ผู้ป่วยเสียชีวิตเพื่อให้พ้นความทุกข์ทรมานจากอาการที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ โดยผู้กระทำอาจเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขหรือตัวผู้ป่วยเอง

2. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยแตกต่างกัน

ผลที่เกิดจากการทำหนังสือแสดงเจตนาฯ ตามมาตรา 12 คือ ผู้ป่วยจะได้รับการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care) ซึ่งเป็นการดูแลที่มุ่งเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้ป่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลตามความต้องการเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับความสุขสบาย ไม่ทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่าที่สภาพร่างกายและการดำเนินโรคของผู้ป่วยจะเอื้ออำนวยจากว่าผู้ป่วยจะเสียชีวิต

ผลที่เกิดจากการทำการรุณยาต คือ ผู้ป่วยจะเสียชีวิตจากภาระได้รับยาหรือสารพิษตามความต้องการของผู้ป่วย

3. ผลกระทบกฎหมายที่เกิดขึ้นกับบุคลากรด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ผลที่เกิดจากการทำหนังสือแสดงเจตนาฯ คือ บุคลากรด้านสาธารณสุขได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากความรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง และทางวิชาชีพ ตามมาตรา 12 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

ผลที่เกิดจากการทำการรุณยฆาต คือ บุคลากรด้านสาธารณสุขอาจได้รับโทษตามกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายวิชาชีพ เนื่องจาก การตามกฎหมายไทย กระทำดังกล่าวผิดห้ามกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายวิชาชีพ

ดังนี้โดยสรุปหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ไม่ใช่เรื่องของการทำการรุณยฆาตแต่คือหนังสือแสดงเจตนาที่ตนเองทำขึ้นล่วงหน้าเพื่อแจ้งความต้องการให้บุคคลรอบข้างทั้งญาติและบุคลากรด้านสุขภาพที่ให้การรักษาได้ทราบเจตนาและความต้องการของตนเอง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลในวาระท้ายของชีวิตตนเองเท่านั้น

การรุณยฆาตคืออะไร ผิดกฎหมายไทยหรือไม่

คำว่าการรุณยฆาตตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลมาจำกว่า Euthanasia หรือ Mercy killing ส่องคำนี้มีที่มาแตกต่างกัน Euthanasia เป็นศัพท์ดั้งเดิมก่อนแปลมาเป็น Mercy killing คำว่า Euthanasia มีรากศัพท์มา

จากภาษากรีกที่ว่า εὐθανασία ซึ่งมาจากคำ 2 คำ คือ คำว่า “εὖ” ซึ่งแปลว่า “good” และคำว่า “θάνατος” ซึ่งแปลว่า “death” ดังนั้นรากศัพท์จึงแปลความได้ว่า ตายดี ตายสงบ ตายโดยปราศจากความทุกข์ทรมาน

แม้ว่าในเอกสารวิชาการต่างๆ จะแบ่งประเภทของการรุณยฆาตไว้หลายวิธี แต่เมื่อศึกษาถึงวิธีการทำการรุณยฆาตในกฎหมายต่างประเทศ พบว่าแบ่งการทำการรุณยฆาตได้ 2 วิธี คือ Euthanasia และ Physician-Assisted Suicide (PAS) ซึ่งแตกต่างกัน คือ¹

Euthanasia คือ การที่ผู้ป่วยขอให้แพทย์หรือบุคลากรด้านสุขภาพอื่นให้ยาหรือสารเคมีแก่ผู้ป่วยโดยตรง เพื่อให้เสียชีวิตตามความต้องการ

PAS คือ การที่ผู้ป่วยได้รับความช่วยเหลือจากบุคลากรด้านสุขภาพหรือบุคคลอื่นๆ² เพื่อให้ผู้ป่วยฆ่าตัวตายตามที่ผู้ป่วยต้องการ

ความแตกต่างของ Euthanasia และ PAS คือ “ความตายเกิดจากการกระทำของใคร” โดย Euthanasia คือการที่ผู้ป่วยอนุญาตให้ผู้อื่นกระทำแก่ร่างกายตนเองโดยตรงจนเสียชีวิต ดังนั้นความตายจึงเกิดจากการกระทำของผู้อื่น แต่ PAS คือการที่ผู้ป่วยได้รับความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้ผู้ป่วยฆ่าตัวตาย ดังนั้นความตายจึงเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ป่วยเอง

ในทางจริยธรรมทางการแพทย์ 医师
สมาคมโลก (World medical association) ได้ออกปฏิญญา World Medical Association Resolution on Euthanasia³ ซึ่งกำหนดว่า การรุณยฆาตผิดหลักจริยธรรมทางการแพทย์

¹ “Living, Dying, Grieving ,Bioethics, Euthanasia, and Physician-Assisted Suicide,” Dixie L. Dennis, (2018) accessed 21 Oct 2018, from http://www.jblearning.com/samples/0763743267/43267_CH05_Pass1.pdf

² ได้แก่การเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำตัวตาย ยา หรือสารเคมีอื่นๆ

³ “World Medical Association Resolution on Euthanasia,” World Medical Association, (2018) accessed 23 Oct 2018, from <https://www.wma.net/policies-post/wma-resolution-on-euthanasia/>

เนื่องจากเป็นการกระทำโดยตั้งใจที่จะทำลายชีวิตของผู้ป่วยแม้ว่าเป็นการทำตามคำร้องขอของผู้ป่วยหรือญาติสนิทก็ตาม แต่การการรุณยฆาตไม่รวมถึงการดูแลของแพทย์ที่เคารพต่อความปรารถนาของผู้ป่วยในวาระสุดท้ายของชีวิตซึ่งประสงค์ที่จะเสียชีวิตตามธรรมชาติ⁴

เรื่องการรุณยฆาตในประเทศไทย เป็นเรื่องผิดกฎหมาย เพราะเป็นการทำลายชีวิตผู้อื่นแม้ว่าผู้ป่วยอนุญาตให้แพทย์กระทำการแก่ตนก็ตาม 医師ที่ดำเนินการตามความต้องการของผู้ป่วยต้องรับผิดทั้งทางอาญาฐานทำให้ผู้อื่นตายและรับผิดในทางวิชาชีพ

การรุณยฆาตยังไม่สอดคล้องกับบริบทของระบบสุขภาพ

ที่ผ่านมาเคยมีแนวคิดที่ต้องการให้การทำการรุณยฆาตเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายไทย โดยอ้างว่าคือเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลแต่หากสังเกตในกฎหมายต่างประเทศจะพบว่าการทำการรุณยฆาตไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตามกฎหมายกำหนดขั้นตอนป้องกันการทำการรุณยฆาตที่เข้มงวดมาก โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการอย่างต่ำ 6 เดือน - 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ขอเข้าสู่กระบวนการคิดและไตร่ตรองให้รอบคอบ รวมทั้งแพทย์ผู้สัมภาษณ์ผู้ป่วยจะเสนอทางเลือกในการรักษาแบบต่างๆ ให้ผู้ป่วยเลือก เช่น ผู้ป่วยควร

⁴ Euthanasia, that is the act of deliberately ending the life of a patient, even at the patient's own request or at the request of close relatives, is unethical. This does not prevent the physician from respecting the desire of a patient to allow the natural process of death to follow its course in the terminal phase of sickness.

ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง การให้มอร์ฟิน กัญชา ก่อนเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดและทุกข์ ทรมาน เพื่อให้ความตายนเป็นทางเลือกสุดท้าย ที่จะปลดเปลี่ยนความทุกข์ทรมานที่ผู้ป่วยได้รับ

ประเทศไทยเพิ่งก้าวเดินเรื่องการพัฒนาระบบการดูแลแบบประคับประคองมาไม่น่าเกิน 10 ปี เพราะกฎหมายเรื่องการทำหนังสือแสดงเจตนาฯ มาตรา 12 เพิ่งมีเมื่อ พ.ศ. 2550 กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้มี service plan สาขาการดูแลแบบประคับประคองเมื่อปี พ.ศ. 2558-2559 ชุดสิทธิประโยชน์ของ สปสช เรื่องการดูแลแบบประคับประคองเพิ่งมีมา เมื่อ พ.ศ. 2555-2556 และเรื่องกัญชา ประเทศไทย เพิ่งเริ่มแนวคิดนำมาใช้ในทางการแพทย์เมื่อสองปี พ.ศ. 2561

ทุกๆ ปี เราจะพบเห็นข่าวผู้ป่วยฆ่าตัวตาย เพื่อหนีความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากโรคภัย ที่ตนเองได้รับ เพราะโรงพยาบาลไม่มีมอร์ฟิน จ่ายให้แก่ผู้ป่วย ดังนั้นหมายความว่าระบบบริการทางการแพทย์ของประเทศไทย ณ ปัจจุบัน ยังไม่สามารถใช้กระบวนการทางการแพทย์ในการระงับ บรรเทาอาการ ความทุกข์ทรมาน ให้แก่ผู้ป่วยได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นการที่ประเทศไทยจะมีกฎหมายเรื่องการรุณยาตามกฎหมาย จึงเร็วเกินไปมาก เพราะปัจจุบันระบบการดูแลแบบประคับประคองยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศไทยได้ หากประเทศไทยมีกฎหมายการรุณยาตามกฎหมาย จะส่งผลให้เกิดความตายนที่ผู้ป่วยไม่ควรตาย เป็นจำนวนมาก

หนังสือแสดงเจตนา ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 คืออะไร เมื่อนำหรือ แตกต่างจากการรุณยาอย่างไร

การทำหนังสือแสดงเจตนา ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 คือ การทำหนังสือแสดงเจตนาเกี่ยวกับความต้องการในการรักษาพยาบาลในช่วงวาระสุดท้าย ของชีวิต โดยหนังสือแสดงเจตนานี้จะระบุความต้องการหรือไม่ต้องการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลในช่วงที่ตนเองไม่สามารถสื่อสารได้แล้ว ในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต

ปัจจุบันศาลปกครองสูงสุดบรรลุสิทธิของประชาชนในการทำหนังสือแสดงเจตนา ดังกล่าวไว้ ในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พ 11/2558 ว่า "...การที่บุคคลทำหนังสือแสดงเจตนาไว้ล่วงหน้าว่าไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตหรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย ซึ่งมีผลทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องดำเนินการตัดสินใจดังกล่าวนั้น การดังกล่าวถือว่ามีเรียกว่าสิทธิของบุคคลนั้น สิทธิที่ดังกล่าวมิใช่สิทธิที่จะเลือกไม่มีชีวิตอยู่แต่เป็นสิทธิในการเลือกที่จะปฏิเสธการรักษาพยาบาล เพื่อที่จะตายตามธรรมชาติ...." และ "...การทำหนังสือดังกล่าวเป็นการแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกายตาม มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 .... โดยเป็นการยืนยันความประสงค์ของตนว่าจะใช้สิทธิ เช่นนี้ จึงหาเป็นการกระทำที่ดีต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่..."

นอกจากนั้นแพทย์สมาคมโลกได้ออกประกาศ WMA Statement on Advance directives (“Living will”) ที่แนะนำแพทย์ในประเทศต่างๆ และองค์กรวิชาชีพด้านการแพทย์ถึงเรื่องการทำและการทำหนังสือแสดงเจตนาฯ ไปใช้ประโยชน์ในเวชปฏิบัติไว้ด้วย⁵

หนังสือแสดงเจตนาฯ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารระหว่างผู้ป่วย ญาติ และบุคลากรด้านสุขภาพในกระบวนการการดูแลแบบประคับประคอง อยู่ในขั้นตอนของการวางแผนการดูแลล่วงหน้า (Advance care plan) โดยเมื่อบุคลากรด้านสุขภาพได้วินิจฉัยและพยากรณ์โรคให้แก่ผู้ป่วยทราบแล้วก็มักจะมีคำถามว่าถ้าผู้ป่วยไม่มีสติสัมปชัญญะพ่อที่จะสื่อสารกับผู้อื่นได้แล้ว จะให้บุคลากรด้านสุขภาพหรือญาติปฏิบัติอย่างไร (หรือรักษาอย่างไร) กับผู้ป่วยบ้าง

เมื่อผู้ป่วยตัดสินใจแนวทางการรักษาตนเองแล้ว 医師ก็จะให้ผู้ป่วยทำหนังสือแสดงเจตนาฯ หรืออาจบันทึกความต้องการของผู้ป่วยลงในเวชระเบียนเพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยในเวลาที่ผู้ป่วยไม่มีสติสัมปชัญญะแล้ว เนื้อหาของหนังสือแสดงเจตนาแบ่งเป็นส่วน

หลักๆ คือ ความต้องการการรักษาพยาบาลในภาวะท้ายของชีวิต ความต้องการในการดูแลทางจิตวิญญาณ การกำหนดผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตนในกรณีที่ตนไม่มีสติสัมปชัญญะ ความต้องการการดูแลหรือการจัดการอื่นๆ เช่น ขอไปเสียชีวิตที่ไหน ๆ ฯลฯ

การทำหนังสือแสดงเจตนา จะทำให้แพทย์ไม่ให้การรักษา ใช่หรือไม่

ไม่ใช่ เนื่องจากกฎกระทรวงตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กำหนดว่า เมื่อมีการทำหนังสือแสดงเจตนาไว้ก็ตาม ผู้ป่วยยังคงได้รับการดูแลแบบประคับประคอง⁶ จนกระทั่งผู้นี้เสียชีวิต และการดูแลแบบประคับประคองเป็นการดูแลสุขภาพผู้ป่วยแบบ 4 มิติ ทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ

ดังนั้นจึงหมายความว่าผู้ป่วยและครอบครัวยังได้รับการดูแลตามปกติหรืออาจจะมากกว่าเดิมทั้งนี้เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ผู้ป่วยก่อนที่จะเสียชีวิต

⁵ “Statement on Advance directives (“Living will”),” World Medical Association, (2018) Accessed 12 Oct 2018 , from <https://www.wma.net/policies-post/wma-statement-on-advance-directives-living-wills/>

⁶ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในภาวะสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการรromanจากการเจ็บป่วย พ.ศ. 2553 ข้อ 2 กำหนดว่า “บริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในภาวะสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการรromanจากการเจ็บป่วย” หมายความว่า วิธีการที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมนำมาใช้กับผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาเพื่อประสงค์จะยืดการตายในภาวะสุดท้ายของชีวิตออกไป โดยไม่ทำให้ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาพ้นจากความด้วยหรือยุติการรromanจากการเจ็บป่วย ทั้งนี้ ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา�ังคงได้รับการดูแลรักษาแบบประคับประคอง”

มรณธรรมกถา บทที่ ๑

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านสอนให้ทำความดีในทุกๆ โอกาสที่สามารถจะทำได้ คือเมื่อมีเหตุการณ์อันน่าชอบใจก็ตาม ไม่น่าชอบใจก็ตามเกิดขึ้น ควรจะใช้อcasanี้ ทำให้เกิดเป็นประโยชน์เป็นกุศลมากยิ่งๆ ขึ้นไป สำหรับในกรณีนี้ ความพยายาม เป็นสิ่งที่ไม่น่าชอบใจ เป็นการลดพากจากกัน นับเป็นเรื่องที่ ทำใจได้ยาก แต่ว่าวิสัยของพุทธศาสนาิกชนแล้ว แม้จะประสบกับ ภารณ์อันไม่น่าชอบใจ มีเหตุการณ์อันทำให้เกิดความทุกข์ ความโศกเศร้าก็ควรมีสติอาศัยเหตุการณ์ที่โศกเศร้านี้ทำสิ่งที่ เป็นกุศลเป็นคุณเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ เมื่อพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงแล้ว ก็ควรดำเนิน อยู่ในความไม่ประมาท ขวนขวยบำเพ็ญกุศลทำความดีใน ทานศีลภavana ให้มากยิ่งขึ้น เป็นการฝึกฝนอบรมสติปัญญาของ ตนเองอีกทางหนึ่ง

“ยืนรับความตายด้วยใจสงบ”

ในสายตาของคนทั่วไป ความตายเป็นสิ่งน่ากลัวและเลวร้ายที่สุดเท่าที่จะเกิดขึ้นกับคนๆ หนึ่ง เพราะมันหมายถึงการแตกดับของชีวิต และความพลัดพรากจากทุกสิ่งที่เคยรักและหวงแหน แต่แท้จริงแล้ว ความตายมีใช้ิกฤตเท่านั้น หากยังเป็นโอกาสสำหรับสิ่งดีๆ หลายอย่าง ความตายของคนๆ หนึ่งไม่เพียงสามารถช่วยให้อีกหลายชีวิตอยู่รอดด้วยอวัยวะที่ได้รับการปลูกถ่ายเท่านั้น หากยังสามารถกระตุนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีก่อนที่ชีวิตจะจบสิ้น หลายคนได้มีโอกาสศึกษาดีกับคนรักหรือมิตรสหาย หลังจากที่ร้าวฉานกันมานาน ขณะที่อีกไม่น้อยได้พบกับความสงบในจิตใจอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เพราะได้ปล่อยวางสิ่งต่างๆ ที่เคยหลงยึดติดมานาน ในพระไตรปิฎกมีเรื่องราวเกี่ยวกับพระอรหันต์หลายท่านที่หลุดพ้นจากกิเลสขณะที่กำลังจะสิ้นลม เพราะได้ประจักษ์แก่ใจว่าสังขารนั้นเป็นทุกข์อย่างยิ่งและไม่นายีดถือเลยแม้แต่น้อย

ความตายนั้นเป็นทุกข์ก็จริง แต่ก็สามารถผลักดันให้จิตใจเป็นอิสระจากทุกข์ได้ ไม่มีใครหนีพ้นความตายได้ก็จริง แต่ก็สามารถพบกับความสงบในวาระสุดท้ายของชีวิตได้ ด้วยเหตุนี้ ความตายจึงมิใช่ศัตรูที่น่ากลัวของเรา สิ่งที่น่ากลัวคือความกลัวในใจของเราต่างหาก ความกลัวดังกล่าวมิได้มาจากการ เกิดจากความไม่รู้นั่นเอง มาเรีย ครูรี นักวิทยาศาสตร์ชื่อดังชาวโปแลนด์ เคยกล่าวว่า “ในชีวิตนี้ไม่มีอะไรที่น่ากลัว มีแต่สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ” ใช่หรือไม่ว่า เมื่อได้ที่เรารู้จักหรือเข้าใจความตายดีพอ เมื่อนั้นความตายก็ไม่น่ากลัวอีกต่อไป

แทนที่เราจะหนีความตาย ไม่รับรู้ใดๆ เกี่ยวกับความตาย จนแม้แต่คำว่า “ความตาย”

ก็ไม่อยากได้ยินหรือเอียถึง ไม่ดีกว่าหรือหากเราจะมาเรียนรู้เกี่ยวกับความตาย เริ่มจากการยอมรับว่าความตายคือความจริงที่จะต้องเกิดขึ้นกับเราไม่วันใดก็วันหนึ่ง ดังนั้นแทนที่จะอยู่อย่างคนลีมตาย ก็หันมาเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมรับความตายอยู่เสมอ ด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่เราจะสามารถเผชิญความตายด้วยใจสงบ หรือเห็นความตายเป็นมิตรที่เราพร้อมอ้าแขนต้อนรับด้วยรอยยิ้ม

พระไฟศาลา วิสาโล^๑
เจ้าอาวาสวัดป่าสุคติ จังหวัดขัยภูมิ

Living Will
DECLARATION

บทที่ ๗
หนังสือแสดงเจตนา
ตามมาตรา ๑๒

แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิเษกฯ พ.ศ.๒๕๕๐

(Living Will)

คำแนะนำ ในการทำหนังสือแสดงเจตนา

1. การทำหนังสือแสดงเจตนานี้เป็นสิทธิผู้ป่วยที่จะเลือกทำหรือไม่ก็ได้ตามความสมัครใจ ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำหนังสือนี้ก่อน กรณีที่ผู้ที่จะทำหนังสือมีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือญาติที่ให้การเลี้ยงดู
2. ผู้ที่ประสงค์จะทำหนังสือแสดงเจตนาอาจขอคำปรึกษาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ของสถานบริการสาธารณสุขหรือนักกฎหมายที่มีความเข้าใจในเรื่องนี้
3. หากผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาเขียนหนังสือไม่ได้หรือไม่สะดวกในการเขียนหนังสือสามารถขอให้ผู้อื่นช่วยเขียนหรือพิมพ์แทนได้ แล้วขอให้ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์ระบุชื่อ นามสกุล หมายเลขอบตประจำตัวประชาชน พร้อมลายมือชื่อ หรือลายพิมพ์นิ่วมือของผู้นั้นกำกับไว้ในหนังสือนั้นด้วย
4. เพื่อช่วยยืนยันความถูกต้องในกรณีมีข้อสงสัยกรณีที่มีการทำหนังสือแสดงเจตนาในสถานบริการสาธารณสุข ควรมีพยานรู้เห็นในขณะทำหนังสือแสดงเจตนาทั้งสองฝ่าย ได้แก่ พยานฝ่ายสมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อน หรือคนใกล้ชิดของผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา กับพยานฝ่ายผู้ให้การดูแลรักษา เช่น แพทย์ พยาบาล แต่ก็ไม่ควรเป็นแพทย์เจ้าของไข้ หรือพยาบาลผู้จัดการรายกรณี ในกรณีที่มีการทำหนังสือแสดงเจตนาที่บ้านหรือที่อื่น ควรมีพยานตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี
5. ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาควรจัดเก็บหนังสือไว้เอง หรือมอบให้บุคคลที่ใกล้ชิดเก็บรักษาไว้และมอบสำเนาหนังสืออย่างละ 1 ฉบับให้แก่ญาติ พยาน ผู้ที่ทำหน้าที่อธิบายความประสงค์ของผู้ทำหนังสือ หรือแพทย์ที่เคยให้การรักษาเพื่อให้ทราบความประสงค์ของผู้ทำหนังสือ
6. ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาจะยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหนังสือเมื่อใดก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาควรแจ้งเรื่องนี้ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบโดยไม่ชักช้า โดยเฉพาะผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องรวมถึงสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิด
7. ญาติผู้ป่วยหรือสมาชิกในครอบครัวควรทำตามความประสงค์ของผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา และไม่ควรปกปิดข้อมูลอาการป่วยมิให้ผู้ป่วยทราบ ซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อผู้ป่วยมากกว่าผลดี เช่นทำให้ผู้ป่วยมีความสงสัยไม่ไว้วางใจ วิตกกังวล ไม่มีโอกาสสั่งเสียร่างกาย หรือจัดการทรัพย์สินของตนเอง
8. กรณีที่มีข้อสงสัยหรือเห็นว่าการดูแลรักษาของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุข ไม่สอดคล้องกับหนังสือแสดงเจตนาหรือความประสงค์ของผู้ป่วยแล้ว ญาติผู้ป่วยหรือผู้ใกล้ชิดควรปรึกษาหารือ หรือสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขโดยตรง

ตัวอย่างหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข (แบบที่ 1)

เขียนที่ .....
วันที่ .....

ข้าพเจ้า (ชื่อ-นามสกุล) ..... อายุ ..... ปี
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....
ที่อยู่ที่ติดต่อได้ .....
เบอร์โทรศัพท์ ..... เบอร์ที่ทำงาน .....

ขณะข้าพเจ้าทำหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ ข้าพเจ้าประสงค์จะให้ผู้ประกอบ
วิชาชีพเวชกรรมที่ดูแลรักษาข้าพเจ้า รักษาโดยให้ข้าพเจ้ายังมีคุณภาพชีวิตที่ข้าพเจ้ายอมรับได้

ในกรณีที่ข้าพเจ้าตกอยู่ในสภาพภาวะได้สภาวะหนึ่งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นภาวะสุดท้ายในชีวิตของ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่ต้องการตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น (โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านต้องการบางข้อหรือ
ทั้งหมด พร้อมลงชื่อกำกับในข้อนั้นด้วย)

<p>ไม่รู้สึกตัวอย่างถาวร หมายความว่า ข้าพเจ้าไม่อาจรู้ได้ว่ารอบตัวข้าพเจ้า มีใครหรือสิ่งใดอยู่เลย และมีโอกาสสัมผอยมากที่จะกลับฟื้นขึ้นมาจากการสงบนั้น</p>	☐ (ลายมือชื่อ)
<p>มีอาการสับสนอย่างถาวร หมายความว่า ข้าพเจ้าไม่อาจจดจำ เข้าใจ หรือตัดสินใจเรื่องใดๆ ได้ ข้าพเจ้าไม่อาจจำคนที่ข้าพเจ้ารักได้ หรือไม่สามารถ สนทนากับเขาได้อย่างแจ่มแจ้ง</p>	☐ (ลายมือชื่อ)
<p>ไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันตามปกติได้อย่างอิสระ ซึ่งได้แก่ ไม่อาจ พูดได้ยาวๆ อย่างชัดเจน หรือเคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้ ต้องให้ผู้อื่นช่วยทำสิ่ง ต่อไปนี้ให้ คือ ป้อนอาหาร อาบน้ำ แต่งตัว เดินไม่ได้เอง การพื้นฟูสภาพหรือ การรักษาที่ช่วยฟื้นฟูใดๆ จะไม่ทำให้อาการดังกล่าวกระเตื้องขึ้น</p>	☐ (ลายมือชื่อ)
<p>อยู่ในภาวะสุดท้ายของการเจ็บป่วย หมายความว่า โรคที่ข้าพเจ้าเป็นอยู่ มาถึงระยะสุดท้ายแล้ว แม้ได้รับการรักษาเต็มที่แล้วก็ตาม เช่น มะเร็งได้แพร่ กระจายไปทั่วโดยไม่สนใจต่อการรักษาใดๆ ต่อไปอีก หัวใจและปอดได้รับความ เสียหายหรือถูกทำลายเรื้อรัง จนกระแท้มีความรู้สึกว่าขาดอากาศอยู่ตลอดเวลา</p>	☐ (ลายมือชื่อ)

โปรดให้การรักษาข้าพเจ้าตามความประسنค์ ดังต่อไปนี้ (โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านยอมรับ หรือไม่ยอมรับ พร้อมลงชื่อกำกับในข้อนั้นด้วย)

<p>1. การฟื้นฟูการเต้นของหัวใจและการหายใจ ได้แก่ การกระตุ้นให้หัวใจ กลับเต้นขึ้นใหม่ หรือทำให้กลับหายใจได้ใหม่ภายหลังจากที่หัวใจหรือ การหายใจหยุดทำงานแล้วซึ่งได้แก่การใช้เครื่องมือไฟฟ้ากระตุ้น กด กระแทกทรวงอก และใช้เครื่องช่วยหายใจ</p>	☐ ยอมรับ ☐ ไม่ยอมรับ <hr/> (ลายมือชื่อ)
<p>2. การพยุงการมีชีวิต คือ การใช้เครื่องช่วยหายใจติดต่อกันไปตลอดเวลา การให้สารน้ำและยาทางหลอดเลือดดำ รวมทั้งการใช้เครื่องมือต่างๆ ที่ช่วยให้ปอด หัวใจ ไต และอวัยวะอื่นๆ ทำงานต่อไปได้</p>	☐ ยอมรับ ☐ ไม่ยอมรับ <hr/> (ลายมือชื่อ)
<p>3. การรักษาภาวะที่เกิดภาวะแทรกซ้อนขึ้นใหม่ เช่น การผ่าตัด การถ่ายเลือดการให้ยาปฏิชีวนะ ซึ่งเป็นการรักษาภาวะแทรกซ้อนดังกล่าว แต่ไม่ได้รักษาโรคที่เป็นอยู่เดิม</p>	☐ ยอมรับ ☐ ไม่ยอมรับ <hr/> (ลายมือชื่อ)
<p>4. การให้อาหารทางท่อ หมายถึง การให้อาหารและน้ำเข้าไปในกระเพาะ อาหารของผู้ป่วย หรือให้ของเหลวเข้าทางหลอดเลือดดำ หรือรวมทั้ง การให้อาหารหรือน้ำทางหลอดเลือดแดงด้วย</p>	☐ ยอมรับ ☐ ไม่ยอมรับ <hr/> (ลายมือชื่อ)

ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ให้บริการไปแล้ว โดยมิได้ทราบถึงเนื้อความ ในหนังสือแสดงเจตนาฉบับนี้หรือไม่ทราบความประسنค์ที่แท้จริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอร้องให้ ยุติการ บริการ (Withdraw) ในสิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ยอมรับด้วย

ข้าพเจ้าขอให้สถานพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขคำนึงถึงความสะดวกตาม ความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- ความประسنค์ที่จะเสียชีวิตที่บ้าน
- การเยียวยาทางจิตใจอื่นๆ (กรุณาระบุ เช่น การสวดมนต์ การเทศนาของนักบวช)

- .....
- .....

ข้าพเจ้าขอมอบหมายให้ (ชื่อ-นามสกุล).....

ในฐานะบุคคลใกล้ชิด (ถ้ามี) เป็นผู้แสดงเจตนาแทน เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามปกติ เพื่อทำหน้าที่อธิบายความประஸงค์ที่แท้จริงของข้าพเจ้า หรือปรึกษาหารือกับผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขในการวางแผนการดูแลรักษาต่อไป

ข้าพเจ้าได้ทำหนังสือแสดงเจตนาต่อหน้าพยาน และทำสำเนาเอกสารมอบให้บุคคลใกล้ชิด และพยานเก็บรักษาไว้ เพื่อนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลเมื่อข้าพเจ้าถูกนำตัวเขารักษาในสถานพยาบาล

ลงชื่อผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา.....

ลงชื่อบุคคลใกล้ชิด.....

ลงชื่อพยาน.....

ลงชื่อพยาน.....

ลงชื่อผู้เขียน/ผู้พิมพ์.....

บุคคลใกล้ชิด (ทำหน้าที่อธิบายความประஸงค์ที่แท้จริงของผู้ทำหนังสือ หรือหารือแนวทางการดูแลรักษา กับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ดูแลรักษาข้าพเจ้า เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร พี่น้อง หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไว้วางใจกัน)

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....

ที่อยู่ที่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ .....

พยานคนที่ ๑

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....

ที่อยู่ที่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ .....

พยานคนที่ ๒

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....

ที่อยู่ที่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ .....

ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์หนังสือนี้แทนผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....

หมายเลขอับตรประจำตัวประชาชน .....

ที่อยู่ที่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ .....

ตัวอย่างหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข (แบบที่ 2)

วันที่ .....

ข้าพเจ้า (ชื่อ-นามสกุล) ..... อายุ..... ปี
 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....
 ที่อยู่ที่ติดต่อได้ .....
 เบอร์โทรศัพท์ ..... เบอร์ที่ทำงาน .....

ขณะทำหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ และมีความประสงค์ที่จะแสดงเจตนา
 ที่จะขอตายอย่างสงบตามธรรมชาติ ไม่ต้องการให้มีการใช้เครื่องมือใดๆ กับข้าพเจ้า เพื่อยืดการตาย
 ออกไปโดยไม่จำเป็นและเป็นการสูญเปล่า แต่ข้าพเจ้ายังคงได้รับการดูแลรักษาตามอาการ

- เมื่อข้าพเจ้าตกอยู่ในภาวะสุดท้ายของชีวิต หรือ
- เมื่อข้าพเจ้าได้รับทุกข์ทรมานจากการบาดเจ็บหรือโรคที่ไม่อาจรักษาให้หายได้

ข้าพเจ้าขอปฏิเสธการรักษาดังต่อไปนี้ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ และให้ลงชื่อกับหน้าข้อที่
 ท่านเลือก)

- การเจาะคอเพื่อใส่ท่อช่วยหายใจ
- การใช้เครื่องช่วยหายใจ
- การให้สารอาหารและน้ำทางสายยาง
- การเข้ารักษาในห้องไอ.ซี.ยู. (I.C.U.)
- การกระตุนระบบไฟเลี้ยง
- กระบวนการฟื้นชีพเมื่อหัวใจหยุด
- การรักษาโรคแทรกซ้อนด้วยยาหรือวิธีการรักษาใดๆ
- .....
- .....
- .....
- .....

(.....)

ลายมือชื่อ

ในการนี้ที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ให้บริการดังกล่าว โดยมิได้ทราบถึงเนื้อความ
 ในหนังสือแสดงเจตนาฉบับนี้หรือไม่ทราบความประสงค์ที่แท้จริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอร้องให้ผู้นั้น
 กรุณายุติการบริการ (Withdraw) ต่อไปนี้ด้วย ได้แก่

- การใช้เครื่องซ่อมแซมหอยใจ
- การให้สารอาหารและน้ำทางสายยาง
- .....
- .....
- .....

ข้าพเจ้าขอให้สถานพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขอ่านวิความสะกดตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

ความประสงค์ที่จะเสียชีวิตที่บ้าน

- การเยียวยาทางจิตใจ (กรุณาระบุ เช่น การสวดมนต์ การเทศนาของนักบวช)
- .....

ข้าพเจ้าขอมอบหมายให้ (ชื่อ-นามสกุล).....

ในฐานะบุคคลใกล้ชิด (ถ้ามี) เป็นผู้แสดงเจตนาแทน เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามปกติ เพื่อทำหน้าที่อธิบายความประสงค์ที่แท้จริงของข้าพเจ้า หรือปรึกษาหารือกับแพทย์ในการวางแผนการดูแลรักษาต่อไป

ข้าพเจ้าได้ทำหนังสือแสดงเจตนาต่อหน้าพยาน และทำสำเนาเอกสารมอบให้บุคคลใกล้ชิด และพยานเก็บรักษาไว้ เพื่อนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลเมื่อข้าพเจ้าถูกนำตัวเข้ารักษาในสถานพยาบาล

ผู้แสดงเจตนา.....	ลงชื่อ.....
บุคคลใกล้ชิด.....	ลงชื่อ.....
พยาน.....	ลงชื่อ.....
พยาน.....	ลงชื่อ.....

บุคคลใกล้ชิด (ทำหน้าที่อธิบายความประสงค์ที่แท้จริงของผู้ทำหนังสือ หรือหารือแนวทางการดูแลรักษา กับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ดูแลรักษาข้าพเจ้า เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร พี่น้อง หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไว้วางใจกัน)

- ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....
- หมายเลขอัตรประจำตัวประชาชน .....
- ที่อยู่ที่ติดต่อได้.....
- เบอร์โทรศัพท์ .....

พยานคนที่ 1

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....
 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....
 ที่อยู่ที่ติดต่อได้ .....
 เบอร์โทรศัพท์ .....

พยานคนที่ 2

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....
 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....
 ที่อยู่ที่ติดต่อได้ .....
 เบอร์โทรศัพท์ .....

ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์หนังสือนี้แทนผู้ทำหนังสือแสดงเจตนา

ชื่อ-นามสกุล ..... มีความสัมพันธ์เป็น .....
 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน .....
 ที่อยู่ที่ติดต่อได้ .....
 เบอร์โทรศัพท์ .....

(ผู้แสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขฯ สามารถเลือกใช้หนังสือแสดงเจตนาแบบได้ ก็ได้)

หนังสือแสดงเจตนาเลือกวิธีการรักษาในช่วงสุดท้ายของชีวิต (Advance Directive) หรือ Living Will เป็นเอกสารที่ทำขึ้นตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 เพื่อแสดงเจตนาล่วงหน้าในการเลือกวิธีรักษา และดูแลสุขภาพในช่วงสุดท้ายของชีวิต ให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสม จนสามารถนำไปสู่การจากไปอย่างสงบสุขแบบที่ควรเป็นไปตามธรรมชาติ หรือตายดี

Living Will จึงเป็นเครื่องมือช่วยวางแผนชีวิตช่วงสุดท้ายเรื่องการรักษาพยาบาล ที่จะสื่อสารกับครอบครัว และบุคลากรทางการแพทย์ ในกรณีที่ไม่สามารถสื่อสารเจตนาเหล่านั้นด้วยตนเองได้อีก (ไม่นับกรณีป่วยเฉียบพลันหรือประสบอุบัติเหตุ) เพื่อให้เข้าใจ มีแนวทางการดูแลที่ชัดเจน ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของเจ้าตัว

มรณธรรมกถา บทที่ ๒

เมื่อกล่าวตามนิสัยแห่งบุถุชน ความตายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่น่าชอบใจ ไม่มีใครต้องการให้เกิดขึ้น แต่ถ้ากล่าวตามหลักของพระพุทธศาสนา เรื่องความตายนี้ ท่านจัดอยู่ในคติของธรรมชาติอันเป็นเรื่องธรรมดายो่งหนึ่ง ที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบพบเข้าไม่วันใดก็วันหนึ่ง ความเกิดกับความตายนั้นเป็นของคู่กัน จะเลือกเอาเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ และเป็นไปตามกระบวนการเหตุปัจจัย สิ่งทั้งหลายมีความเกิดในเบื้องต้น มีความเปลี่ยนแปลงในท่ามกลางและแตกสลายไปในที่สุด จะนั้น ผู้ประสบเหตุการณ์ เช่นนี้จึงไม่ควรเคราโศกจนเกินควร พึงมีสติพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่า ความตายนี้เป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิต ทุกชีวิต ล้วนมีความตายเป็นที่สุดเหมือนกันทั้งนั้น

บทที่ ๘

การทำผังบัญกรรม

ไฟศิษย์ ชาครานนท์

พินัยกรรม คือ การแสดงเจตนาของเจ้ามรดกเกี่ยวกับทรัพย์มรดก และกิจการของตนก่อนตาย เพื่อให้มีผลหลังจากตนเสียชีวิตไปแล้ว การแสดงเจตนาดังกล่าวต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ เท่านั้น หากทำผิดจากแบบที่กฎหมายกำหนด พินัยกรรมที่ทำขึ้นผิดแบบนั้นจะไม่มีผลทางกฎหมาย ทันที

แบบของพินัยกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ 5 รูปแบบ คือ

- 1) พินัยกรรมแบบธรรมดा เป็นรูปแบบพินัยกรรมที่นิยมทำกันมาก โดยต้องทำเป็นหนังสือ (พิมพ์หรือเขียนก็ได้ หรือมอบหมายให้ใครพิมพ์หรือเขียนก็ได้) ลงวันเดือนปีขณะทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อหรือลงลายพิมพ์นิวมือต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน

(ตัวอย่าง) พินัยกรรมแบบธรรมดा

(กรณีมีการตั้งผู้จัดการมรดก)

ทำที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ข้าพเจ้า..... อายุ..... ปี เลขบัตรประชาชน.....
อยู่บ้านเลขที่..... ตระกูล/ชื่อ..... ถนน.....

ตำบล/แขวง..... อีกเเล้ว..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้ทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบันและ ที่จะมีต่อไปในอนาคตนั้นตกได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ คือ

(1)	จำนวน.....	ส่วน.....
(2)	จำนวน.....	ส่วน.....
(3)	จำนวน.....	ส่วน.....
(4)	จำนวน.....	ส่วน.....
(5)	จำนวน.....	ส่วน.....

และขอแต่งตั้งให้ (นาย/ นาง/ นางสาว/ อื่นๆ).....

เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้า เพื่อจัดการแบ่งปันทรัพย์สินอันเป็นมรดกให้เป็นไปตามเจตนาของข้าพเจ้า

เพื่อเป็นหลักฐานข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ลงชื่อ..... ผู้ทำพินัยกรรม
(.....)

ข้าพเจ้าผู้มีรายนามข้างท้ายนี้ ขอรับรองว่า..... ผู้ทำพินัยกรรม
ได้ทำพินัยกรรมต่อหน้าข้าพเจ้าและได้กระทำการลงในขณะที่มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ทุกประการ ข้าพเจ้าจึง
ลงลายมือชื่อไว้เป็นพยานในพินัยกรรม

ลงชื่อ..... พยาน

(.....)

QR code สำหรับ
ดาวน์โหลดเอกสาร
พินัยกรรม

ลงชื่อ..... พยานและผู้เขียน
(.....)

2) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ ผู้ทำพินัยกรรมต้องเขียนข้อความเองทั้งหมดทั้งฉบับ จะเขียนบ้างพิมพ์บ้างไม่ได้ และต้องลงลายมือชื่อไว้ด้วย โดยไม่จำเป็นต้องมีพยานก็ได้

(ตัวอย่าง) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ

พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....
ณ บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน / หมู่ที่.....
แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

ขอทำคำสั่งครั้งสุดท้ายของข้าพเจ้าไว้ในพินัยกรรมฉบับนี้ (บรรดาคำสั่งและพินัยกรรมใดๆ ที่ข้าพเจ้าได้ทำขึ้นก่อนหน้านี้ ให้ถือเป็นอันสิ้นผลและถูกเพิกถอนไปโดยพินัยกรรมฉบับนี้ทั้งหมด) ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ข้าพเจ้าขอกราบทรัพย์สินอันได้แก่บรรดาอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ต่างๆ ทั้งหมดอันเป็นกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้า รวมทั้งบรรดาทรัพย์สินใดๆ ทั้งหลายที่ข้าพเจ้ามีหรืออาจมีในภายหน้าให้แก่

นาง.....กริยาของข้าพเจ้า จำนวน.....ส่วน

นาย.....บุตรชายของข้าพเจ้า จำนวน.....ส่วน

นางสาว.....บุตรสาวของข้าพเจ้า จำนวน.....ส่วน

ข้อ ๒. เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้แต่งตั้ง นาย/ นาง/ นางสาว

.....เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้า หากปรากฏว่า นาย/ นาง/ นางสาว

.....ถึงแก่กรรมพร้อมกันกับหรือก่อนข้าพเจ้า ให้ นาย/ นาง/ นางสาว

.....เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าแทนต่อไป

ข้อ ๓. บรรดาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการงานศพของข้าพเจ้า ให้หักออกจากกองมรดกของข้าพเจ้าเสียก่อน ส่วนที่เหลือทั้งหมดจึงให้ตกเป็นของกริยาและบุตรของข้าพเจ้าดังกล่าวข้างต้น

ข้อ ๔. เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว หากปรากฏว่าผู้รับมรดกคนหนึ่งคนใดถึงแก่กรรมก่อนข้าพเจ้า ให้ทรัพย์มรดกของข้าพเจ้าส่วนนั้นตกเป็นของผู้รับมรดกที่ยังคงมีชีวิตอยู่ โดยให้แบ่งเฉลี่ยแก่ผู้รับมรดกในอัตราส่วนเท่าๆ กัน

พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันทุกประการ ฉบับหนึ่ง ข้าพเจ้าเป็นผู้เก็บรักษาไว้เอง ส่วนอีกฉบับหนึ่ง นาย/ นาง/ นางสาว.....เป็นผู้เก็บรักษาไว้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ในเวลาที่ทำพินัยกรรมฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ทุกประการ

.....ผู้ทำพินัยกรรม
( )

3) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง ในการทำพินัยกรรมประเภทนี้ต้องไปหารายอ่ำเภอหรือผู้อำนวยการเขตให้เป็นผู้จัดทำให้ โดยผู้ทำพินัยกรรมและพยานสองคนลงลายมือชื่อในพินัยกรรมแล้ว นายอ่ำเภอหรือผู้อำนวยการเขตจะเขียนรับรองพินัยกรรม พร้อมประทับตราประจำตำแหน่งถ้ามีและเก็บพินัยกรรมนั้นไว้ที่อ่ำเภอหรือสำนักงานเขต

ตัวอย่างแบบคำร้องขอทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

พ.ก.๑

คำร้อง

ขอทำพินัยกรรม ขอตัดทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดก

หรือถอนการตัดทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดก หรือการสละมรดก

เลขบัตรประชาชน.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

ข้าพเจ้า..... อายุ.....ปี อายุบ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตำบล..... อ่ำเภอ..... จังหวัด.....

ขอยื่นคำขอร้องต่อนายอ่ำเภอ/ ผู้อำนวยการเขต.....

ด้วยข้าพเจ้ามีความประสงค์.....

ขอได้โปรดจัดทำให้หรือรับมอบไว้ตามกฎหมายด้วย

(ลายมือชื่อ)..... ผู้ยื่นคำร้อง

(.....)

QR code สำหรับดาวน์โหลดเอกสารพินัยกรรม

ตัวอย่างพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

พินัยกรรมของ ..... เขียนที่.....

วันที่.....เดือน..... พุทธศักราช.....
อายุ.....

ข้าพเจ้า..... เลขบัตรประชาชน..... อายุ.....
ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... ทำพินัยกรรมต่อหน้า(.....)กรรมการอำเภอ
..... และ..... พยานกับ..... พยานดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ถ้าข้าพเจ้าถึงแก่ความตายไปแล้ว บรรดาทรัพย์สินของข้าพเจ้าที่มีอยู่และที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า ข้าพเจ้ายอมยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ที่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ให้เป็นผู้รับทรัพย์สินตามจำนวนซึ่งกำหนดไว้

ดังต่อไปนี้

- (1) ..... จำนวน..... ส่วน
- (2) ..... จำนวน..... ส่วน
- (3) ..... จำนวน..... ส่วน

ข้อ 2. ข้าพเจ้าขอมอบพินัยกรรมฉบับนี้แก่..... และขอตั้งให้..... เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าตามพินัยกรรมนี้และให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายทุกประการ

ข้อ 3. .....

ข้อ 4. ข้อความแห่งพินัยกรรม กรรมการอำเภอ/ผู้จัดการเขต ได้อ่านให้ข้าพเจ้าและพยานฟังโดยตลอดแล้วเป็นการถูกต้องตรงตามความประสงค์ของข้าพเจ้าที่แจ้งให้กรรมการอำเภอ/ผู้จัดการเขต จดลงไว้ และขณะทำพินัยกรรมนี้ ข้าพเจ้ามีสติบริบูรณ์ดี จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้ากรรมการอำเภอ/ผู้จัดการเขต และพยานเป็นสำคัญ

QR code สำหรับ
ดาวน์โหลดเอกสาร
พินัยกรรม

ลายมือชื่อ.....	ผู้ทำพินัยกรรม
ลายมือชื่อ.....	พยานรับรองพินัยกรรม
ลายมือชื่อ.....	พยานรับรองพินัยกรรม และลายมือชื่อ

บันทึก

ข้าพเจ้า..... กรรมการอำเภอ/ ผู้อำนวยการเขต ขอรับรองว่า
ผู้ทำพินัยกรรมได้แจ้งข้อความที่ตนประสงค์ให้ไว้ในพินัยกรรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้นต่อหน้าข้าพเจ้า
และพยาน..... คน คือ..... ณ. ที่.....

ข้าพเจ้าได้จดและอ่านข้อความที่ทำเป็นพินัยกรรมขึ้นนั้น ให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานฟัง ผู้ทำพินัยกรรมและพยานได้รับรองว่าถูกต้องและลงลายมือชื่อในพินัยกรรมนับว่าพินัยกรรมนี้ได้ทำขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติอนุมาตรา ๑ ถึง ๓ ของมาตรา ๑๖๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว

วันที่..... เดือน..... พุทธศักราช.....
ลายมือชื่อ..... กรรมการอำเภอ
ประทับตำแหน่งเป็นสำคัญ

ลงสมุดทะเบียนพินัยกรรมแล้ว เลขที่..... เจ้าหน้าที่

-
- 4) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ ผู้ทำพินัยกรรมเขียนหรือพิมพ์เอง หรือให้ผู้อื่นทำให้ก็ได้ เมื่อลายมือชื่อในพินัยกรรมแล้วให้เส่องปิดผนึก และลงลายมือชื่อตรงรอยนิ้กนั้น พร้อมทั้งนำพยานสองคนไปให้ถ้อยคำต่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตเพื่อบันทึกไว้บนซองเอกสารนั้น โดยให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อไว้บนซอง และให้นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตเก็บรักษาไว้
  - 5) พินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา ต้องเป็นในภาวะฉุกเฉินเท่านั้น เช่น มีอุบัติเหตุร้ายแรงและใกล้ตาย ผู้ทำพินัยกรรมด้วยวาจาจะต้องแสดงเจตนาว่าจะยกทรัพย์สินให้ใครต่อหน้าพยานสองคน จากนั้นพยานรับไปแจ้งวันเดือนปีและข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมสั่งไว้ต่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต ให้นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตจดข้อความ แล้วให้พยานลงลายมือชื่อไว้

ข้อสำคัญในการเขียนพินัยกรรม คือ กวามหมายห้ามมิให้พยาน ผู้เขียน และคู่สมรสของพยาน หรือผู้เขียนเป็นผู้ได้รับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม มิเช่นนั้นจะหมดสิทธิในการได้รับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม

ผู้ใดทำพินัยกรรมได้บ้าง

บุคคลธรรมดามาสามารถทำพินัยกรรมได้อย่างไรก็ตามกฎหมายมีข้อกำหนดการทำพินัยกรรมของผู้เยาว์ คนวิกฤต คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ สามีหรือภริยา ไว้ดังนี้

- (1) **ผู้เยาว์** ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ถ้าผู้เยาว์ซึ่งสมรสแล้วตามคำสั่งศาล (ถือว่าบรรลุนิติภาวะแล้วแม้มีอายุเพียง 14 ปี) สามารถทำพินัยกรรมได้
- (2) **คนวิกฤต** พินัยกรรมที่ทำโดยบุคคลวิกฤตแต่ศาlaysังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ มีผลบังคับตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าในเวลาทำพินัยกรรมผู้นั้นวิกฤตพินัยกรรมนั้นไม่มีผลบังคับ
- (3) **คนไร้ความสามารถ** พินัยกรรมที่ทำโดยคนวิกฤต ซึ่งศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วเป็นโมฆะไม่มีผลตามกฎหมาย ผู้อนุบาลคนไร้ความสามารถซึ่งศาลเป็นผู้ตั้งไม่อาจทำพินัยกรรมแทนคนไร้ความสามารถได้ เพราะการทำพินัยกรรมเป็นสิทธิเฉพาะตัว

- (4) **คนเสมือนไร้ความสามารถ**⁷ พินัยกรรมซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถทำขึ้นมีผลสมบูรณ์ เพราะไม่มีกฎหมายห้ามหรือวางเงื่อนไขไว้แต่ประการใด
- (5) **สามีหรือภริยา** คู่สามีภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนเองให้ผู้รับมรดกหากทำพินัยกรรมยกสินสมรสเกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลอื่น พินัยกรรมนั้นไม่มีผลบังคับถึงสินสมรสที่เกินส่วนนั้น คงมีผลเฉพาะสินสมรสที่เป็นของส่วนผู้ทำพินัยกรรมเท่านั้น เช่นนายแดงกับนางดำ เป็นสามีภริยา กันโดยชอบด้วยกฎหมาย มีเงินในบัญชีที่ทำมาหาได้ร่วมกันมา เป็นสินสมรสจำนวน 1 ล้าน แต่ก่อนตายนายแดงทำพินัยกรรมให้娘สาวพ่อโดยยกเงินในบัญชีให้ทั้งหมด พินัยกรรมดังกล่าวมีผลเพียง 5 แสนเท่านั้น เพราะเมื่อสามีหรือภริยาถึงแก่ความตายต้องแบ่งสินสมรสคนละครึ่ง จะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินเกินกว่าส่วนของตนให้ผู้อื่นไม่ได้

⁷ คนเสมือนไร้ความสามารถ คือบุคคลที่ไม่สามารถจัดทำการงานของตนเองได้ เนื่องจากภายในร่างกายพิการหรือจิตพิการไม่สมประกอบหรือพระประพฤติดนสุรุยสุร้าย เสเพลเป็นอาชญากร หรือพระติดสุราฯมา แต่ยังสามารถทำการงานของตนได้ เว้นแต่กิจการสำคัญๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ซึ่งศาลเป็นผู้ตั้งเสียก่อน

มรณธรรมกถา บทที่ ๓

ในทางพระพุทธศาสนา ท่านสอนให้ระลึกถึงความตาย เพื่อเป็นเครื่องกระตุนเตือนใจตนเอง ว่าความตายนั้นเป็นเรื่อง ธรรมชาติของชีวิต จะต้องเกิดมีขึ้น เป็นเรื่องสืบต่อไปจาก ความเกิด ในเมื่อเป็นเรื่องธรรมชาติไม่ต้องไปกลัว แต่มีข้อที่ ควรพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่า ความตายนั้นเป็นของแน่นอน แต่จะมาถึงเมื่อไหร่นั้นไม่แน่นอน ชีวิตของคนเราอาจจะสิ้น หรืออาจจะยาวไม่มีเครื่องกำหนดให้มองเห็นได้ชัดเจน เพราะฉะนั้น จึงควรดำเนินอยู่ในความไม่ประมาท กล่าวคือ ชีวิตนี้มีกิจหน้าที่อะไรก็ควรเร่งรัดจัดทำ ชีวิตของตนจะมีค่า และความดีงามอย่างไร ก็ควรเร่งขวนขวย ประกอบกรรม ที่จะให้เป็นอย่างนั้น ให้ชีวิตของตนมีคุณค่า ให้อยู่อย่าง มีประโยชน์ และพยายามไปก็มีคุณค่าเหลือทิ้งไว้ เป็นประโยชน์แก่ คนอื่นภายหลังด้วย นี้เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนา สำหรับ เป็นทางในการดำเนินชีวิต

МА
3

ପ୍ରସରିବା

เมื่อมีผู้เสียชีวิต

เจ้าบ้านของผู้เสียชีวิต ต้องไปแจ้งตายภายใน 24 ชม.

1
2

แจ้งความที่สถานีตำรวจนครบาล

นำใบแจ้งความจากสถานีตำรวจนามาแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบมรณบัตร

ภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้าน

กรุงเทพมหานคร

เขตเทศบาล

เขตอำเภอ

แจ้งนายทะเบียนที่

สำนักงานเขต

เทศบาล

ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่

กรณีตายตามธรรมชาติ

ออกใบมรณบัตร
(ตายตามธรรมชาติ)

กรณีสงสัยสาเหตุการตาย

นายทะเบียนผู้รับแจ้ง
สงสัยสาเหตุแห่งการตาย

ชันสูตร

ออกใบมรณบัตร

3

การจัดการร่างผู้ด้วย

ผู้ด้วย บริจาคร่างกาย หรืออวัยวะ

รับแจ้งสภาพอากาศ หรือหน่วยงานที่ไปบริจาคร่างกายทันที หน่วยรับบริจาค จะจัดตัดผมหรือเล็บเพื่อให้ญาตินำไปประกอบพิธีทางศาสนา

ผู้ด้วยไม่ได้บริจาคร่างกาย

นำใบมรณบตรไปติดต่อวัดหรือมาปานสถาน เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา

4

ค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีมาปานกิจศพ

1. ค่าเคลื่อนย้ายศพและค่าสาลาเพื่อนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล

16,500 บาทขึ้นไป

2. ค่าจัดงานบำเพ็ญกุศลและการสวัสดพระอภิธรรม

7,500 บาทขึ้นไป

3. ค่าพิธีมาปานกิจ

15,500 บาทขึ้นไป

4. ค่าใช้จ่ายในการเก็บอัฐและloy อังคาร

10,000 บาทขึ้นไป

รวม

40,500 บาทขึ้นไป

เข็คลิสต์ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในงานศพ

☐ ค่าเคลื่อนย้ายศพ	☐ ค่าอาหารสำหรับแขกที่มาร่วมฟังสวด
☐ ค่าโลงศพ	☐ ค่าเมรุ
☐ ค่าสาลาตั้งศพ	☐ ค่าดอกไม้จันทน์
☐ ค่าดอกไม้ตกแต่งศพ	☐ ค่าของชำร่วย
☐ ค่าเครื่องไทยธรรมพระที่มาสวด พระอภิธรรมคืนละ 4 รูป	☐ ค่าพนักงานยกโลงศพ ผ้าบังสุกุล ผ้าไตรเต็ม
☐ ปัจจัยถวายพระที่มาสวดพระอภิธรรม คืนละ 4 รูป	☐ ค่าบำรุงน้ำมนเเพศพ
	☐ ค่าเก็บอัฐและloy อังคาร

บทที่ ๙

การเจ็บตาย

และการออกกำบัตรนบัตร

ไฟศิษย์ ชาครานนท์

การแจ้งตาย หมายถึง เมื่อมีคนตาย ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องแจ้งการตายต่อเจ้าพนักงาน ในกรณีการตายในบ้าน¹ ให้เจ้าบ้าน² แจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง³ ของท้องที่ที่มีคนตายภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่วเวลาตาย

ถ้าบ้านอยู่ในกรุงเทพมหานครให้แจ้งตายที่สำนักงานเขต ถ้าบ้านอยู่ในเขตเทศบาลให้แจ้งที่เทศบาล ถ้าบ้านอยู่ในเขตอำเภอให้แจ้งผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่

หากเป็นกรณีที่ผู้ป่วยระยะท้ายขอกลับมาตายที่บ้าน แนะนำให้ญาติขอหนังสือรับรองจากโรงพยาบาลว่าผู้ป่วยรายนี้ขอกลับมาดูแลต่อและ

ตายที่บ้าน เพื่อให้ญาตินำหนังสือฉบับนี้เขียนยันเมื่อผู้ป่วยเสียชีวิต หากญาติไม่สามารถยืนยันสาเหตุการเสียชีวิตได้ เจ้าหน้าที่จะแนะนำให้ญาติไปแจ้งความที่สถานีตำรวจนิพัฟ์ที่เพื่อเข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพต่อไป

ในทางปฏิบัติ เมื่อมีคนตาย นายทะเบียนที่อำเภอ สำนักงานเขต หรือเทศบาล มักแนะนำให้เจ้าบ้านไปแจ้งความก่อนเพื่อนำไปแจ้งความและหลักฐานจากสถานีตำรวจนิพัฟ์ในการออกใบมรณบัตร ไว้ใช้เป็นหลักฐานในการประกอบพิธีทางศาสนา และการทำนิติกรรมต่างๆ เช่น การจัดการมรดก ดังนั้นใบมรณบัตรจึงสำคัญมาก

¹ ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนรายภูมิ พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “บ้าน” ว่าหมายถึง โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างสำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเจ้าบ้านครอบครอง และให้หมายความรวมถึงแพ หรือเรือซึ่งจดเป็นประจำและใช้เป็นที่อยู่ประจำ หรือสถานที่ หรือyanพานะอื่นซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยประจำได้ด้วย

² ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนรายภูมิ พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายคำว่า “เจ้าบ้าน” ว่าหมายถึง ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครองบ้านในฐานะเป็นเจ้าของผู้เช่า หรือในฐานะอื่นใดก็ตาม ในกรณีที่ไม่ปรากฏเจ้าบ้าน หรือเจ้าบ้านไม่อยู่ ตาย สูญหาย สาบสูญหรือไม่สามารถปฏิบัติภาระได้ให้ถือว่าผู้มีหน้าที่คุ้มครองบ้านในขณะนั้นเป็นเจ้าบ้าน

³ ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนรายภูมิ พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “นายทะเบียนผู้รับแจ้ง” หมายถึง นายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่น และผู้ซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางได้กำหนดให้มีหน้าที่เกี่ยวกับการแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้าน และการกำหนดเลขประจำบ้าน โดยได้กำหนดขอบเขตหน้าที่ดังกล่าวไว้ในกฎหมายด้วย

อย่างไรก็ตาม หากนายทะเบียนผู้รับแจ้งตาย สงสัยหรือไม่เชื่อสาเหตุการตายตามที่ผู้แจ้งได้แจ้ง ก็จะไม่ออกใบมรณบัตรให้ โดยจะให้มีการซันสูตร พลิกศพเพื่อหาสาเหตุการตายก่อนจึงจะออกใบ มรณบัตรให้

การซันสูตรพลิกศพ ตามกฎหมายต้อง กระทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์ เท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดให้แพทย์ เข้าร่วม ถือเป็นการช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเนื่องจากแพทย์เป็นผู้ชำนาญการ พิเศษ⁴ การซันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการค้นหาความจริงใน กระบวนการยุติธรรมและถือว่าเป็น ส่วนสำคัญที่ช่วยให้คำตอบว่าผู้ตายคือใคร ตลอดจนสามารถระบุสาเหตุการตาย ที่เกิดขึ้นได้ การซันสูตรพลิกศพไม่จำเป็น ต้องผ่าศพ ตัดชิ้นเนื้อ หรือส่องสารคดหลัง ต่างๆ เข้าตรวจในห้องปฏิบัติการทุกราย หากสังเกตเพียงภายนอกว่าสาเหตุการ ตายเกิดขึ้นจากสาเหตุใดก็สามารถทำได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้การ ซันสูตรพลิกศพต้องมีการผ่าศพ เว้นแต่ มีความจำเป็นด้วยเหตุผลที่สมควร

การจัดการร่างผู้ตาย

การจัดการร่างกายของผู้ตายแบ่งเป็น 2 กรณีคือ

1. **ผู้ตายเป็นผู้บริจาคร่างกายหรือผู้บริจาค อวัยวะ**

หากผู้ตายบริจาคร่างกายหรือบริจาค อวัยวะ ให้ญาติรับแจ้งสภาพาชดไทยหรือ หน่วยงานที่ไปบริจาคร่างกายไว้ทันทีมิฉะนั้น อาจไม่สามารถบริจาคอวัยวะหรือร่างกายตามที่ ผู้ตายประสงค์ได้

กรณีบริจาคร่างกาย หน่วยงานที่รับ บริจาคจะตัด pem หรือตัดเล็บของผู้ตายเพื่อให้ญาติ นำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่อไป ส่วนร่าง ของผู้ตายหน่วยงานที่รับบริจาคจะดำเนินการนำ ไปรักษาสภาพเพื่อให้เหมาะสมกับการเป็น อาจารย์ใหญ่ หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ การเรียนการสอนแล้ว หน่วยงานที่รับบริจาค จะขอพระราชทานเพลิงศพให้เป็นกรณีพิเศษ

กรณีบริจาคอวัยวะ สภาพาชดไทยจะนำ อวัยวะของผู้ตายไปปลูกถ่ายให้กับผู้ที่ต้องการ และจะดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพให้เป็น กรณีพิเศษ

2. **ผู้ตายไม่ได้บริจาคร่างกายหรืออวัยวะ**

ญาติผู้ตายนำใบมรณะบัติของผู้ตาย ไปติดต่อ วัด สุสาน หรือมาปนสถาน ที่ต้องการ เพื่อนำร่างของผู้ตายไปประกอบ พิธีกรรมทาง ศาสนา

⁴ แสวง บุญเจลิมวิภาส และ อเนก ยมจันดา, กฎหมายการแพทย์

มรณธรรมกถา บทที่ ๔

การพิจารณาถึงความตายในฐานะเป็นคติธรรมดากองชีวิต
ด้วยอุบายคือการระลึกถึงความตายเป็นต้น ความหมายของ
คติธรรมด้า คือให้รู้ความเป็นจริงของชีวิต ว่ามีการเริ่มต้นและ
สิ้นสุด เพื่อจิตใจจะได้ไม่ถูกครอบงำบีบคั้น ด้วยความทุกข์
 เพราะความพลัดพราก รู้เท่าทันความเป็นไปของธรรมด้า ระลึก
 ได้เช่นนี้จิตใจจะสบายดำรงอยู่เป็นปกติได้เสมอ ไม่หวาดหวั่น
 ต่อความตาย และเป็นอยู่ด้วยปัญญา คือการทำสิ่งต่างๆ ด้วย
 ความรู้และเข้าใจ ตามคติธรรมดากองชีวินนี้ หมายความว่า
 อยู่ด้วยปัญญารู้เหตุผล อะไรเป็นสิ่งควรทำก็กระทำไป อะไร
 เป็นสิ่งที่เป็นปัญหาควรแก้ไข ก็แก้ไขไปตามเหตุปัจจัย นี้เป็น
 อุบายระงับความเครียดจากการพลัดพรากสูญเสียได้

บทที่ 10

ค่าใช้จ่ายในการจัดผู้รีสูบ

แต่ละวัดมีค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีมาปักจิกมากน้อยแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายพื้นฐานดังต่อไปนี้คือ

1. ค่าเคลื่อนย้ายศพและค่าศาลาเพื่อนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล

เมื่อติดต่อวัดเรียบร้อยแล้ว สามารถขอให้วัดจัดรถไปรับศพได้ ถ้าเสียชีวิตที่โรงพยาบาล สามารถแจ้งโรงพยาบาล ให้จัดรถส่งศพได้ โดยนิมนต์พระสงฆ์ 1 รูป นำน้ำศพที่เคลื่อนไปยังวัด

รายการ	ค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1. ค่ารถเคลื่อนย้ายศพ ค่าศาลาตั้งศพ	ขึ้นกับระยะทาง จากโรงพยาบาล หรือบ้านไปยังวัด	
2. ค่าโลงศพ	2,500 - 100,000 บาท	สามารถขอรับบริจาคจาก มูลนิธิต่างๆ เช่น มูลนิธิ ปอเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วม กตัญญู มูลนิธิในห้องถิน หรือสอบถามวัดที่ตั้งศพ
3. ค่าศาลาตั้งศพ	วันละ 500 บาท ขึ้นไป (หรือแล้วแต่ทำบุญ)	สอบถามรายละเอียด เพิ่มเติมที่วัดที่ไปตั้งศพ เพราะแต่ละวัดมีกฎเกณฑ์ ไม่เหมือนกัน
4. ค่าดอกไม้ตักแต่งศพ 2 ชุด	11,000 บาท	เป็นค่าใช้จ่ายในกรณี ဆัดพระอภิธรรม 7 วัน ซึ่งต้องเปลี่ยนดอกไม้ใน วันที่ 4 หรือ 5 เนื่องจาก ดอกไม้เริ่มเหลือง แต่หาก ဆัดศพเพียงแค่ 3 วัน สามารถใช้ดอกไม้แค่ ชุดเดียวได้

2. ค่าใช้จ่ายในการจัดงานบำเพ็ญกุศลและการสวัสดพระอภิธรรม

ขั้นตอนถัดมาคือ พิธีสวัสดพระอภิธรรม เจ้าภาพนิมนต์พระสงฆ์ 4 รูปมาสวัสดพระอภิธรรมศพ เป็นเวลา 1 คืน 3 คืน 5 คืน หรือ 7 คืน โดยทั่วไปมักสวัสดเป็นเวลา 7 คืน อย่างไรก็ตามบางรายอาจสวัสดพระอภิธรรมศพจนครบ 100 วัน หรือจนถึงวันมาปนกิจศพ

ค่าใช้จ่ายต่อการสวัสดพระอภิธรรมศพ 1 คืน

รายการ	ค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1. ค่าเครื่องไทยธรรมพระที่มาสวัสดพระอภิธรรม 4 รูป /คืน	1,000 บาท	
2. ปัจจัยถวายพระที่มาสวัสดพระอภิธรรม (4 รูป) /คืน	รูปละ 500 บาท ขึ้นไป หรือแล้วแต่ศรัทธา	
3. ค่าอาหารว่างสำหรับแขกที่มาร่วมพิธี	35 บาท/คน	อาจมากหรือน้อยกว่านี้ ขึ้นอยู่กับงบประมาณของเจ้าภาพ

3. ค่าใช้จ่ายในพิธีมาปนกิจ

พิธีมาปนกิจ เป็นพิธีกล่าวบำเพ็ญและแสดงความอาลัยต่อผู้ล่วงลับเป็นครั้งสุดท้าย เริ่มจากการแห่เวียนศพไปทางด้านซ้ายหรือขวาเข้มนาฬิกา 3 รอบ เพื่อไว้อาลัยผู้ล่วงลับและเป็นปริศนารรมเรื่องกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และวนนาশพขึ้นสู่เมรุ เจ้าภาพอ่านคำอาลัยและยืนไว้อาลัยจากนั้นเชิญแขกผู้ใหญ่ทอดผ้าบังสุกุล ตามด้วยประธานในพิธีทอดผ้าบังสุกุลหน้าหีบศพ และสุดท้ายเชิญแขกผู้ร่วมงานขึ้นประชุมเพลิง

รายการ	ค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1. ค่าเมรุ	2,500 บาท	แต่ละวัดค่าใช้จ่ายไม่เท่ากัน
2. ดอกไม้จันทน์	ประมาณ 200 บาท	
3. ของชำร่วย	ประมาณ 6,000 บาท	อาจมากหรือน้อยกว่านี้ ขึ้นอยู่กับงบประมาณของเจ้าภาพ
4. ค่าพนักงานยกโลงศพ, ผ้าบังสุกุล, ผ้าไตรเต็ม	4,000 บาท	
5. บำรุงน้ำมนต์เผาศพ	2,500 บาท	ค่าใช้จ่ายแต่ละวัดไม่เท่ากัน

4. ค่าใช้จ่ายในการเก็บอัฐิและลอยอังคาร

การเก็บอัฐิมี 2 แบบ คือ เก็บอัฐิในวันเพา และ เก็บอัฐิในวันรุ่งขึ้น ซึ่งต้องจัดเตรียมโภคสำหรับบรรจุอัฐิ น้ำอบหรือน้ำหอม ดอกไม้ และอาหารสำหรับถวายพระสงฆ์ พิธีเริ่มจากนิมนต์พระสงฆ์มาพิจารณา “บังสุกุลอัฐิ” หรือที่เรียกว่า “แปรรูป / แปรธาตุ” คือการนำอัฐิของผู้ล่วงลับที่เพาแล้วมาวางเป็นรูปร่างคน เมื่อทำพิธีแล้ว เจ้าภาพจึงเก็บอัฐิใส่โภคโดยเลือกเก็บอัฐิจากร่างกาย 6 แห่ง ได้แก่ กะโหลกศีรษะ 1 ชิ้น, แขนหั้งสอง, ขาหั้งสอง และซีโครงหน้าอก 1 ชิ้น ส่วนอัฐิที่เหลือและขี้เก้าจะนำไปลอยอังคารในแม่น้ำหรือทะเล

ค่าใช้จ่ายในการเก็บอัฐิ ได้แก่ ค่าโภค ผ้าขาว ลุ้งอังคาร ผ้าห่อลุ้งอังคาร ดอกไม้ น้ำอบไทย อาหารความหวาน ผ้าบังสุกุล ค่าเดินทางไปยังสถานที่ลอยอังคาร ค่าสถานที่ ค่าเช่าเรือ ค่าคนทำพิธีลอยอังคาร รวมแล้วประมาณ 10,000 บาท

เช็คลิสต์เพื่อบรรเทาความวุ่นวายในงานศพ

- ประชุมสมาชิกในครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการเตรียมตัว และแบ่งมอบงานเพื่อป้องกันการสับสนเมื่อถึงเวลา
- ตัดสินใจว่าจะนำผู้ป่วยกลับบ้านหรือจะให้อยู่โรงพยาบาลจนวาระสุดท้าย กำหนดวัดที่จะจัดงาน กำหนดจำนวนวันสวัสดิธรรมศพ
- แจ้งข่าวการตายให้ญาติ มิตรสหาย เพื่อร่วมงาน หรือผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับผู้ตาย
- จัดเตรียมของชำร่วย ช่างภาพ พิธีกร คนบวชหน้าไฟ คนเขียนและอ่านคำไว้อาลัย
- แจ้งประธานและผู้ถวายผ้าไตรบังสุกุลแต่ละคนให้ทราบล่วงหน้าเท่าที่ทำได้ (ถ้ามี)
- ขอบคุณผู้สนับสนุนและช่วยงาน กำหนดทำบุญครบรอบ 50 วัน 100 วัน (ถ้ามี)
- แจ้งยกเลิกหรือเปลี่ยนชื่อเอกสารผูกพันทางกฎหมายต่างๆ ของผู้ตาย เช่น บัตรเอทีเอ็ม บัตรเครดิต โทรศัพท์มือถือเป็นต้น

ศพยกไร้-ศพไร้ญาติ

ปัจจุบันมีองค์กร หน่วยงาน ทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งกลุ่มบุคคลอีกมากมาย ที่ให้ความช่วยเหลือผู้ขัดสนไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะจัดพิธีศพให้กับญาติพี่น้อง รวมไปถึงศพไร้ญาติ โดยสามารถขอรับความช่วยเหลือได้ตั้งแต่การเคลื่อนย้ายร่างผู้เสียชีวิต โลงศพ การจัดพิธีศพ มาปนกิจและลอยอังคาร โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ

รายการ	การเคลื่อน ย้ายร่าง ผู้เสียชีวิต	โลงศพ	พิธีสวัด พระ อภิธรรม	พิธี มาปนกิจ ^{และเก็บอัฐิ}	ติดต่อ
โครงการส่งผู้เสียชีวิตฟรีทั่วประเทศไทย สมาคมสายธาร สะพานบุญ จ.ระยอง	✓	✓			เพจเฟซบุ๊ค : โครงการ ส่งผู้เสียชีวิตฟรี ทั่วประเทศไทย หรือโทร 03-365-0479 สำนักงานใหญ่ โครงการ 099-209-1719 ติดต่อ ^{คุณปอนด์}
สุริยา ทีบศพ		✓	✓	✓	โทร. 02-950-0989
ส.บูรพา ทีบศพ		✓	✓	✓	โทร. 080-666-6566, 02-946-8079, 02-946-8057
กัณฑ์โชค พีวนอร์ล		✓			โทร. 082-300-2222

รายการ	การเคลื่อน ย้ายร่าง ผู้เสียชีวิต	โลงศพ	พิธีสวัด พระ อภิธรรม	พิธี ฌาปนกิจ และเก็บอธิ	ติดต่อ
โครงการบ้านหลังสุดท้าย วัดราชภูมิประคงธรรม อำเภอบางใหญ่จังหวัด นนทบุรี	✓	✓	✓	✓	คุณเพชร 084-697-1910, คุณไพรัช 085-121-1622
ทุนนิธิวัดแก้วเจ่นฟ้า		✓		✓	โทร. 02-633-3864
กองทุนสงเคราะห์ผู้ยากไร้ วัดเจ้ามูล	✓	✓	✓	✓	พระอาจารย์ สมหมาย โทร. 02-411-4713 และคุณกอบ โทร. 087-026-7987
โครงการกองทุนหลวงพ่อพูล วัดไผ่ล้อม	✓	✓	✓	✓	พระปลัดนพวิทย์ โทร. 095-441-9979, พระครูใบภูวิก นริศ ^๒ 082-091-7366, คุณบุญส่ง ^๓ 064-546-5258

หมายเหตุ กู้ภัยมูลนิธิในจังหวัดต่างๆ ให้ความช่วยเหลือเรื่องโลงศพและการจัดงานศพในลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้ยากไร้หรือประชาชนทั่วไปสามารถติดต่อมูลนิธิฯ ในท้องถิ่นเพื่อขอความช่วยเหลือได้ทันที

มุลนิธิป้อเต็กตึ้ง

ญาติผู้เสียชีวิตที่ขัดสนสามารถโทรขอความอนุเคราะห์การเคลื่อนย้ายศพและโลงศพได้ หรือหากพบเห็นผู้ที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายศพ หรือไม่มีโลงศพ สามารถโทรติดต่อสายด่วน มุลนิธิป้อเต็กตึ้ง 1418 หรือ เดินทางมาแจ้งด้วยตนเองที่มุลนิธิป้อเต็กตึ้ง พลับพลาไชย กรุงเทพฯ มุลนิธิไม่มีนโยบายเรียกเก็บเงินใดๆ ทั้งสิ้น

สำหรับ ศพที่ไม่มีญาติ หรือ ไม่สามารถบุตรได้ เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนทางนิติเวชแล้ว มุลนิธิ จะฝังเก็บไว้ประมาณ 10-15 ปี จึงจะทำการล้างป่าช้า

มนธรรมกถา บทที่ ๕

ความตาย เป็นสิ่งที่ครากรู้ไม่ประณานจะให้เกิดขึ้น แต่กฎธรรมชาติของชีวิตไม่มีทางเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปได้ เช่น ไม่มีใครที่เกิดมาแล้วไม่แก่และไม่ตาย เป็นต้น ดังนั้น ทางที่จะไม่ให้เป็นทุกข์กับเรื่องของความตายมากเกินไปก็คือ ต้อง “ทำใจ” ส่วนนี้เป็นการกล่าวแบบทั่วไป แต่ในทางพุทธศาสนา การ “ทำใจ” มีความหมายที่ลึกซึ้ง เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของชีวิตให้ถูกต้อง ว่าจริงๆ แล้วมันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะของลมหายใจเข้าออก และ การเปลี่ยนแปลงนี้วนหนึ่งข้างหน้าก็จะถึงที่สุดคือความตาย นั่นเอง “ทำใจ” ได้เช่นนี้ จะสามารถบรรเทาความยึดมั่นถือมั่นในชีวิตลงได้ เมื่อบรรเทาความยึดมั่นถือมั่นได้มากเท่าไร ทุกๆ จากการพลัดพรากก็จะน้อยลงเท่านั้น

บทที่ 11

หลักเกณฑ์การขอพระราชทาน
การขอพระราชทานนำหลวงอาบศพ
หรือสรงศพ พระราชทานเพลิงศพ
||ล=พระราชทานดับฝังศพ

ข้อมูลจาก
ไฟศิษฐ์ ชาครานนท์
||ล=

กองผู้ริการศพที่ได้รับพระราชทาน
กร-ตรวจวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราโชบายเกี่ยวกับพิธีการศพแก่ข้าราชการ บุคคลผู้ท้าคุณประโยชน์ และประชาชนที่มีสิทธิตามหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดให้รัฐบาลโดยกระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการ ซึ่งการดำเนินงานต้องให้เป็นไปตามโบราณราชประเพณี เพื่อให้บุคคลผู้ประกอบคุณงามความดี ที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย ได้รับเกียรติอันสูงแก่ผู้วายชนม์ และวงศ์ศตรະกูลอย่างเท่าเทียมทั่วถึง และสมพระเกียรติซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า

หลักเกณฑ์การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ หรือสรงศพ พระราชทานเพลิงศพ และพระราชทานดินฝังศพ

ผู้มีสิทธิขอรับพระราชทาน (กรณีปกติ)

1. พระสมณศักดิ์ ตั้งแต่ชั้น “พระครูสัญญาบัตร” ขึ้นไปและพระภิกษุสามเณร เปรียญธรรม 9 ประโยค
2. พระราชนคร ตั้งแต่ชั้น “หมื่นเจ้า” ขึ้นไป
3. ข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป หรือ ข้าราชการตามระบบจำแนกประเภท
  - ตำแหน่ง ประเภททั่วไป ระดับปฏิบัติงาน ที่รับราชการ 2 ปี ขึ้นไป
  - ตำแหน่ง ประเภทวิชาการ ระดับปฏิบัติการ
4. ข้าราชการฝ่ายทหาร ตำรวจ ยศชั้นร้อยตรี เว่อตรีเรืออากาศตรี ร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป
5. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตั้งแต่ “เบญจมดิเรกคุณภารณ์ (บ.ภ.)” และ “เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.)” ขึ้นไป
6. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ “จุลจอมเกล้า”
7. ประธานองคมนตรี องคมนตรี นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎี ประธานรัฐสภาฯ ประธานวุฒิสภา และประธานศาลฎี ประธานองค์กรต่างๆ ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญและ

รัฐมนตรีที่ถึงแก่กรรมในขณะดำรงตำแหน่ง

8. บิดาและมารดาของผู้ดีดำรงตำแหน่งประธานองค์กรต่างๆ ของตน ที่ถึงแก่กรรมในขณะดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎี ประธานองค์กรต่างๆ ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรี ที่ถึงแก่กรรมในขณะบุตรดำรงตำแหน่ง
9. ข้าราชการบริพารในพระองค์ตามที่กำหนดในระเบียบหน่วยราชการในพระองค์เรื่องการขอพระมหากรุณาธิคุณ ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการศพข้าราชการบริพารในพระองค์ ครอบครัวและบุคคลทั่วไปตามระเบียบหน่วยราชการในพระองค์ พ.ศ. 2561
10. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญ “รัตนาภรณ์” ในรัชกาลปัจจุบัน
11. สมาชิกสภาพผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ถึงแก่กรรมในขณะดำรงตำแหน่ง
12. ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นกรณีพิเศษ

หมายเหตุ 1. บุคคลผู้ท้าลายชีพตนเอง และผู้ดูแลอาญาแพ่นдин ไม่พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

เพลิงศพและดินฝังศพ

2. การพระราชทานเพลิงศพนั้น จะต้องไม่ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระบรมราชินีและวันฉัตรมงคล
3. ตามประเพณีนิยมจะไม่พระราชทานเพลิงศพในวันศุกร์

การขอพระราชทานเพลิงศพ และพระราชทานดินฝังศพ

ผู้มีสิทธิขอรับพระราชทาน (กรณีพิเศษ)

1. ผู้ที่เนื่องในราชสกุล ชั้นหมื่นราชวงศ์ และหมื่นหลวง
2. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญราชรุจิ เหรียญกล้าหาญและเหรียญชัยสมรภูมิ
3. บิดามารดาของข้าราชการระดับ 6 ขึ้นไป
  - ข้าราชการตามระบบจำแนกประเภท ตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการขึ้นไป
  - ข้าราชการตามระบบจำแนกประเภท ตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงานขึ้นไป
4. บิดามารดาของผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ “ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)” ขึ้นไป

5. บิดามารดา ของข้าราชการบริพารในพระองค์ตาม
ระเบียบหน่วยราชการในพระองค์ พ.ศ. 2560
6. บิดามารดา ของข้าราชการฝ่ายทหาร สำรวจ
ชั้นยศตั้งแต่ พันโท นาวาโท นาวาอากาศโทและ
พันตำรวจโท ขึ้นไป
7. พนักงานรัฐวิสาหกิจระดับสูง
8. บิดามารดาของพระสมณศักดิ์ ตั้งแต่ชั้น “พระ
ครูสัญญาบัตร” ขึ้นไป
9. ผู้ที่บริจาคร่างกายหรืออวัยวะแก่สภากาชาดไทย
โรงพยาบาลของรัฐหรือสถานศึกษา เพื่อประโยชน์
ทางการแพทย์
10. ข้าราชการ ทหาร สำรวจ ชั้นยศต่ำกว่าสัญญา
บัตรที่เสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่
11. ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคม และประเทศ
ชาติเป็นที่ประจักษ์
12. ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นกรณีพิเศษ

หมายเหตุ 1. บุคคลผู้ทำลายซึพตนเอง และผู้ต้อง^{*}
อาญาแฝ่นدين ไม่พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ
เพลิงศพและดินฝังศพ

2. การพระราชทานเพลิงศพนั้นจะต้องไม่ตรงกับ
วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง วันเฉลิมพระชนม
พรรษาของสมเด็จพระบรมราชินีและวันฉัตรมงคล

3. ตามประเพณีนิยม จะไม่พระราชทานเพลิงศพ
ในวันศุกร์

เอกสารหลักฐานการขอพระราชทาน

1. ขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ หรือสรงศพ

- 1) แบบคำขอพระราชทานน้ำหลวง/เครื่องเกียรติยศ
ประกอบศพ*
- 2) สำเนาใบมรณบัตรหรือหนังสือรับรองการตาย

- ของผู้วายชนม์ จำนวน 1 ฉบับ
- 3) สำเนาบัตรข้าราชการหรือประจำตัวประชาชน
หรือหนังสือสุทธิ (ผู้วายชนม์) จำนวน 1 ฉบับ
- 4) สำเนาทะเบียนบ้าน (ผู้วายชนม์) จำนวน 1 ฉบับ
- 5) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน (ท้ายท/ผู้ขอ)
จำนวน 1 ฉบับ
- 6) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท้ายท/ผู้ขอ) จำนวน 1
ฉบับ
- 7) สำเนาใบกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ถ้ามี)
จำนวน 1 ฉบับ
- 8) ประวัติโดยย่อของผู้วายชนม์พร้อมรูปถ่ายขนาด
1 - 2 นิ้ว จำนวน 1 ฉบับ

หมายเหตุ* เนพาะผู้ที่ขอพระราชทาน ณ งาน
ประสาณขอพระราชทานเพลิง ศาลากลางจังหวัด

2. ขอพระราชทานเพลิงศพ

ดินฝังศพ และเครื่องเกียรติยศประกอบศพ (กรณีปกติ)

- 1) หนังสือขอพระราชทาน (เรียน เลขาธิการ
พระราชวัง)
- 2) ใบมรณบัตรของผู้วายชนม์(ตัวจริงพร้อมสำเนา)
จำนวน 1 ฉบับ
- 3) สำเนาบัตรข้าราชการหรือประจำตัวประชาชน
หรือหนังสือสุทธิ (ผู้วายชนม์) จำนวน 1 ฉบับ
- 4) สำเนาทะเบียนบ้าน (ผู้วายชนม์) จำนวน 1 ฉบับ
- 5) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน (ท้ายท/ผู้ขอ)
จำนวน 1 ฉบับ
- 6) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท้ายท/ผู้ขอ) จำนวน 1 ฉบับ
- 7) สำเนาใบกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ถ้ามี)
จำนวน 1 ฉบับ
- 8) ประวัติโดยย่อของผู้วายชนม์ พร้อมรูปถ่ายขนาด
1 - 2 นิ้ว จำนวน 1 ฉบับ

3. ขอพระราชทานเพลิงศพ ดินฝังศพ (กรณีพิเศษ)

- 1) หนังสือขอพระราชทาน (เรียน เลขาธิการ
พระราชวัง)
- 2) ใบมรณบัตรของผู้วายชนม์ (ตัวจริงพร้อมสำเนา)
จำนวน 1 ฉบับ
- 3) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้วายชนม์
จำนวน 1 ฉบับ
- 4) สำเนาทะเบียนบ้าน (ผู้วายชนม์) จำนวน 1 ฉบับ
- 5) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตร
ข้าราชการ (ทายาท/ผู้ขอ) จำนวน 1 ฉบับ
- 6) สำเนาทะเบียนบ้าน (ทายาท/ผู้ขอ) จำนวน 1
ฉบับ
- 7) ประวัติโดยย่อของผู้วายชนม์ พร้อมรูปถ่ายขนาด
1 - 2 นิ้ว จำนวน 1 ฉบับ
- 8) ประวัติโดยย่อของผู้ขอ พร้อมรูปถ่ายขนาด 1 -
2 นิ้ว จำนวน 1 ฉบับ
- 9) หนังสือรับรองความประพฤติ* จำนวน 1 ฉบับ

หมายเหตุ* เฉพาะผู้ที่ขอพระราชทาน ณ งาน
ประสานขอพระราชทานเพลิง ศาลากลางจังหวัด

สถานที่ขอพระราชทาน

สามารถติดต่อขอพระราชทานได้ทุกวันไม่เว้นวัน
หยุดราชการ ตั้งแต่เวลา 08.30 - 16.30 น.

1. ส่วนกลาง กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ใน
พระบรมมหาราชวัง
2. ส่วนภูมิภาค งานประสานขอพระราชทานเพลิง
ศาลากลางจังหวัด

ขั้นตอนการยื่นขอพระราชทาน

1. ส่วนกลาง

- 1.1 ผู้มีสิทธิยื่นคำขอและเอกสารขอพระราชทาน
ณ กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ในพระบรม
มหาราชวัง
- 1.2 กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง รับหนังสือ
ยื่นขอพระราชทาน และตรวจสอบสิทธิ
- 1.3 กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ออกราชบัตร
รับสั่ง แล้วแจ้งมายังกลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้า
กระทรวงวัฒนธรรม
- 1.4 กลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้ากระทรวงวัฒนธรรม
แจ้งหมายรับสั่งมายังกลุ่มอำนวยการพิธีการศพ
ที่ได้รับพระราชทานกรุงเทพมหานครหรือกลุ่ม
พิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัด
- 1.5 กลุ่มอำนวยการพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน
กรุงเทพมหานคร กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด รับหมายรับสั่งไปปฏิบัติ

2. ส่วนภูมิภาค

- 2.1 ผู้มีสิทธิยื่นคำขอและเอกสารขอพระราชทาน
ณ งานประสานขอพระราชทานเพลิง ศาลากลาง
จังหวัด
- 2.2 เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสิทธิตามคำร้องขอพระราช
ทานและเอกสารประกอบส่งผ่านระบบสารสนเทศฯ
ไปยังกลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้า ณ สำนักพระราช
วัง
- 2.3 กลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้า กระทรวงวัฒนธรรม
ตรวจสอบเอกสารคำร้องขอพระราชทานและเอกสาร
ประกอบส่งกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ตรวจ
สอบอุகมาธิรับสั่ง

- 2.4 กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ออกหมายรับส่งแล้วส่งมายังกลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้ากระทรวงวัฒนธรรม
- 2.5 กลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้ากระทรวงวัฒนธรรม ส่งหมายรับส่งมายังงานประสานขอพระราชทานเพลิง ศala กลางจังหวัด
- 2.6 งานประสานขอพระราชทานเพลิง รับหมายรับส่ง และให้ผู้ยื่นคำขอรับของพระราชทานหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ พร้อมให้คำแนะนำ
- 2.7 งานประสานขอพระราชทานเพลิง แจ้งหมายรับส่งมายังกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
- 2.8 กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด รับหมายรับส่งไปปฏิบัติ

การปฏิบัติเกี่ยวกับการพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ หรือสรงศพ

พระราชทานเพลิงศพและพระราชทานดินฝังศพ

1. ในกรณีเจ้าภาพสามารถปฏิบัติได้เอง ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธีของกระทรวงวัฒนธรรม
2. เจ้าภาพ สามารถขอรับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธีของกระทรวงวัฒนธรรมมาปฏิบัติได้

บทที่ 12

คติธรรมความเชื่อ ในพิธีศพของชาวพุทธ

พิธีกรรมต่างๆ ในพิธีศพนั้น มีทั้งคติธรรมในพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยแห่งอยุ่ เช่น

การอาบน้ำศพ

สาเหตุที่อาบน้ำศพให้สะอาด เพราะเชื่อว่า จะทำให้จากไปสู่โลกอื่นอย่างบริสุทธิ์ หมัดจด ในสมัยโบราณจะอาบน้ำศพจริงๆ ด้วยน้ำที่ต้ม ในหม้อดินและใส่ใบไม้ต่างๆ ลงไป ได้แก่ ใบหนاد (เชื่อกันว่าเป็นใบไม้ที่ฝึกลัวและใช้ปัดรังควานได้) ใบส้มป่อย และใบมะขาม แต่ปัจจุบันทำเพียง รดน้ำศพด้วยน้ำมนต์ หรือใช้น้ำอบไทย เพื่อใหม่กลืนหอม

คติธรรมที่แห่งอยู่ในขั้นตอนการอาบน้ำศพ คือ เมื่อคนเราเสียชีวิต การนำของหอมหรือน้ำอ่อนน้ำมนต์ไดๆ มาard ก็ไม่อาจทำให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้ ดังนั้น ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ควรใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

ครรหม่นทำกุศลและคุณงามความดีอยู่เสมอ นอกจากนั้น ยังมีความเชื่อว่า ในระหว่างการรดน้ำ และบรรจุร่างลงโลงศพ ห้ามให้น้ำตาของญาติ โดยร่างผู้เสียชีวิต จะทำให้ผู้เสียชีวิตจากไปอย่างไม่สงบและมีห่วง

การล้างหน้าศพ

การใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ หมายถึง เอากุศลกรรมล้างอกุศลกรรม เพราะน้ำมะพร้าว อยู่ภายในลูกมะพร้าวที่มีเปลือกหลายชั้น จึงสะอาดกว่าน้ำธรรมชาติ เปรียบได้กับกุศลกรรม นอกจากนั้น ยังสื่อว่า หากสามารถรักษาใจให้สะอาดปราศจากกิเลสเหมือนน้ำมะพร้าว เมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว จะได้เข้าสวรรค์

การหวีผึ้งให้ศพ

การหวีผึ้งผู้ตาย หรือเป็น 2 ซีก คือหวีกลับไปข้างหน้าซึ่งสำหรับคนตาย หรือไปข้างหลังซึ่งสำหรับคนเกิด หมายถึง ตายกับเกิดเป็นของคู่กันที่ยังเวียนว่าย ไม่ทำให้คนล่วงทุกข์ได้ เมื่อหวีผึ้งเสร็จต้องหักหวีเป็น 3 ท่อนแล้วก็รำคาวร่วมกัน อนิจัง ทุกขัง อนตตา เป็นข้อคิดว่า เมื่อหวีหักแล้วฉันได ก็เหมือนชีวิตที่ต้องดับ slavery เป็นเรื่องธรรมชาติ

การนำเงินใส่ปากศพ

เงินที่ใส่ปากศพก็เพื่อให้วิญญาณของผู้ล่วงลับติดตัวไว้เป็นค่าเดินทางไปสู่โลกหน้า หรือเป็นค่าจ้างสำหรับคนที่พายเรือพาดวงวิญญาณข้ามแม่น้ำไปสู่โลกของวิญญาณ นอกจากนั้นยังแฝงแรงคิดสอนให้รู้จักใช้เงินให้เป็นประโยชน์ แบ่งกัน แบ่งใช้ เก็บไว้เป็นทุน ทำบุญให้ทานอย่าตระหนีถึงเห็นiyagikenไป บ้างก็ว่าให้สปเหร่อ เป็นค่าจ้างเผา

การมัดตราสังศพ

“การมัดตราสัง” คือการใช้ด้ายสายสิญจน์ทำเป็นบ่วงมัดศพสามเปล่าที่คอ มือ และเท้า เพื่อป้องกันไม่ให้ศพพองขึ้นจนดันโล่งแตก เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีการฉีดฟอร์มาลีนรักษาศพไม่ให้น่าพอง โดยขณะมัดตราสัง ให้ห่องคากาว่า “ปุตโต คีเ瓦 ห่วงลูกผูกคอ รน หตุเต ห่วงทรัพย์ผูกมือ และ ภริยา ป่าเท ห่วงภรรยาผูกเท้า” เป็นเครื่องเตือนสติว่า เครื่องผูกมัดทั้ง 3 อย่าง เป็นเชือกผูกรัดให้คนตกลอยู่ในการเวียนว่ายตายเกิด

การตั้งวงศพ

การตั้งวงศพจะต้องหันศีรษะของศพไปทางทิศตะวันตกเสมอ เพราะเชื่อกันว่าเป็นทิศของ

คนตาย และแฟรงค์ติธรรมที่สอนให้พิจารณาว่า “ความตาย” คือการเสื่อมสิ้นไป เช่นเดียวกับพระอาทิตย์ที่ตกทางทิศตะวันตกเสมอ

การรดน้ำศพ

การรดน้ำศพ เป็นการอโภสิกรรม โดยมีน้ำเป็นพยาน หากมองในทางธรรม หมายถึงคนตายไปแล้ว จะนำน้ำห้อมมารดสักเท่าไหร ก็ไม่สามารถทำให้ฟื้นขึ้นมาได ส่วนมือผู้ตายที่แบรับน้ำหมายถึงเมื่อเกิดมาก็มามีเปล่า ยามตายก็นำอะไรติดตัวไปไม่ได้

การเวียน 3 รอบ

การเวียนซ้ายสามรอบเป็นปริศนาว่า ทุกชีวิตล้วนที่ยังเวียนว่ายตายเกิด เกิดจากเหตุ 3 ประการคือ กิเลส กรรม วิบาก จึงทำให้เป็นทุกข์ไม่จบสิ้น ส่วนการเวียนซ้าย เป็นการทวนกระแสงกิเลส เตือนสติผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คิดถึงตัวเองจะได้เร่งทำบุญบำเพ็ญธรรม สะสมกุศลกรรมเพื่อให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

เคาะลองศพเรียกกินข้าว

เป็นความเชื่อที่สืบท่อ跟กันมายาวนาน คือ เมื่อนำร่างของผู้เสียชีวิตบรรจุลงลองศพแล้ว ญาติจะนำอาหารที่ผู้เสียชีวิตชอบใส่ถาดหรือจานข้าว นำมาวางไว้ให้ผู้เสียชีวิต และจุดธูปหนึ่งดอกบอกกล่าวผู้เสียชีวิต จากนั้นปักธูปไว้ที่อาหาร และเคาะลองศพเพื่อเรียกผู้เสียชีวิตกินข้าว (สามารถทำได้ทุกวันในช่วงที่จัดงานศพ)

การจัดงานบำเพ็ญกุศล

การจัดงานบำเพ็ญกุศลทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ ในขณะเดียวกันก็มีคติธรรมแฟรงค์คือเตือนสติให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ตั้งอยู่ในความ

ไม่ประมาทและตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังหาร ดังนั้นจึงควรเร่งขวนขวยทำความดี สะสมบุญกุศลเพื่อไปสู่สุคติในยามจากโลกนี้ไป

พิธีเดินเวียนโลงศพ

ก่อนนำโลงศพของผู้เสียชีวิตไปตั้งที่เมรุ จะมีพิธีขอมาต่อผู้เสียชีวิตก่อน เพื่อเป็นการขอ และขอภัยที่เคยล่วงเกินกันไว้ หลังจากนั้นจะนิมนต์พระสงฆ์ 1 รูป เป็นผู้นำโลงศพเวียนรอบเมรุ 3 รอบ โดยเดินเวียนทางซ้ายของเมรุ (ทวนเข็มนาฬิกา) มีความเชื่อว่าต้องเวียนทางซ้ายหรือทวนเข็มนาฬิกาเท่านั้น เพราะงานศพเป็นอวมงคล ส่วนการเดินเวียนทางขวาจะเดินในงานมงคลเท่านั้น

วันจัดงานมาปนกิจศพ

ตามประเพณีแต่เดิมมา ห้ามเผาศพ ในวันพระและวันศุกร์ เนื่องจากวันพระเป็นวันที่พระภิกษุมีกิจสังข์มากมาย ส่วนวันศุกร์ถือว่าเป็นวันดี เพราะคำว่า “ศุกร์” พ้องเสียงกับคำว่า “สุ” นั่นเอง

ทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน

การทำบุญ 7 วัน เพราะเชื่อกันว่า ผู้ล่วงลับจะวนเวียนอยู่ 7 วัน เพื่อให้มีโอกาสระลึกถึงบุญกุศล ซึ่งช่วงนี้เจ้าหน้าที่ยมโลก กำลัง

ผลัดเปลี่ยนเร屋 ระหว่างที่รอเจ้าหน้าที่พาตัวไปยมโลก หากผู้ล่วงลับบรรลึกถึงบุญกุศลที่เคยทำไว้ได้ หรือญาติมิตรทำบุญอุทิศให้อย่างถูกวิธี และผู้ล่วงลับนีกอนุโมทนาบุญด้วย ผลบุญนั้นก็จะพาให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีโดยไม่ต้องไปยมโลก

ในการนี้ที่ผู้ล่วงลับทำบ้ากรรมไว้ เมื่อครบ 7 วัน จะต้องกลับมายังสถานที่ที่เสียชีวิต หากเห็นญาติมิตรทำบุญให้ก่อนโน้มนาบุญ และจะไปสู่สุคติได้

การทำบุญ 50 วัน เรียกว่า ทำบุญปัณฑุญา สม瓦ร เชื่อกันว่า ช่วงนี้เป็นเวลาที่ยมทุตพาผู้ล่วงลับเดินทางผ่านประตูยมโลก และรอขานชื่อเข้าพบพระยาเมรุเพื่อฟังคำพิพากษาว่า มีกรรมดีกรรมชั่วมากน้อยเพียงใด จะได้เดินทางต่อไปยังสวรรค์หรือนรก

การทำบุญ 100 วัน เรียกว่า ทำบุญศตม瓦ร เชื่อกันว่า ช่วงเวลาระหว่าง 51 ถึง 100 วัน คือช่วงพิพากษา พระยาเมรุจะซักถามความประพฤติสมัยเป็นมนุษย์ และจะส่งไปเกิดตามกรรมที่เคยทำ เช่น ไปเกิดในยมโลก และมหานรก หรือไปเป็นมนุษย์ เทวดา เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจนา

การทำบุญในทั้งสองช่วงเวลาดังกล่าว (50 วัน และ 100 วัน) เพราะเชื่อกันว่าเป็นช่วงเวลาที่ผู้ล่วงลับยังสามารถได้รับบุญที่ญาติมิตรอุทิศให้ได้นั่นเอง

มรณธรรมกถา บทที่ ๖

ทุกชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง คือ มีการเกิดขึ้นดำรงอยู่ และดับไปเป็นธรรมชาติ เราจึงควรดำรงอยู่ในความไม่ประมาท เร่งทำความดีที่ควรทำ ไม่ผัดผ่อนหรืออ้างเหตุว่ายังมีเวลาในชีวิต อีกมาก ความพยายามยังอยู่อีกไกล แล้วไม่ลงมือทำกิจที่ควรทำ จะนั่นเมื่อเลิ่งเห็นภัยในมรณะคือความตายแล้ว จึงไม่ควร ประมาทในชีวิต เพราะเมื่อถึงคราวตายแล้วผลดีไม่ได้ ขอเวลา มีชีวิตอยู่เพิ่มเพียงวินาทีเดียวก็ไม่ได้ จึงควรทำบุญทำกุศลไว้ ให้มากเพื่อเป็นเสบียงสำหรับเดินทาง ภัยหลังจากแต่กายน ทำลายขันธ์แล้ว เพราะบุญกุศลย่อมเป็นที่พึ่งพาอาศัยและนำ ความสุขมาให้ เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ดังพุทธภาษิตที่ว่า

ปุณณานิ ปรโลกสมี ปติภูษา โนนุติ ปานิน
บุญย่อมเป็นที่พึ่งอาศัยของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

มรณธรรมกถา บทที่ ๗

การสูญเสียและการพลัดพราก เป็นส่วนหนึ่งของวัฏสงสาร
ไม่มีอะไรอยู่กับเราได้ตลอดกาล เราคงเห็นตัวเองได้ของรัก^๑
แล้วเสียของรัก หัวเราะแล้วร้องไห้ พบรักแล้วพลัดพราก หมุนเวียน
กลับไปกลับมาอย่างนี้ สลับกันเป็นห่วงโซ่ยึดยา แม้จะรักและ
หวังขอบหัวใจไปด้วยก็ตาม ธรรมชาติก็ยังบังคับให้เราทิ้งกันไป
อยู่ดี จะเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม เราต่างก็เป็นนักเดินทางที่
โดดเดี่ยว มาสมมุติตัวเองเป็นพ่อแม่ พื่น้อง คนรัก เพื่อน ศัตรู
หรืออะไรก็ตาม แต่ในเวลาไม่นานนัก ก็ต้องห่างหาย ตายจาก
เป็นอื่น เรายังถูกกิเลสหลอกว่ามีคนรัก ญาติมิตรเป็นต้น
ทั้งที่จริงแล้ว เราทุกคนไม่มีแม้แต่เงา ที่จะติดตามตัวเองไปได้เลย

มีเงินทอง กองล้น พันภูเขา
จะซื้อเอา ชีวิตไว้ ก็ไร้ผล
อันความตาย หมายทั่ว ทุกตัวคน
ติดสินบน เท่าได ซึพไม่คืน

นี้เป็นสัจธรรมของชีวิต บัณฑิตชนควรพิจารณาเป็นนิตย์

ମାତ୍ର

୪

ກ ແ ອ ອ ມ ໄ ຍ

ເຖິ່ງວັດທະນາແຕ່
(ຮລວງ | ສີຍ້ວງ)

บทที่ 13

การจัดการทรัพย์สิน ของผู้เสียชีวิต

ไฟศิษฐ์ ชาครานนท์

ทรัพย์มรดกคืออะไร

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 บัญญัติว่า มรดก หมายถึง ทรัพย์สินทุกชนิด ของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ด้วย เว้นแต่กฎหมายกำหนด หรือโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ทรัพย์สิน คือวัตถุที่มีรูปร่าง และวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งมีราคาและถือครองได้ วัตถุที่มีรูปร่าง เช่นที่ดิน บ้าน รถยนต์ เงิน เครื่องประดับ เป็นต้น ส่วนวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ได้แก่ สิทธิทั้งหลาย

2. สิทธิ ที่จะเป็นมรดกและตกทอดไปยังทายาทได้ ต้องเป็นสิทธิที่มีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามสัญญาภัยเงิน ลิขสิทธิ สิทธิเครื่องหมายการค้า

3. หน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ส่วนมากเป็นความผูกพันเรื่องหนี้สินซึ่งผู้ตายทำไว้ เช่น หน้าที่ในการชำระหนี้เงินกู้ ถ้าเจ้าของมรดกไปก่อหนี้ไว้ หน้าที่ของลูกหนี้ย้อมตกลไปยังทายาท

ตัวอย่าง นายแดงกู้ยืมเงินธนาคาร หลังจากนั้นไม่นานนายแดงตาย ธนาคารสามารถฟ้องร้องกองมรดกของนายแดงให้ชำระหนี้ได้อย่างไรก็ตาม ทายาทไม่ต้องรับผิดเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดแก่ตน กล่าวคือแม่จำนวนหนี้สินของผู้ตายมีจำนวนสูงกว่ามรดกที่ได้รับ ทายาทก็ไม่จำเป็นต้องนำทรัพย์สินส่วนของตนไปชำระหนี้แทน

อย่างไรก็ตาม สิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบของผู้ตายที่จะตกทอดไปยังทายาทดังกล่าวนั้น ต้องมิใช่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยสภาพหรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้คือ

การเฉพาะตัวโดยสภาพ หมายถึง สิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบซึ่งผู้ตายต้องกระทำหรือรับผิดชอบด้วยตนเอง ไม่สามารถโอนไปให้ผู้อื่นกระทำการหรือรับผิดชอบแทนได้ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่า ซึ่งผู้ให้เช่ายื่อมเพ่งเลึงถึงคุณสมบัติของผู้เช่า เมื่อผู้เช่าตายสิทธิในการเช่าไม่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท

การเฉพาะตัวตามกฎหมาย หมายถึง สิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติว่าไม่ตกทอดไปยังทายาท เช่น สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน

การตกทอดของมรดก เกิดขึ้นใน 2 กรณีคือ

1. เจ้ามรดกเสียชีวิต

การตายของเจ้ามรดก หมายถึง การตายโดยธรรมชาติ กล่าวคือ หัวใจหยุดเต้น และสมองไม่ทำงาน ส่วนสาเหตุที่ทำให้เจ้ามรดกตายนั้นอาจเป็นเพระเหตุใดๆ ก็ได้ เช่น ชรา เป็นโรคประสบอุบัติเหตุ หรือถูกทำร้าย

2. เจ้ามรดกถูกศาลสั่งให้เป็นคนสถาบันสูญ แบ่งเป็น 2 กรณี

เหตุปกติ

เมื่อบุคคลไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีครรภ์แล้วบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปี

เหตุพิเศษ

- เมื่อบุคคลไปในกรอบหรือสองคราบ และไม่มีครรภ์แล้วบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่การรับหรือสองคราวสิ้นสุดลง
- เมื่อบุคคลเดินทางไปโดยยานพาหนะแล้วยานพาหนะนั้นอับปาง ถูกทำลาย

หรือสูญหายไป และไม่มีครรภ์แล้วว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่yanพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทางไปด้วยอัปปาง หรือถูกทำลายหรือสูญหายไป

- เมื่อบุคคลไดตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตนอกจากที่ระบุไว้ทั้งสองกรณีข้างต้น และไม่มีครรภ์แล้วว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่อันตรายแก่ชีวิตดังกล่าวไดผ่านพ้นไป

การรับและการแบ่งทรัพย์มรดกของทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดก

ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมายแบ่งเป็นทายาทโดยธรรม และ ทายาทโดยพินัยกรรม

ทายาทโดยธรรม

คือผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้ามรดกตายโดยไม่ทำพินัยกรรมไว้หรือพินัยกรรมที่ทำไว้นั้นไม่มีผลไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ กฎหมายกำหนดว่าทายาทที่มีสิทธิรับมรดก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ และทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ มี 6 ลำดับมีสิทธิรับมรดกก่อนหลังเรียงลำดับดังนี้

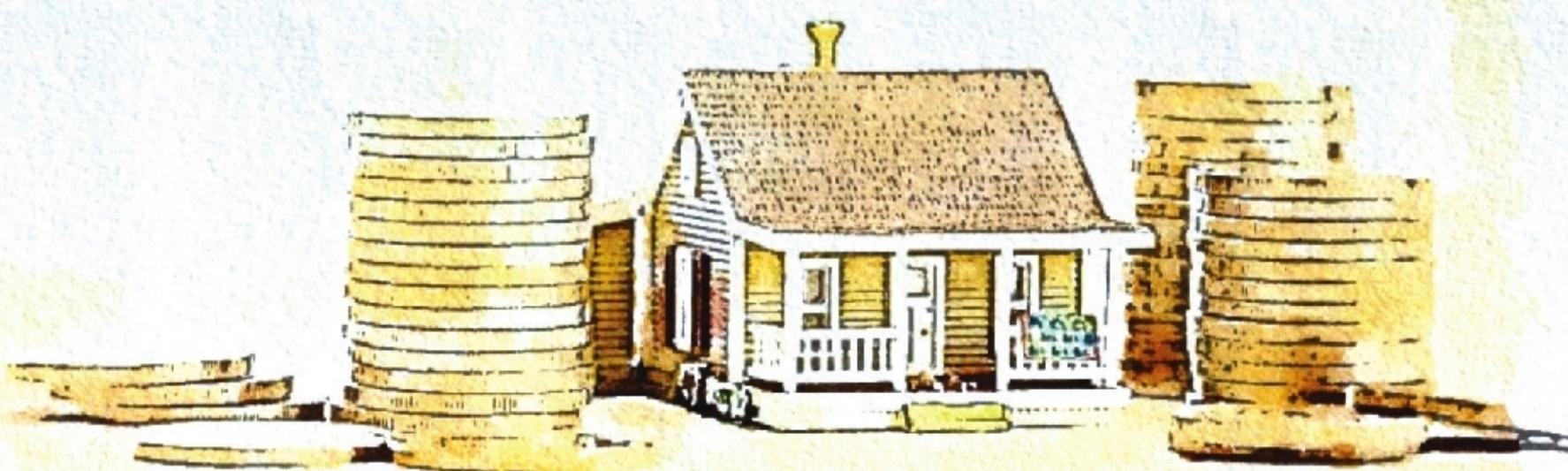
1) ผู้สืบสันดาน

หมายถึง ผู้สืบเชื้อสายโดยตรงลงมาทุกชั้นของเจ้ามรดก ได้แก่ บุตร หลาน เหลน ลือ ของเจ้ามรดก แต่กรณีผู้สืบสันดานต่างชั้นกันตามกฎหมาย บุตรของเจ้ามรดกเป็นผู้สืบสันดานชั้นสนิทที่สุดจึงตัดสิทธิผู้สืบสันดานในชั้นถัดไปอย่างไรก็ตาม ผู้สืบสันดานในชั้นถัดไปนั้นยังอาจมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่หรือการสืบมรดกเท่านั้น

สำหรับบุตรที่มีสิทธิรับมรดก ถ้าเจ้ามรดกเป็นบิดา ได้แก่ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย คือ บุตรที่เกิดจากบิดามารดาซึ่งจดทะเบียนสมรสกันบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรอง (บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่บิดามีพฤติกรรมรับรอง เช่น แจ้งเกิดในสูติบัตรว่าเป็นบิดาให้ชื่อนามสกุล หากเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาไม่มีพฤติกรรมรับรอง ไม่มีสิทธิได้รับมรดก) และ บุตรบุญธรรมของเจ้ามรดก ซึ่งได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว

2) บิดามารดา

หมายถึงบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก ถ้าเป็นบิดาเจ้ามรดก บิดาต้องจดทะเบียนสมรสกับมารดาของเจ้ามรดก แต่ถ้าเป็นมารดาของเจ้ามรดก แม้มารดาบิดาไม่ได้

จดทะเบียนสมรสกัน ก็เป็นมารดาที่ขอบด้วย
กฎหมายของเจ้ามรดกเสมอ

บิดามารดาซึ่งรับบุตรบุตรธรรม ตาม
กฎหมายไม่นับเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับที่ 2
ของบุตรบุญธรรม ไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร
บุญธรรมน

3) พื่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

หมายถึง พื่น้องซึ่งเกิดจากทั้งบิดามารดา
ที่ขอบด้วยกฎหมายเดียวกันกับเจ้ามรดก

4) พื่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

หมายถึง พื่น้องซึ่งมีเฉพาะบิดาที่ขอบด้วย
กฎหมายคนเดียวกันกับเจ้ามรดก หรือเป็นพื่นอง
ซึ่งมีแต่เฉพาะมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก

5) ปู่ ย่า ตา ยาย

ปู่ ย่า หมายถึง บิดามารดาที่ขอบด้วย
กฎหมายของบิดาที่ขอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก

ตา ยาย หมายถึงบิดามารดาที่ขอบด้วย
กฎหมายของมารดาเจ้ามรดก

6) ลุง ป้า น้า อา

หมายถึงพี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว
ของบิดาหรือมารดาโดยขอบด้วยกฎหมายของ
เจ้ามรดก.

ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติทั้ง 6 ลำดับ
ดังกล่าวนั้น เป็นเพียงผู้อาจมีสิทธิในมรดก
ในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น มิได้หมายความว่า
เมื่อเจ้ามรดกตายแล้ว ทายาทดังกล่าวทุกลำดับ
มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายร่วมกัน โดยสิทธิที่จะ^{จะ}
รับมรดกของทายาทดังกล่าว เป็นไปตามกฎหมาย
ดังนี้

ทายาทโดยธรรมลำดับก่อนตัดทายาท
ในลำดับหลัง หมายความว่า หากทายาทโดยธรรม
ลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่แล้ว
ทายาทโดยธรรมในลำดับถัดลงไปจะไม่มีสิทธิรับ
มรดกของเจ้ามรดก ยกเว้นผู้สืบสันดานและบิดา
มารดาของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกหั้งสอง
ลำดับ

ตัวอย่าง นายแดง มีญาติได้แก่ บุตร ป้า ปู่ หรพย์มรดกนายแดงตกไปยังบุตรเท่านั้น เพราะมีทายาทลำดับ 1 ลำดับรองไม่มีสิทธิ ถ้ามีทายาทหลายคนในลำดับเดียวกันแบ่งเท่าๆ กัน เช่นมีบุตร 3 คน มรดกทั้งหมด 3 แต่ถ้า นายแดง มีบุตร มีพ่อ มีแม่ มีปู่ มีน้า หรพย์มรดกของนายแดง จะตกไปยังบุตร และพ่อแม่ โดยหารเท่าๆ กัน

ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

คู่สมรส หมายถึง คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย (จดทะเบียนสมรส) ของเจ้ามรดก มีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเสมอ ไม่ว่าเจ้ามรดกมีทายาทโดยธรรมห้อง 6 ลำดับหรือไม่ก็ตาม

ตัวอย่าง

ในการนี้ที่เจ้ามรดกมีคู่สมรส คู่สมรสไม่อยู่ในลำดับห้อง 6 คู่สมรมีสิทธิได้รับมรดกเสมอ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1635)

- ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทห้อง 6 ลำดับ ข้างต้น คู่สมรสได้รับมรดกห้องหนึด
- ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทที่มีสิทธิรับมรดก ห้อง 6 ลำดับข้างต้น จะแบ่งมรดกในสัดส่วนดังนี้
  - ถ้ามีทายาทห้อง 1 (บุตร) เท่านั้น คู่สมรสได้ 50% บุตรได้ 50% ถ้ามีบุตรมากกว่า 1 คน แต่ละคน จะได้รับเท่าๆ กัน เช่น นางแดงมีทรัพย์มรดก 1 ล้านบาท คู่สมรสได้มรดก 5 แสนบาท บุตรได้ 5 แสนบาท หากมีบุตร 2 คน บุตรของนางแดง จะได้คันละ 250,000 บาท

- ถ้ามีทายาทห้อง 2 (ปิดา แมรดา) เท่านั้น คู่สมรสได้ 50% บิดามารดาได้ 50%
- ถ้ามีทายาท ห้องห้อง 1 และห้อง 2 คู่สมรสได้ 50% ทายาทห้อง 1 และห้อง 2 รวมกันได้ 50% (โดยจะได้รับเท่าๆ กันทุกคน)
- ถ้าไม่มีทายาทห้อง 1 และห้อง 2 แต่มีห้อง 3 คู่สมรสได้ 50% ทายาทห้อง 3 ได้ 50%
- ถ้าไม่มีทายาทห้อง 1 -3 แต่มีทายาทห้องห้องที่ 4-6 คู่สมรสได้ 2 ใน 3 ส่วน ทายาทห้องห้องที่ 4-6 รวมกันได้ 1 ใน 3 ส่วน

ทายาทโดยพินัยกรรม

หมายถึง ผู้มีสิทธิรับมรดกตามที่พินัยกรรมระบุไว้ โดยเจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนไว้ว่า เมื่อตายไปจะยกทรัพย์สินให้แก่ใคร เป็นจำนวนเท่าใด บุคคลที่จะได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้นอาจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นญาติของเจ้ามรดกได้

ผู้รับพินัยกรรมแบ่งเป็น

1) ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป คือ บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกห้องหนึดของเจ้ามรดก หรือ ตามส่วนที่เหลือของทรัพย์มรดกซึ่งมิได้แบ่งแยกไว้เป็นต่างหากพิเศษจากกองมรดก

2) ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะบุคคล คือ ผู้มีสิทธิรับมรดกเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างซึ่งผู้ทำพินัยกรรม จะจงไว้โดยเฉพาะหรือแยกไว้ต่างหากเป็นพิเศษจากกองมรดก

วัดมีสิทธิรับมรดกของภิกขุที่มรณภาพได้แม้พระภิกขุมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกของตนให้แก่วัดก็ตาม แต่ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ดังนี้

1. มรดกดังกล่าวต้องเป็นทรัพย์สินที่ภิกขุได้มาระห่วงบวชเป็นพระภิกขุถ้าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาก่อนบวชเป็นพระภิกขุไม่เป็นมรดกแก่วัด

2. มรดกดังกล่าวพระภิกขุมิได้ทำพินัยกรรมยกให้แก่ผู้ใด และมิได้จำหน่ายไประหว่างที่พระภิกขุยังมีชีวิต

3. พระภิกขุดังกล่าวต้องมีภูมิลำเนาอยู่ที่วัดนั้น

หากบุคคลใดเสียชีวิตโดยไม่มีทายาทโดยธรรม และมิได้ทำพินัยกรรมยกมรดกของตนให้แก่ผู้ใด หรือมิได้ทำพินัยกรรมให้ใช้มรดกจัดตั้งเป็นมูลนิธิ มรดกของบุคคลนั้นย่อมตกทอดแก่แผ่นดิน

การเสียสิทธิรับมรดก

ทายาทโดยธรรมหรือทายาทผู้รับพินัยกรรมอาจเสียสิทธิรับมรดกได้ ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

1. การถูกกำหนดให้รับมรดก

การถูกกำหนดให้รับมรดก เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ทายาทโดยธรรมหรือ โดยพินัยกรรมหมวดความเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดก ทั้งนี้ เพราะทายาทดังกล่าวได้ยกย้ายปิดบังทรัพย์มรดกหรือเป็นผู้ประพฤติไม่สมควร (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 และมาตรา 1606)

ตัวอย่าง นายแดงเจ้ามรดก มีทรัพย์มรดกรวม 12 ล้านบาท มีบุตร 2 คน ชื่อ นายขาว และ นายม่วง ซึ่งจะได้มรดกเท่าๆ กัน คือคนละ 6 ล้านบาท แต่หลังจากนายแดงเสียชีวิต นายม่วงทุจริตยกเงินไปเป็นของตน หรือโอนที่ดินเป็นของตนหรือนำไปขายให้ผู้อื่น เป็นต้น เช่นนี้นายแดงถูกกำหนดให้รับมรดก

2. การตัดมิให้รับมรดก

การตัดมิให้รับมรดกเป็นกรณีที่เจ้ามรดกประสงค์ไม่ให้ทายาಥองตนได้รับมรดก โดยการแสดงเจตนาชัดแจ้งในพินัยกรรม หรือทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น นายอำเภอ แต่อาจมีกรณีที่มิได้เกิดจากการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งดังกล่าว แต่กฎหมายไม่ให้สิทธิทายาಥโดยธรรมที่จะรับมรดก โดยกำหนดไว้ว่า "...เมื่อบุคคล ได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายมรดกเสียทั้งหมด ..." เป็นอันแสดงว่าทายาಥอื่นที่มิได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมยอมหมดสิทธิรับมรดก ทายาಥที่จะถูกตัดมิให้รับมรดกนี้มิได้เฉพาะทายาಥโดยธรรมเท่านั้น (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1608)

3. การสละมรดก

การสละมรดก คือการที่ทายาಥโดยธรรมหรือทายาಥโดยพินัยกรรมแสดงเจตนาที่จะไม่รับทรัพย์มรดกส่วนของตน การสละมรดกนั้นกระทำได้ต่อเมื่อเจ้ามรดกตายแล้ว และการสละมรดกนั้น ต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น นายอำเภอ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความก็ได้ เมื่อทายาทผู้รับมรดกได้แสดงเจตนาสละมรดกโดยสมบูรณ์แล้วจะถอนไม่ได้ (กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1612, 1613 และ 1619)

อายุความมรดก

กฎหมายกำหนดอายุความในการฟ้องขอแบ่งมรดกไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรม หรือทายาทผู้รับพนิยกรรม และรวมถึงเจ้าหนี้ของเจ้ามรดกที่จะฟ้องเรียกชำระหนี้จากกองมรดกต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่รู้ว่าเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันที่เจ้ามรดกตาย หากมิได้ฟ้องภายในกำหนดอายุความ บุคคลผู้นับนี้ยอมหมดสิทธิเรียกร้องในกองมรดก

การร้องตั้งผู้จัดการ และหน้าที่ผู้จัดการมรดก

เมื่อเจ้าของมรดกเสียชีวิต ทายาทต้องร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดก (คนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ในบางกรณีต้องมีการรวบรวมทรัพย์มรดก ติดตามทวงหนี้ และชำระหนี้แก่เจ้าหนี้กองมรดกก่อน จึงจะแบ่งทรัพย์มรดกแก่ทายาทตามสิทธิของแต่ละคน

ภาษีมรดก

ภาษีการรับมรดก หรือเรียกสั้นๆ ว่า ภาษีมรดก เป็นภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดก ถ้ามรดกที่ได้รับจากเจ้ามรดกแต่ละรายมีมูลค่าสุทธิ (มูลค่าทรัพย์สิน - หนี้สิน) เกินกว่า 100 ล้านบาท ผู้รับมรดกต้องเสียภาษีเฉพาะส่วนที่เกิน 100 ล้านบาท* ในอัตราคงที่ 10% ดังนั้น หากได้มรดกจากเจ้ามรดกรายหนึ่งๆ ไม่เกิน 100 ล้านบาท ก็ไม่อยู่ในเกณฑ์ต้องเสียภาษีมรดกแต่อย่างใด

ถ้าผู้รับมรดกเป็นบุพการี (พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย 伯叔 และสูงขึ้นไป) หรือผู้สืบสันดาน (ลูก หลาน เหลน ต่ำลงมา) จะเสียภาษีในอัตรา 5%

ถ้าผู้รับมรดกเป็นสามีภริยาที่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย ไม่ต้องเสียภาษี

ภาษีการรับมรดกเป็นภาษีที่มาพร้อมกับภาษีการรับการให้ เพื่อจัดเก็บภาษีจากการถ่ายโอนมรดกเมื่อเจ้าของมรดกเสียชีวิต รวมถึงป้องกันไม่ให้เลี่ยงภาษีมรดก โดยการเก็บภาษีการให้ สำหรับการถ่ายโอนทรัพย์สินก่อนที่เจ้าของมรดกเสียชีวิตด้วย

ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษี

ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษีการรับมรดกมักอยู่ในรูปทรัพย์สินมีทะเบียนที่สามารถระบุตัวเจ้าของได้ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ตาม ได้แก่

1. อสังหาริมทรัพย์
2. หลักทรัพย์
3. เงินฝาก
4. ยานพาหนะ
5. ทรัพย์สินทางการเงินอื่นๆ หากมีการประกาศเพิ่มเติมในอนาคต

อย่างไรก็ดี หากผู้รับมรดกไม่ใช่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยหรือกฎหมายไม่ได้อธิบายเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยแล้ว ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษีการรับมรดกจะเหลือเพียงทรัพย์สินที่อยู่ในไทยเท่านั้น

ผู้เสียภาษี

ผู้รับมรดกที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องเสียภาษีการรับมรดกหากเข้าเกณฑ์อย่างโดยอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย หรือ
- เป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย หรือ
- เป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย แต่ได้รับมรดกที่อยู่ในไทย (กรณีจะเสียภาษีเฉพาะมรดกที่อยู่ในไทยเท่านั้น)

นิติบุคคล

ผู้รับมรดกที่เป็นนิติบุคคล เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด ต้องเสียภาษีการรับมรดกเช่นกันหากเข้าเกณฑ์อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย หรือตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือ
- ไม่ใช่นิติบุคคลไทย แต่มีผู้ถือหุ้นเป็นผู้มีสัญชาติไทยเกิน 50% ของทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วในขณะที่มีสิทธิรับมรดก หรือ
- ไม่ใช่นิติบุคคลไทย แต่มีผู้มีสัญชาติไทยเป็นผู้มีอำนาจบริหารกิจการเกิน 50% ของคณะบุคคลซึ่งมีอำนาจบริหารกิจการทั้งหมด

- ไม่ใช่นิติบุคคลไทยและไม่ได้มีผู้ถือหุ้นสัญชาติไทยหรือผู้บริหารสัญชาติไทยเกิน 50% แต่ได้รับมรดกที่อยู่ในไทย (กรณีนี้จะเสียภาษีเฉพาะมรดกที่อยู่ในไทยเท่านั้น)

การยื่นภาษี

ผู้รับมรดกต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีการรับมรดก (ภ.ม.60) และชำระภาษีภายใน 150 วัน นับจากวันที่ได้รับมรดกจากเจ้ามรดกรายนั้นๆ เกิน 100 ล้านบาท และสามารถเลือกผ่อนจ่ายภาษีได้สูงสุด 5 ปีโดยอาจต้องจ่าย เงินเพิ่ม บางส่วน (ในอัตรา 0.75% ต่อเดือน) แต่ถ้าผ่อนจ่ายครบภายในเวลา 2 ปี จะไม่มีการเงินเพิ่มแต่อย่างใด

บทลงโทษ

ตัวอย่างบทลงโทษที่เกี่ยวกับภาษีมรดก เช่น

- ไม่ยื่นภาษีโดยไม่มีเหตุอันสมควร มีโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท

- และเสียเบี้ยปรับอีก 1 เท่าของค่าภาษีที่ต้องชำระ
- ยื่นภาษีแต่ไม่ครบถ้วน หรือไม่ตรงตามความเป็นจริง ต้องเสียเบี้ยปรับอีก 0.5 เท่าของค่าภาษีที่ต้องเสียเพิ่ม
- เจ้าพนักงานที่รู้ข้อมูลของผู้มีหน้าที่เสียภาษีปล่อยปละละเลยให้ข้อมูลล่วงรู้ไปถึงบุคคลที่ไม่สมควรต้องรู้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 120,000 บาท เว้นแต่เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าพนักงานประเมินภาษี อาจเพิ่มโทษในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายสามารถโทรปรึกษากฎหมายสายด่วน 1167 ของสภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อปรึกษากฎหมายฟรี เวลา 8.30-16.30 น.

มรณธรรมกถา บทที่ ๙

โลกนี้เป็นโลกของความทุกข์ เมื่อมีการเกิด ก็ต้องมีการแก่ การเจ็บ การตาย สิ่งเหล่านี้ปุถุชนคนธรรมดาพอใจกันนักหรือ เปล่าเลย แม้จะไม่พอใจ ก็จำเป็นต้องประสบพบอยู่ในนั้นเอง เพราะเมื่อมีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายก็ติดตามมา เมื่อไม่รู้เท่าทัน จึงเกิดเป็นความทุกข์ขึ้น เพราะพยายามจะฟื้น ธรรมดาของโลกนั้นเอง พระพุทธองค์จึงตรัสสอนให้ระลึกถึง ความตายทุกขณะหลายใจเข้าออก เพราะเมื่อประสบกับ อารมณ์ที่ไม่น่าชอบใจ มีการสูญเสียอันเกิดแต่ความตายเป็นต้น จะได้มีสติรู้เท่าทันธรรมดาของโลก ไม่เคร้าโศกจนเกินควร อีกทั้ง ยังเป็นเครื่องประคับประคองจิตให้ดำเนินไปถูกต้องตามท่านอง คลองธรรม ตั้งตนไว้ในความไม่ประมาท เพราะสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลง อยู่ทุกขณะ ไม่มีอะไรคงอยู่ในสถานะเดิมได้ตลอดไป จึงควรแล้ว ที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้พร้อมรับกับความสูญเสียที่ต้องเกิดขึ้น อย่างแน่นอนในวันข้างหน้า

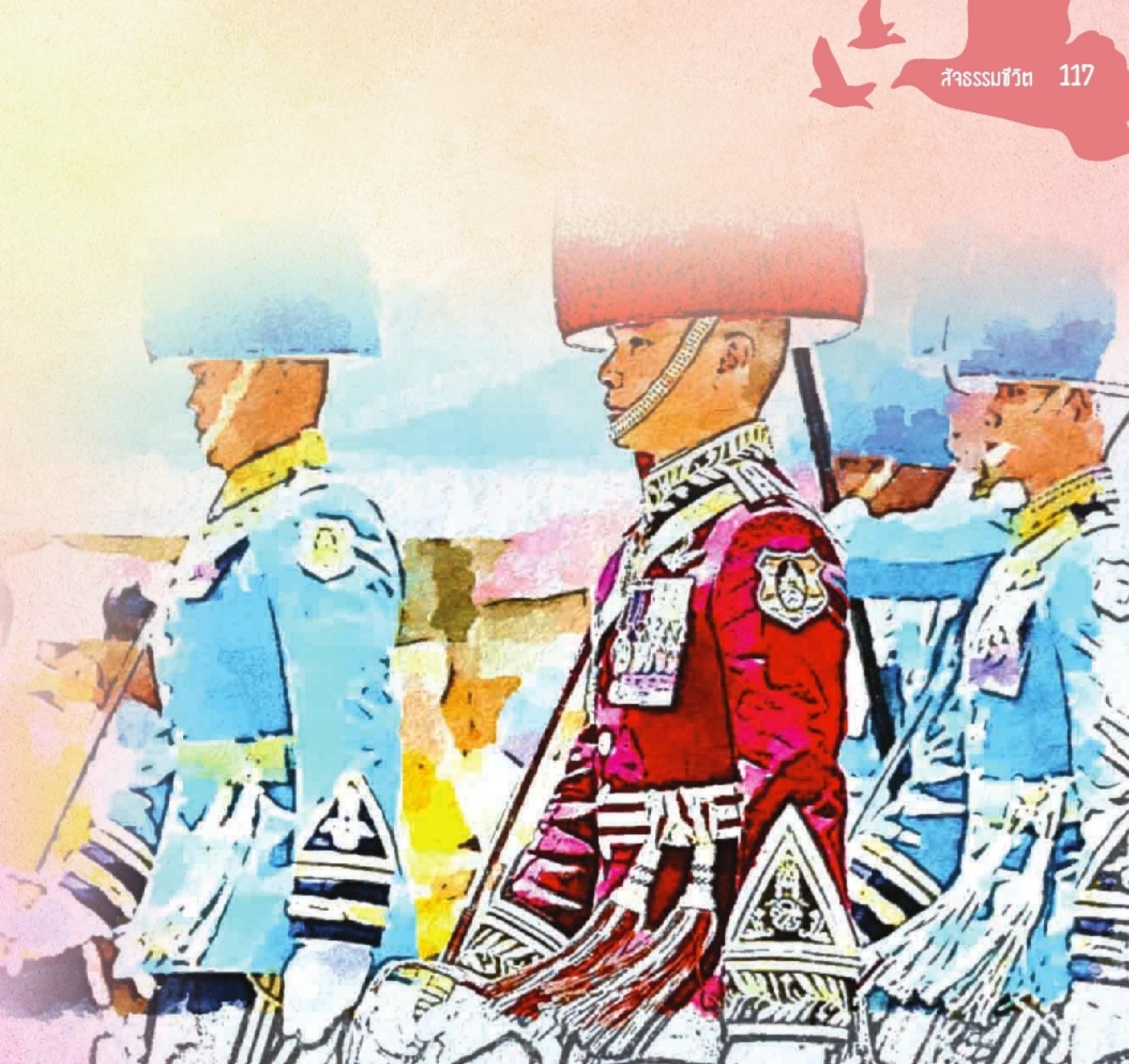

บทที่ 14

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ไพสิษฐ์ ชาครานนท์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ เครื่องหมายที่แสดงเกียรติยศและ
บำเหน็จความชอบที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นเพื่อพระราชทานเป็น^๑
บำเหน็จความชอบในราชการ หรือเป็นประจำชน์ต่อประเทศชาติ ศาสนา
ประชาชน หรือส่วนพระองค์ นอกจากนั้น ยังหมายความรวมถึงเครื่องลู
ที่ระลึกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างในโอกาสต่างๆ เพื่อพระราชทาน
ข้าราชการและบุคคลทั่วไป

กฎหมายเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญตราที่ระลึก ต่างๆ กำหนดให้ทายาಥองผู้ชายต้องคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกชั้นที่ได้รับ แต่ไม่ต้องคืน ประกาศนียบัตรที่ได้รับมอบมาพร้อมเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หากทายาทไม่สามารถนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาคืนได้ สามารถชดใช้เงินแทน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามราคาที่สำนักเลขานิการ คณะกรรมการรัฐมนตรีกำหนด (ปรับราคาตามมติคณะกรรมการรัฐมนตรี ทุก 3 ปี สามารถโทรศัพท์สอบถามราคา ได้จากสำนักเลขานิการคณะกรรมการรัฐมนตรี)

ลำดับชั้นของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่ทายาಥองผู้ชายต้องส่งคืนได้แก่ เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย โดยทายาทต้องส่งคืนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ผู้ได้รับพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นเสียชีวิต เว้นแต่ ผู้ได้รับ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่ สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ หากผู้ชายได้รับ พระราชทานชั้นนี้เพียงอย่างเดียวไม่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่สูงกว่า ทายาಥองผู้ได้รับ พระราชทานไม่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังกล่าว เนื่องจากตามพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ พ.ศ. 2534 ไม่ได้กำหนดให้ต้องส่งคืน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่ต้องส่งคืน ได้แก่ เหรียญจักรพรรดิมาลา (รับราชการมาด้วย ความเรียบร้อยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 25 ปี) เนื่องจากพระราชทานเป็นกรรมสิทธิ์ เมื่อผู้ได้รับ พระราชทานเสียชีวิต ให้ทายาทรักษาไว้เป็น ที่ระลึก แต่สามารถเรียกคืนได้กรณีที่ผู้ได้รับ พระราชทานหรือทายาทประพฤติตนไม่สมเกียรติ หากไม่สามารถส่งคืนได้ด้วยประการใดๆ ให้ชดใช้ ราคากำบังตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เช่นกัน

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทายาท สามารถคืนผ่านหน่วยงานต้นสังกัด หรือส่งคืน โดยตรงที่สำนักเลขานิการคณะกรรมการรัฐมนตรี หาก เครื่องราชอิสริยาภรณ์เสียหาย ผู้คืนอาจต้อง เสียเงินค่าซ่อมแซมเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดย สำนักเลขานิการคณะกรรมการรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาว่า เสียหายหรือไม่ ต้องซ่อมแซมหรือไม่

หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับลำดับชั้นของ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ต้องคืน หรือต้องการ สอบถามรายละเอียดของกระบวนการส่งคืน สามารถติดต่อ กลุ่มงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขานิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ในทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ 10300 (อาคารเดิม) โทร. 0-2280-9000 ต่อ 1864 โทรสาร 0-2280-9071 Website <http://www.soc.go.th/Royal-Thai/Royal-Thai-index.htm>

**บัญชีราคากดใช้แทนเครื่องราชอิสริยากรณ์
และเหรียญราชอิสริยากรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย**
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 เป็นต้นไป

ลำดับที่	รายการ	ราคากดใช้ (บาท)
	เครื่องราชอิสริยากรณ์จุลจอมเกล้า ฝ่ายหน้า	
1	ปฐมจุลจอมเกล้า	3,269,354
2	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	611,258
3	ทุติยจุลจอมเกล้า	378,588
4	ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	288,724
5	ตติยจุลจอมเกล้า	259,022
6	ตติยานุจุลจอมเกล้า	61,588
	เครื่องราชอิสริยากรณ์จุลจอมเกล้า ฝ่ายใน	
7	ปฐมจุลจอมเกล้า	1,402,742
8	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	400,538
9	ทุติยจุลจอมเกล้า	345,210
10	ตติยจุลจอมเกล้า	244,982
11	จตุตถจุลจอมเกล้า	62,782
	เครื่องราชอิสริยากรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งซ้าง悱อก	
12	มหาประมาภรณ์ซ้าง悱อก บุรุษ	41,560
13	มหาประมาภรณ์ซ้าง悱อก สตรี	32,382
14	ประณามาภรณ์ซ้าง悱อก บุรุษ	28,658
15	ประณามาภรณ์ซ้าง悱อก สตรี	23,190
16	ทวีติยาภรณ์ซ้าง悱อก บุรุษ	13,754
17	ทวีติยาภรณ์ซ้าง悱อก สตรี	11,486
18	ตริตาภรณ์ซ้าง悱อก บุรุษ	6,526

ลำดับที่	รายการ	ราคากล่อง (บาท)
19	ตริตากรณ์ซังเพ็อก	สตรี บุรุษ 6,528
20	จัตุริตากรณ์ซังเพ็อก	บุรุษ 3,326
21	จัตุริตากรณ์ซังเพ็อก	สตรี 3,694
22	เบญญาภรณ์ซังเพ็อก	บุรุษ 3,152
23	เบญญาภรณ์ซังเพ็อก	สตรี 3,494
24	เหรียญทองซังเพ็อก	บุรุษ 2,414
25	เหรียญทองซังเพ็อก	สตรี 2,786
26	เหรียญเงินซังเพ็อก	บุรุษ 2,324
27	เหรียญเงินซังเพ็อก	สตรี 2,668
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย		
28	มหาชิรมงกุฎ	บุรุษ 55,516
29	มหาชิรมงกุฎ	สตรี 43,316
30	ประณามาภรณ์มงกุฎไทย	บุรุษ 27,240
31	ประณามาภรณ์มงกุฎไทย	สตรี 20,834
32	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	บุรุษ 13,650
33	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	สตรี 10,116
34	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	บุรุษ 5,298
35	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	สตรี 5,458
36	จัตุริตาภรณ์มงกุฎไทย	บุรุษ 3,326
37	จัตุริตาภรณ์มงกุฎไทย	สตรี 3,694
38	เบญญาภรณ์มงกุฎไทย	บุรุษ 3,152
39	เบญญาภรณ์มงกุฎไทย	สตรี 3,494
40	เหรียญทองมงกุฎไทย	บุรุษ 1,994
41	เหรียญทองมงกุฎไทย	สตรี 2,420

ลำดับที่	รายการ	ราคากล่อง (บาท)	
42	เหรียญเงินมังกูไทย	บุรุษ	1,976
43	เหรียญเงินมังกูไทย	สตรี	2,364
	<u>เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์</u>		
44	ปฐมดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	34,374
45	ปฐมดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	30,304
46	ทุติยดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	17,820
47	ทุติยดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	14,864
48	ตติยดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	8,116
49	ตติยดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	8,874
50	จตุตถดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	4,464
51	จตุตถดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	4,508
52	เบญจมดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	4,396
53	เบญจมดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	4,442
54	เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	3,650
55	เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	3,706
56	เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์	บุรุษ	3,672
57	เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์	สตรี	3,732
	<u>เหรียญราชอิสริยาภรณ์</u>		
58	เหรียญพิทักษ์เสรีชน		1,406
59	เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา ทหาร		4,022
60	เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พลเรือน	บุรุษ	4,022
61	เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา พลเรือน	สตรี	4,064
62	เหรียญราชการชายแดน		682
63	เหรียญจักรมาลา		2,434

ลำดับที่	รายการ	ราคากล่อง (บาท)
64	เหรียญจักรพรดิมาลา บุรุษ	2,284
65	เหรียญจักรพรดิมาลา สตรี	2,664

ເອໂກວ ມຈຸໂຈ ອຈຸເຈຕີ ເອໂກວ ທາຍແຕ ກຸເລ
ສໍໂຍຄປຣມາເຕຸວວ ສມຸໂກຄາ ສພຸພປານິນ

ຈະຕາຍຈາກກີໄປເດີນຄນເດືອຍວ ຈະເກີດກີມາຄນເດືອຍວ
ຄວາມສັນພັນຮ້ອງສັຕວົງທັງໝາຍ
ກີເພີຍງແດ່ໄດ້ມາພບປະເກີ່ຍວຂອງກັນເທິ່ນໜີ້ອັງ

มรณธรรมกถา บทที่ ๕

ความจริงของชีวิต กล่าวคือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย
เหล่านี้เกิดขึ้นกับทุกคน มิใช่เกิดขึ้นกับเราเพียงคนเดียว ทุกคน
ต้องแก่ เจ็บ ตาย ต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจ ทุกคน
ต่างมีกรรมเป็นของเฉพาะตน สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นของจริงแท้
แน่นอนของชีวิต ไม่มีวันกลับกลายเป็นอย่างอื่นໄไปได้ เทวดา
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวทมนตร์ คาถาอาคม ก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือ
ป้องกันให้พ้นไปจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความ
พลัดพรากได้ ดังนั้น จึงไม่ควรกลบเกลื่อนหรือหลีกหนีความจริง
เหล่านี้ เพราะมีแต่ทำให้ทุกข์โศกมากยิ่งขึ้น ควรหันหน้ามา
เผชิญกับความจริงเหล่านี้ และทำใจยอมรับว่า การเกิด แก่ เจ็บ
ตาย นี้ เป็นธรรมชาติของชีวิต ย่อมดำเนินไปตามสภาพ กาลเวลา
ที่ควรจะเป็น ไม่มีใครสามารถจะห้ามได้เลย

บทที่ 15

การรับบำเหน็จตกทอด

ไฟศิษฐ์ ชาครานนท์

บำเหน็จตกทอด คือ เงินที่ราชการจ่ายให้ทายาทของข้าราชการที่เสียชีวิตระหว่างปฏิบัติหน้าที่ (ยังไม่เกษียณ) หรือ ผู้รับบำนาญที่เสียชีวิต และการเสียชีวิตนี้มิได้เกิดจากการประพฤติชั่วร้ายแรงของตนเอง เช่น การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง หรือหนีโทษอาญา เป็นต้น

การจ่ายบำเหน็จตกทอดแก่ทายาทนั้น ส่วนราชการแต่ละแห่งมีระเบียบที่แตกต่างกัน ดังนี้ทายาทต้องติดต่อกับหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ตาย

การอธิบายรายละเอียดเรื่องนี้ จะกล่าวเฉพาะหลักการที่คล้ายๆ กันของส่วนราชการต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาของทายาท ผู้ที่มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดต่อไป

หากข้าราชการเสียชีวิตขณะยังรับราชการทายาทจะได้รับบำเหน็จตกทอดเท่ากับอายุราชการคูณด้วยเงินเดือนเดือนสุดท้าย หรือตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด (ในกรณีต้องพิจารณาระเบียบของหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ตายประกอบด้วย) เช่น ข้าราชการที่เสียชีวิตรับราชการมาเป็นเวลา 30 ปี ได้เงินเดือนสุดท้าย 50,000 บาท ทายาทจะได้รับเงินบำเหน็จตกทอดทั้งสิ้น $30 \times 50,000 = 1,500,000$ บาท

หากผู้รับบำนาญเสียชีวิต ทายาทจะได้รับบำเหน็จตกทอด 30 เท่าของเงินบำนาญ เช่น ผู้รับบำนาญได้รับเงินบำนาญเดือนละ 30,000 บาท ทายาทจะได้รับเงินบำเหน็จตกทอดทั้งสิ้น 30 คูณ 30,000 = 900,000 บาท (แต่ยอดนี้จะถูกหักเมื่อใช้สิทธิบำเหน็จสำรองชีพฯ มาแล้ว ดังนั้น จึงต้องพิจารณาระเบียบของหน่วยงานต้นสังกัด

ของผู้ตายด้วยเสมอ)

สิทธิในการขอรับบำเหน็จตกทอด ทั้งกรณีข้าราชการเสียชีวิตระหว่างประจำการ หรือผู้รับบำนาญเสียชีวิต เป็นของทายาท (บิดามารดา บุตร และคู่สมรส) ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

- 1) บุตร ได้รับสองส่วน ถ้าผู้ตายมีบุตรตั้งแต่สามคนขึ้นไปให้ได้รับสามส่วน
- 2) สามีหรือภริยา ได้รับหนึ่งส่วน
- 3) บิดา มารดา ที่มีชีวิตอยู่ ได้รับคนละหนึ่งส่วน
- 4) ในกรณีทายาทลำดับที่ 1-3¹ เสียชีวิตไปเสียก่อนให้แบ่งระหว่างทายาทผู้มีสิทธิที่เหลืออยู่ตามสัดส่วนสิทธิ
- 5) ในกรณีที่ไม่มีทายาทลำดับที่ 1-3 ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ตายได้แสดงเจตนาไว้ หากไม่ได้แสดงเจตนาให้ผู้ใด หรือแสดงเจตนาไว้ แต่บุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปก่อน ให้สิทธิในบำเหน็จตกทอดนี้เป็นอันยุติลง (คือตกเป็นของแผ่นดินนั่นเอง)

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ในการรับบำเหน็จตกทอดแตกต่างกันตามกฎหมายของหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ตายด้วย

¹ ทายาทลำดับที่ 1 คือ คู่สมรส ทายาทลำดับที่ 2 คือ บุตร ทายาทลำดับที่ 3 คือ บิดามารดา

เงินช่วยพิเศษ คือเงินที่รัฐจ่ายให้ผู้มีสิทธิ หรือทางราชการเพื่อช่วยเหลือการทำศพของข้าราชการ

หรือผู้รับบำนาญที่เสียชีวิต ในกรณีข้าราชการเสียชีวิตระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ให้จ่ายเงินช่วยพิเศษจำนวน 3 เท่าของเงินเดือนที่ข้าราชการรายดังกล่าวมีสิทธิได้รับ หากข้าราชการรายดังกล่าวมีสิทธิได้รับเงินเพิ่มเติมพิเศษ เช่น เงินเพิ่มพิเศษสำหรับการสูรับ เงินเพิ่มพิเศษสำหรับการปราบปรามผู้กระทำผิด ก็ให้รวมเงินดังกล่าวกับเงินเดือนเพื่อคำนวนเป็นเงินช่วยพิเศษ จำนวน 3 เท่า ด้วย

กรณีผู้รับบำนาญที่เสียชีวิต ให้จ่ายเงินช่วยพิเศษจำนวน 3 เท่าของบำนาญรวมกับเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ (ช.ค.บ.) ด้วย

การจ่ายเงินช่วยพิเศษ ทั้งกรณีข้าราชการและผู้รับบำนาญถึงแก่กรรม ให้จ่ายแก่บุคคลที่ผู้เสียชีวิตได้แสดงเจตนาเอาไว้ ถ้าไม่ได้แสดง

เจตนาไว้ให้จ่ายแก่ทายาทตามลำดับก่อนหลังได้แก่ 1) คู่สมรส 2) บุตร 3) บิดามารดา ถ้าบุคคลในลำดับก่อนยังมีชีวิต บุคคลในลำดับถัดไปไม่มีสิทธิได้รับเงินช่วยพิเศษ

หากผู้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือในลำดับเดียวกันมีหลายคน ให้จ่ายเงินช่วยพิเศษให้แก่ผู้ซึ่งบุคคลในลำดับนั้นมอบหมายเป็นหนังสือหรือบุคคลที่เป็นผู้จัดการงานศพ เช่น กรณีข้าราชการ หรือผู้รับบำนาญถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำหนังสือแสดงเจตนาไว้ และคู่สมรสเป็นผู้มีสิทธิในลำดับแรกเสียชีวิตไปแล้ว แต่ผู้ตายมีบุตร 3 คน ให้จ่ายเงินช่วยพิเศษแก่บุตรคนหนึ่ง คนใดที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากบุตรคนอื่นๆ แต่หากไม่มีการมอบหมายเป็นหนังสือจากบุตรคนอื่นๆ ให้จ่ายเงินช่วยพิเศษให้แก่บุตรที่เป็นผู้จัดการศพ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องดำเนินการภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ข้าราชการหรือผู้รับบำนาญเสียชีวิต

มนธรรมกถา บทที่ ๑๐

การพลัดพรากจากลักษณะบุคคลผู้เป็นที่รักไม่ว่าจะจากเป็น
หรือจากตาย ล้วนนำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจ และเป็นทุกข์เสมอ
ดังนั้น จึงต้องฝึกใจให้ยอมรับความจริงข้อนี้ ด้วยการพิจารณา
อย่างมีสติว่า ทุกชีวิตที่เกิดมาล้วนหนีไม่พ้น ความแก่ ความเจ็บ
ความตายไปได้ สักวันหนึ่นเราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจ
ด้วยกันหมดทั้งสิ้น เพื่อสร้างความคุ้นเคยจนที่สุดเป็นความกล้าหาญ
ไม่หวาดหวั่นสะดึงกลัวต่อความแก่ ความเจ็บ ความตาย อีกทั้ง
ยังเป็นการเรียนรู้เพื่อจะอยู่กับคนที่เรารักอย่างมีคุณค่าในขณะที่
มีชีวิตอยู่ เมื่อต้องพลัดพรากจากกันจะได้ไม่เสียใจจนเกินควร

บทที่ 16

การจัดการประกันชีวิต

ไฟศิษฐ์ ชาครานนท์

ญาติของผู้ตายควรโทรศัพท์ต่อ bribath ฝ่ายสินไหมทดแทนเพื่อแจ้งการตายของผู้ทำประกันชีวิต โดยญาติต้องแจ้งรายละเอียดและกรอกแบบฟอร์ม ซึ่งอยู่ในกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือรับแบบฟอร์มได้ที่บริษัทประกันชีวิต หรือพิมพ์จากเว็บไซต์บริษัทก็ได้ จากนั้นยื่นเอกสารด้วยตนเองที่บริษัทประกันชีวิต สาขาของบริษัทประกันชีวิต หรือทางไปรษณีย์ หรือตัวแทน (ถ้ามี)

ในทางปฏิบัติญาติควรโทรศัพท์ต่อตัวแทนประกันชีวิตที่ผู้ตายทำประกันชีวิตไว้เพื่อเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ

กรณีเสียชีวิตจากการเจ็บป่วย เอกสารที่ควรเตรียมได้แก่ กรมธรรม์ประกันชีวิต บัตรประชาชนผู้รับผลประโยชน์พร้อมสำเนา บัตรประชาชน ทะเบียนบ้านผู้รับผลประโยชน์พร้อมสำเนา ใบมรณบัตรของผู้ตายพร้อมสำเนา ทะเบียนบ้านที่มีการระบุการตายของผู้ทำประกัน

ชีวิตไว้พร้อมสำเนา และใบรับรองแพทย์ที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ตาย (ขอได้จากโรงพยาบาลที่รักษาตัวผู้ป่วย โดยตัวแทนประกันประกันชีวิตอาจดำเนินการแทนญาติผู้ป่วยได้)

กรณีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ต้องมีเอกสารเพิ่มเติมคือ สำเนาบันทึกประจำวันของสถานีตำรวจนครบาลที่รับแจ้งเหตุ รวมทั้งเตรียมสำเนารายงานการชันสูตรศพด้วย

ภาคเหนือ

ความตายในทัศนะของพระพุทธศาสนา

1) ความหมายของความตาย

เมื่อกล่าวถึงความตายในความหมายของคนทั่วไป มักมีมุ่งมองและทำให้ต่อความตายว่า เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นเรื่องอับมงคล ซึ่งตรงกันข้ามกับคำสอนของพุทธศาสนาที่ให้恐怖หนักถึงคุณค่า ของความตาย ใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริง ไม่ยึดติดให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องไม่เที่ยง ควรดำเนินชีวิต ด้วยความไม่ประมาท ไม่มัวเมากับความเป็นหนุ่ม เป็นสาว มองเห็นภัยแห่งความยืดมั่นถือมั่น อันเป็นเหตุแห่งการเกิดและความตาย เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่น ก็จะพ้นจากการเกิดและความตาย ที่ตนประสบอยู่ได้

พระพุทธเจ้าใช้เรื่องความตายมาส่งเสริม การประพฤติปฏิบัติธรรมของภิกษุทั้งหลาย ให้ภิกษุทั้งหลายระลึกถึงเสมอว่า “ความตายจะปรากฏแก่บุคคลทั้งหลายแม้อยู่บนบก อยู่ในน้ำ หรืออยู่ในอากาศ ไม่มีที่ใดเลยที่จะเว้นว่าง สำหรับผู้ที่ไม่ถึงความตายเลย”¹ กระทั้ง การดำเนินชีวิตในปัจจุบันขณะ ความตายก็ มาถึงได้ พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่หมู่ภิกษุ ให้พิจารณาความตายว่า “ความตายนี้จะมาถึง แม้ขณะที่เดียวข้าวคำหนึ่งกลืนกิน แม้ขณะที่ หายใจเข้าและหายใจออก หรือหายใจออกแล้ว หายใจเข้า”²

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ระบุว่า ตาย คือ การสิ้นใจ การสิ้นชีวิต ไม่เป็นอยู่ต่อไป สิ้นสภาพของการมีชีวิต

การเคลื่อนไหวไม่ได้³ ส่วนพระพุทธศาสนา กล่าวว่า ความตาย หมายถึง การหดทึ้งร่างกาย ไว้ หรือการสิ้นชีวิตในภาพหนึ่งๆ การสิ้นลมหายใจ ความขาดสัญญาชีวิตในภาพหนึ่งๆ การหดทึ้งร่างกาย แต่ก็สามารถหายใจไป การไม่มีความเคลื่อนไหวของร่างกาย อวัยวะทุกส่วนหยุดการทำงาน มรณะ คือ ความตายจึงเคลื่อนไป ภาวะของความเคลื่อน ความแตกร้าว ความหายไป หมดสูญ ความทำ กาล ความแตกร้าวแห่งขั้นต้น ความหดทึ้ง ชาตกพร ความขาดแห่งชีวิตในทรีย์ จากหมู่สัตว์ นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ⁴

ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค “ความตาย” คือ ความขาดแห่งชีวิตในทรีย์ที่เนื่องอยู่กับภาพอันหนึ่ง ชื่อว่า “มรณะ”⁵ อันได้แก่ การสิ้นชีวิตของมนุษย์ และสัตว์โลกทั้งหลายในภาพหนึ่งๆ ซึ่งเป็นการสิ้นชีวิตของมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย โดยการกำหนดเอาภาพหนึ่งชาติหนึ่งที่สมมติกันว่าผู้ที่ สิ้นชีวิตนั้นเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์

2) ประเภทของความตาย

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ความตายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ คือ⁶

1. กาลมรณะ หมายถึง ความตายในเวลา อันสมควร เนื่องจากมนุษย์หรือสัตว์โลกทั้งหลาย ที่ดำเนินชีวิตไปตามปกติ สิ้นชีวิตตามธรรมชาติ อันเนื่องมาจาก

¹ ข.ธ.อ. (ไทย) ๔/๔๔.

² อง. ปัญจก. (ไทย) ๒๒/๑๙/๔๔๖.

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๑, หน้า ๔๖๐.

⁴ ท.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๐/๓๒๕.

⁵ คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิมรรคแปลภาค ๒ ตอน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

- **ตายเพราสีนอายุ** (อายุกจนรงะ) หมายความว่า เป็นความตายของสัตว์ทั้งหลายที่ต้องตายโดยสิ้นอายุขัย สัตว์ทั้งหลายย่อมมีชีวิตอยู่ด้วยการกำหนดขอบเขตแห่งการตั้งอยู่ของชีวิต รูป มีกำหนดขอบเขตอยุขัยของตนไปตามภูมิที่ตนเกิด
- **ตายเพราสีนกรรม** (กัมมักขยมรงะ) หมายความว่า เป็นความตายของสัตว์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น เพราะชัณกรรม ซึ่งมีหน้าที่ส่งผลให้เกิดปฏิสนธิ ในภาพนั้นๆ และอุปถัมภกรรม ซึ่งมีหน้าที่ช่วยอุดหนุนให้รูปนามที่เกิดจากชัณกรรมตั้งอยู่ได้ในภาพนั้นๆ สิ้นสุดลง
- **ตายเพราสีนอายุและสีนกรรม** (อุภัยกขยมรงะ) หมายความว่า เป็นความตายของสัตว์ทั้งหลายที่มีอายุยืนอยู่ได้จนกระทั่งครบอายุขัยและอำนาจของกุศลชนกรรม หรืออกุศลชนกรรม ก็พอดีหมดลงพร้อมกับความสิ้นสุดแห่งอายุ

2. อภากลรณะ หมายถึง ความตายในเวลาที่ยังไม่สมควร คือ ตายเพราถูกกรรมเข้ามาตัดรอนทำให้ต้องตายด้วยสาเหตุต่างๆ อันเนื่องมาจาก

- **ตายเพราประสนบอุปทวเหตุ** (อุปจเจกมรงะ) หมายความว่า เป็นความตายของสัตว์ทั้งหลายด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น ถูกฆ่าตาย ถูกรถชนตาย ฆ่าตัวตาย เป็นความตายที่อายุและกรรมของสัตว์ทั้งหลายยังไม่สิ้น

นอกจากนี้ คำว่า “วิสุทธิมรรค” ยังกล่าวถึงความตายอีกักษณะหนึ่ง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. **สมุจเฉทมรงะ** คือ ความตายที่ถอนหากไม่มีการเกิดขึ้นอีก เป็นความตายอย่างเด็ดขาด แห่งวัฏจักรของพระอรหันต์ผู้สามารถดับกิเลสได้สันิท ไม่มีการสืบท่อภพชาติอีกต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

2. **ขณิกมรงะ** คือ ความตายที่ดับในขณะแห่งสังขารทั้งหลาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตอันเป็นไปเพื่อการเกิดดับแห่งนามรูปในทุกขณะ ไม่ใช่การตายแบบสิ้นลมหายใจ แต่เป็นการเกิดดับอย่างต่อเนื่องทั้งๆ ที่เรายังมีลมหายใจอยู่ เช่น เส้นผมบนศีรษะของเรางอกขึ้นทุกวัน ปลายของเส้นผมมันจะหักขาดหรือร่วงหล่นอยู่เรื่อยๆ ตามธรรมชาติ สิ่งที่เป็นรูปขั้นร์ทั้งปวงในร่างกายของเรา ยอมตกลอยู่ในอำนาจของการเปลี่ยนแปลง เรียกว่า ขณิกมรงะ หรือการแตกดับอยู่ทุกขณะและต่อเนื่องกันไป ตราบเท่าที่ชีวิตดำรงอยู่

3. **สมมติมรงะ** คือ ความตายโดยสมมติของชาวโลก เป็นความตายของคนหรือสัตว์ทั้งหลายที่เกิดใน 31 ภูมิ อันได้แก่ ความสิ้นสุดของรูปชีวิต และความสิ้นสุดของนามชีวิตในภพชาติหนึ่งๆ ซึ่งเป็นความตายที่ผู้คนบัญญัติคำที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน เป็นสมมติมรงะที่ใช้เรียกกับมนุษย์ว่า นายด้าได้ตายแล้ว นายขาวได้ตายแล้ว เป็นสมมติมรงะที่ใช้เรียกกับสัตว์สิ่งของ เช่น วัวตาย ควายตาย หมาตาย ต้นไม้ตาย รถตาย นาฬิกาตาย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความตายชนิดนี้เป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจของหมู่ญาติมิตรสหายผู้เป็นที่รัก เป็นความตายที่น่าสะพรึงกลัวเป็นอย่างยิ่ง

3) ปรากฏการณ์ก่อนที่จะตาย

ปรากฏการณ์ก่อนตาย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้บุคคลซึ่งกำลังจะตายนั้นได้เห็น การกระทำของตนเองที่ทำไว้ในขณะยังหุ่นสาว แบ่งเป็น ๒ ช่วงดังนี้ คือ

3.1. มรณากาเล คือ มรณากลนี้ได้แก่ เวลา ที่ใกล้ตาย ตั้งแต่ ๑ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง เป็นต้น กรณีตัวอย่างคือ เรื่องของนายจุนสูกริก ผู้เดียง สุกรเป็นอาชีพ ในกรุงราชคฤห์ เขาซื้อลูกสุกรจาก ชาวบ้านมาเลี้ยงจนเติบโตแล้วใช้มีพลองสีเหลี่ยม ทุบตี จากนั้นก็ฆ่าตัดคอสุกร รองเอารสเป็น ชาและเนื้อนำไปขายในตลาดและนำมารุ่งเป็น อาหารรับประทานเองเป็นเวลา ๕๕ ปี ตลอดระยะเวลาที่เขามีชีวิต ไม่เคยทำบุญกุศลอะไรเลย แม้แต่การถวายภัตตาหารแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า สักครั้งหนึ่ง แม้ว่าบ้านของเขายังอยู่ติดกับวิหาร ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ก็ตาม ต่อมานั่น ในบันปลายแห่งชีวิต เขายังป่วย และมีกรรมนิมิต มาปรากฏ คือ คลานร้องเสียงดังเหมือนสุกรที่ถูก น้ำร้อนไปทั่วบ้าน คนในบ้านต้องช่วยกันจับเขามัดอย่างแน่นหนาแล้วอุดปากไม่ให้ร้องเพรากระลัว ว่าเสียงจะไปรบกวนคนข้างบ้าน แต่ด้วยผลของการมีที่นายจุนสูกริกทำไว้ เขายังคงดื้อรนร ร้องเสียงดังจนคนในบ้านต้องปิดประตูบ้าน ขังเขาไว้ ทำให้คนในบ้านและคนข้างบ้านนอน ไม่หลับอยู่ถึง ๗ วัน ก่อนจะตายในวันรุ่งขึ้น^๔

3.2. มรณاسันนิวี คือ วิถีจิตที่เกิดขึ้น ในเวลาใกล้ตาย เมื่อว่าโดยจำนานแล้วยอม มีหลายสิบรายร้อยวิถี แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

3.2.1 มรณасันนิวีธรรมดา คือ มรณา สันนิวีที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่จะตายภายในเวลา ๑-๒ นาที หรือ ๑-๒ ชั่วโมง เป็นต้น

3.2.2 ปัจжаสันนมรณาวิถี คือ มรณา สันนิวีที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่จะตายในระยะใกล้ที่สุด ไม่ถึง ๑๐-๒๐ วินาที

4) อารมณ์ที่ปรากฏแก่บุคคลเมื่อใกล้ จะตาย

ในขณะที่มนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายเมื่อใกล้ เวลาจะตาย มักปรากฏอารมณ์ทั้ง ๓ ประการ^๕ คือ

4.1. กรรม คือ เป็นกรรมอารมณ์ (อารมณ์ คือกรรม) ที่เกี่ยวกับ กุศล และอกุศล กรรม อารมณ์ที่เกี่ยวกับกุศลนั้น ได้แก่บุญกุศลที่ตนได้ กระทำมาแล้ว เช่น การถวายทาน ฯลฯ กรรม อารมณ์ที่เกี่ยวกับอกุศลได้แก่ อกุศลที่ตนได้ กระทำมาแล้ว เช่น ความพยาบาท การพูดโกหก พูดจาส่อเสียด ฯลฯ

4.2. กรรมนิมิต คือ นิมิตมีรูปที่เคยทำไว้ ให้ผู้ตายระลึกถึงสิ่งที่เคยทำไว้ในอดีต กรณี ตัวอย่าง เรื่องพระนางมัลลิกาเทวี^๖ ที่มีกรรมนิมิต มาปรากฏก่อนสิ้นพระชนม์ ดังมีใจความว่า พระนางมัลลิกาเทวีเป็นพระเมหesiในพระเจ้า ปเสนทิโภศล พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธ ศาสนา ได้บริจาคทานให้ญี่ด้วยทรัพย์ ๑๔ โกฐี ร่วมทำบุญกับพระเจ้าปเสนทิโภศลเป็นประจำ แต่ครั้งหนึ่งพระนางทำอกุศลกรรมด้วยการ กล่าวคำเท็จต่อพระเจ้าปเสนทิโภศล เพื่อปกปิด

^๔ คณะกรรมการแผนกต่อราก มหาวิทยาลัย, พระธรรมปัทมาภรณ์สถาบันภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖๘-๑๗๐.

^๕ พระสัทธรรมโพธิคิกะ รัมมาจิริยะ, มหาอภิรัมมดถลังคหภีก ปริเจทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมจุติกะ- มรณปัปตติจุติกะ, หน้า ๓๐๒-๓๐๓.

^๖ คณะกรรมการแผนกต่อราก มหาวิทยาลัย, พระธรรมปัทมาภรณ์สถาบันภาค ๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖๗-๑๗๐.

ความจริงบางประการ ครั้นต่อมาพระนางทรงประชวรหนัก ในขณะที่พระนางจะสิ้นพระชนม์นั้น ทรงนึกถึงอุคุลกรรมที่เคยทำเอาไว้ โดยมิได้ทรงระลึกถึงอุคุลกรรมที่ทรงเคยทำ ก็สิ้นพระชนม์ด้วยอารมณ์ที่เป็นอุคุลกรรมอันนั้น ส่งผลให้พระนางไปบังเกิดในอเวจีนรากหมกใหม้อよู่ 7 วัน จนอุคุลกรรมหมดกำลังลง จึงได้ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิตเสวยอุคุลกรรมตามที่พระนางเคยทำเอาไว้ จะเห็นได้ว่า อารมณ์ที่เกิดขึ้นก่อนตายนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังมีพระพุทธเจนท์ว่า “เมื่อจิตไม่เคร้าหมายสุคติย่อมเป็นที่หวัง เมื่อจิตเคร้าหมายของทุคติย่อมเป็นที่หวัง”¹⁰ จากกรณีตัวอย่างที่ยกขึ้นมาแล้ว จะเห็นได้ว่า พระนางมัลลิกาเทวีพระองค์ทรงมีจิตที่เคร้าหมายของก่อนจะสิ้นพระชนม์จึงต้องไปบังเกิดในรากก่อน แล้วบุญอุคุลที่พระนางเคยทำไว้จึงให้ผลในภายหลัง เพราะมีอารมณ์ที่ไม่ดีมาปรากฏนั้นเอง

4.3. คตินิมิต คือ นิมิตที่ปรากฏแก่ผู้ตายโดยปรากฏเป็นสถานที่ที่ผู้ตายจะไปเกิดไปเสวยในภพหน้า ดังกรณีตัวอย่าง เรื่องรัมมิกอุบาสก¹¹ ซึ่งเป็นผู้ที่อาใจใส่ในการทำบุญเป็นอย่างมาก เขา บุตรและภรรยาเป็นผู้มีศีลมิถุนกัลยาณธรรม มีความยินดีในการจำแนกทาน ต่อมาก็ยังร่างกายเสื่อมโทรม เขายارาณยาจะฟังธรรมจึงส่งคนไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า ขอให้ส่งภิกษุไปสู่เรือนของตนเมื่อภิกษุเหล่านั้นมาถึง อุบาสกขอให้ภิกษุสารຍายพระสูตรให้ฟัง ภิกษุทั้งหลายจึงเริ่มสวัดสติปัฏฐานสูตร ในขณะนั้นมีรอดมาจากเทวโลก 6 ชั้น เทวดาอยู่บนรอดร้องเชิญให้อุบาสก ละสังหาร ขึ้นสู่รอดของตน

เพื่อไปสู่เทวโลก อุบาสกไม่ต้องการให้การเทศน์หยุดลงกลางคัน จึงกล่าวว่า ขอท่านจงรอ ก่อนขอท่านจงรอ ก่อนเดิน ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเช่นนั้นเข้าใจว่า อุบาสกพูดกับพวกตน จึงหยุดนิ่งเสียพวกลูกๆ ของอุบาสก์พากันเข้าใจแบบนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดกันว่า อุบาสกคงไม่อยากฟังธรรมแล้ว จึงพา กันกลับวัดหมด เวลาผ่านสักครู่หนึ่ง อุบาสกกลับได้สติเห็นลูกๆ พากันร้องให้และไม่เห็นภิกษุทั้งหลาย จึงสอบถาม เมื่อรู้เรื่องราวต่างๆ จึงเล่าเรื่องที่ตนได้พบเจอให้ลูกๆ ฟัง พ่อไม่ได้พูดกับพระคุณเจ้า แต่พ่อพูดกับพวกเทวดาที่นำรอดมา รอรับต่างหาก จากนั้น อุบาสกจึงถามลูกๆ ว่า พ่อจะไปอยู่บุณสวรรค์ชั้นไหนดี ลูกๆ บอกว่า พ่อไปอยู่สวรรค์ชั้นดุสิต รั้น มิกอุบาสกจึงให้ลูกนำพวงมาลัยมาให้ แล้วจึงชัดไปที่ราชรถชั้นดุสิต พร้อมกับบอกลูกๆ ว่า พวกเจ้าจะจงอย่าวิตก หากพวกเจ้าประราณจะไปเกิดร่วมกับเรา ก็จะทำบุญทั้งหลายอย่างที่เราทำ แล้วรั้น มิกอุบาสก์สิ้นลมหายใจเป็นกาฬทิพย์ได้ปรากฏขึ้นในรอดอันมาจากชั้นดุสิต

5) หลักเกณฑ์การวินิจฉัยตัดสินความตายในพระพุทธศาสนา

หลักเกณฑ์วินิจฉัยตัดสินความตายที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนี้ คือ การที่อวัยวะหยุดทำงาน เช่น สมองหยุดทำงาน หัวใจหยุดเต้น เป็นต้น ส่วนพุทธศาสนา ปรากฏข้อความในมหาเหลาทสูตร ถึงหลักเกณฑ์การวินิจฉัยความตาย อันเป็นบทสนทนาระหว่างพระสารีรบุตรกับพระมหาโกภรรูติ¹² ว่า

¹⁰ ม.น. (ไทย) ๑๒/๗๐/๖๒-๖๓.

¹¹ คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฎราชวิทยาลัย, พระอัมປพ្យក្រតាមแปล ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๓-๑๗๔.

¹² ในอรรถกถาบางแห่งมีข้อว่า พระมหาโกภรรูติ.

พระมหาโกภูริৎ : ดูกรท่านผู้มีอายุ อินทรีย์ & ประการ คือ จักขุนทรีย์ ๑ โสตินทรีย์ ๑ ขานินทรีย์ ๑ ชีวินทรีย์ ๑ กายินทรีย์ ๑ อินทรีย์ & นี่ อาศัยอะไร ตั้งอยู่

พระสารีบุตร : ดูกรท่าน ผู้มีอายุ อินทรีย์ & ประการนี้นั้น คือ จักขุนทรีย์ ๑ โสตินทรีย์ ๑ ขานินทรีย์ ๑ ชีวินทรีย์ ๑ กายินทรีย์ ๑ อาศัยอายุ (ชีวินทรีย์) ตั้งอยู่

พระมหาโกภูริৎ : อายุ อาศัยอะไร ตั้งอยู่

พระสารีบุตร : อายุ อาศัยไออุ่น (ไฟที่เกิดแต่กรรม) ตั้งอยู่

พระมหาโกภูริৎ : ไออุ่น อาศัยอะไร ตั้งอยู่

พระสารีบุตร : ไออุ่น อาศัยอายุตั้งอยู่

พระมหาโกภูริৎ : ผมรู้หัวถึงภาชิต ของพระสารีบุตร ผู้มีอายุในบัดนี้เองอย่างนี้ว่า อายุอาศัยไออุ่นตั้งอยู่ และว่า ไออุ่นอาศัย อายุตั้งอยู่ แต่ผมจะพึงเห็นความแห่งภาชิตนี้ ได้อย่างไร

พระสารีบุตร : ถ้าเช่นนั้น ผมจักทำ อุปมาแก่คุณ เพราะวิญญาณบางพวกในโลกนี้ ย่อมทราบความแห่งภาชิตได้แม้ด้วยอุปมา เปรียบเหมือนประทีปน้ำมันกำลังติดไฟอยู่ แสงสว่างอาศัยเพลวปราภูมิอยู่ ปลวกอาศัย แสงสว่างปราภูมิจันได อายุอาศัยไออุ่น ตั้งอยู่ ไออุ่นก็อาศัยอายุตั้งอยู่ จันนั้นเหมือนกัน

พระมหาโกภูริৎ : อายุสังหาร (อายุ ชีวินทรีย์) กับเวทนียธรรม (เวทนา) เป็นอัน เสมอกัน หรือว่า อายุสังหารกับ เวทนียธรรม เป็นคนละอย่าง

พระสารีบุตร : อายุสังหารกับเวทนียธรรม ไม่ใช้อันเดียวกัน (ถ้า) อายุสังหารกับเวทนียธรรม เป็นอันเดียวกันแล้ว การออกจากสมابัติของ กิขุผู้เข้าสัญญาเวทย์ตนໂຮ ก็ไม่พึงปราภู แต่ เพราะ อายุสังหารกับเวทนียธรรมเป็นคนละ อย่าง ฉะนั้น การออกจากสมابัติของ กิขุ ผู้เข้าสัญญาเวทย์ตนໂຮ จึงปราภูอยู่

พระมหาโกภูริৎ : ดูกรผู้มีอายุ ในเมื่อ ธรรมเท่าไร ถ้ายานี้ไปกายนี้ ก็ถูกทอดทิ้ง นอนนิ่งเหมือนท่อนไม้ที่ปราศจากเจตนา

พระสารีบุตร : ดูกรผู้มีอายุ ในเมื่อ ธรรม ๓ ประการ คือ อายุ ไออุ่น และวิญญาณ ถ้ายานี้ไปกายนี้ ก็ถูกทอดทิ้ง นอนนิ่ง เมื่อ ท่อนไม้ที่ปราศจากเจตนา

พระมหาโกภูริৎ : สัตว์ผู้ตายทำ กำลังไป กับ กิขุผู้เข้าสัญญาเวทย์ตนໂຮ มีความแปลกันอย่างไร

พระสารีบุตร : สัตว์ผู้ตายทำ กำลังไป มีกายสังหาร วจิสังหาร และ จิตสังหาร ดับ ระงับไป มีอายุหมดสิ้นไป มีไออุ่นสงบ อินทรีย์ แตกทำลาย ส่วน กิขุผู้เข้าสัญญาเวทย์ตนໂຮ มีกายสังหาร วจิสังหาร และ จิตสังหาร ดับ ระงับไป แต่มีอายุยังไม่หมดสิ้น มีไออุ่น ยังไม่สงบ มีอินทรีย์ผ่องใส สัตว์ผู้ตายทำ กำลัง ไป กับ กิขุผู้เข้าสัญญาเวทย์ตนໂຮ มีความ แปลกันฉะนี้¹³

¹³ น.m. (ไทย) ๑๒/๕๐๑-๕๐๒/๓๘๓-๓๘๖.

บทสนทนา ระหว่างพระสารีบุตรกับพระมหาโกญจิตະ ทำให้เห็นว่า หลักทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การตัดสินความตายไว้ว่า เมื่อใดก็ตามที่อายุหมดสิ้นไป มีไօอุ่น ที่ดับสงบ มีอินทรีย์แตกดับลงไป กล่าวคือ อายุที่หมายถึง สภាឧธรรมที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ ที่หล่อเลี้ยงดำรงรักษาชีวิต ทางพระอภิธรรมเรียกว่า ชีวิตนทรีย์ หรือรูปชีวิตนทรีย์ (ชีวิตนทรีย์คือ ชีวิตของรูปธรรมนั้นๆ ได้แก่ อาการ 32 ที่ประชุมกัน ดังเช่น ดอกบัวที่บานอยู่กลางสรวง ต้องประกอบไปด้วยอายุ จึงมองเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีชีวิต แต่เมื่อใดที่ดอกบัวนั้นถูกเต็ิดขาดจากต้น นำขึ้นมาวางไว้บนฝัง อายุของมันก็ขาด เมื่อไม่มีอายุ ดอกบัวนั้นก็เที่ยวแห้ง)

ส่วนคำว่าไօอุ่น หมายถึง เตโซธาตุที่เกิดจากอำนาจของกรรม มีลักษณะเป็นความอบอุ่น ทำหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่คอยช่วยค้ำจุนให้อายุดำรงอยู่ได้ ทั้งสองเป็นองค์ประกอบด้านรูปธรรม ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งอายุและไօอุ่นต่างก็ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงการดำรงอยู่ของกันและกัน ส่วน

คำว่าวิญญาณ หมายถึง ความรู้แจ้งอารมณ์ เป็นความรู้ที่เมื่ออายุตนจะหายไปและอายุตนจะยังคงจะหายไป ดังเช่น รู้อารมณ์ในเวลาที่รูปนามจะหายไปด้วยตา เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านนามธรรม

ฉะนั้น กล่าวถึงเกณฑ์การวินิจฉัยความตายทางพระพุทธศาสนา เมื่อของสามสิ่ง คือ อายุไօอุ่น และวิญญาณละภายนี้ไป ความตายก็ปรากฏให้เห็น แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า เหตุใดท่านพระสารีบุตร ได้กล่าวถึงความตายของมนุษย์ ต้องประกอบไปด้วยทั้ง 3 สิ่ง ดังที่กล่าวมา

ผู้วิจัยเห็นว่าพระสารีบุตรกล่าวเช่นนี้ เพื่อนิยามความตายให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น ให้เห็นว่าความตายมิใช่เพียงแค่มีดวงวิญญาณ ซึ่งเป็นส่วนประกอบด้านนามธรรมละภัยไปเท่านั้น หากแต่มีสิ่งที่เป็นสภาพทางรูปธรรมที่มีความละเอียดลึกซึ้งออกไปจากกายไปด้วย

เพราะชีวิตประกอบไปทั้งในส่วนของนามธรรมและรูปธรรม

ประวัติศาสตร์ความตาย

ภานุเมศวร์ บุนนาค

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่ร่วมกันเป็นผู้จัด เป็นสัตว์สังคม หลายชนิดมีการแสดงออกเชิง พิธิกรรมเกี่ยวกับความตาย เช่น ช้าง โลมา และ ชิมแปนซี เป็นต้น ด้วยการวนเวียนรอบศพ หรือ รวมตัวสงบนิ่งมองไปที่ศพของเพื่อนร่วมผุ่ง พิธิกรรมของช้างอาจกินเวลาหลายวัน และมีการ เยี่ยมศพ (ถ้าเป็นมนุษย์คงใช้คำว่าเคารพศพ) โดยใช้เท้าหรือวงศ์ไปที่ศพ

มนุษย์เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำพวก ไพรเมต เช่นเดียวกับชิมแปนซี และเป็นสัตว์สังคม ที่มีความซับซ้อนสูงที่สุด เชื่อกันว่ามนุษย์ นิแองเดอร์ทาลก็อาจมีพิธิกรรมฝังศพพร้อมกับ สิ่งของ อันแสดงถึงแนวคิดเรื่องโลกหลังความตาย (แม้ว่ายังมีข้อโต้แย้งอยู่) อย่างไรก็ตามมีหลักฐาน จากการค้นพบในถ้ำ Skhul ที่ประเทศอิสราเอล ว่า มนุษย์ฝังศพพร้อมสิ่งของอย่างน้อยเมื่อประมาณ 100,000 ปีที่แล้ว

พิธิศพของมนุษย์ เกิดขึ้นบนแนวคิดของ โลกหลังความตาย อาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจ ในพลังของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพจิตใจของ ญาติสนิมิตรสายที่ยังอยู่ ความเสียใจที่เกิดจาก ความรักใคร่ผูกพัน ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของ วิวัฒนาการที่สร้างความรู้สึกนี้ขึ้น เพื่อทำให้เกิด ความหวังแห่งอนาคตปักปักรักษาญาติและ พวกร้อง อันจะเพิ่มโอกาสในการส่งต่อ DNA ของ เพาพันธุ์ต่อไปได้

พิธิศพของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ พолжแบ่งแบบกว้าง ๆ ได้ 2 รูปแบบ คือ การฝัง และ การเผา

การฝัง มักจะฝังข้าวของเครื่องใช้ของ ผู้วายชนม์ไปด้วย เพื่อนำไปใช้ในโลกหน้า พบราก ในสังคมเกษตรกรรม ที่อยู่ติดที่ ไม่เคลื่อนย้าย ไปไหน ในประเทศไทยที่เก่าแก่มากก็คือหลุมศพที่ แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลก อายุเก่าแก่ถึง 5,600 ปี

สังคมที่อยู่ติดที่ เอื้อให้เกิดการพัฒนา ต่อเนื่องจนเกิดเป็นแหล่งอารยธรรม ซึ่งหลุมศพ ก็พัฒนาจนกลายเป็นสิ่งก่อสร้างที่ยังใหญ่ได้ เช่น พระมิดที่อียิปต์ และสุสานจิ่นซียองเต้ เป็นต้น รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับโลกหน้าและการฟื้นคืนชีพ ก็พัฒนาซับซ้อนขึ้น ทำให้ในบางอารยธรรมมี ความพยายามถอนศพด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทำมัมมี

ในสังคมเกษตรกรรม ที่ดินและแรงงาน เป็นสิ่งสำคัญ การฝังศพและสร้างวัฒนธรรมให้ ลูกหลานต้องดูแลหลุมศพก็เพื่อให้ลูกหลาน อยู่ติดที่ แรงงานจะได้ไม่เคลื่อนย้ายไปไหน ทำให้ สามารถสืบสานแรงงานตระกูลได้ต่อเนื่องยาวนาน ดังเช่นวัฒนธรรมของจี๋อในເວເຊີຕະວັນອກ และ ระบบฟิวตัลໃນຢູໂປ

การเผา วิธีการนี้สืบเนื่องมาจากการสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ มนุษย์ย่างเกรงต่อพลังธรรมชาติ และยกให้เป็นเทพเจ้า หนึ่งในบรรดาสิ่งที่มนุษย์ บูชาและให้ความสำคัญมากคือ “ไฟ”

ลัทธิบูชาไฟนี้ มีในหลายอารยธรรม เช่น ศาสนาโกร์อัสเตอร์ หรือการบูชาไฟของพราหมณ์- อินดู เป็นต้น ไฟถือเป็นสิ่งทรงพลานุภาพ สิงศักดิ์สิทธิ์ที่เทพเจ้าประทานมาให้ การเผาศพ

จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการชำระล้างให้บริสุทธิ์ และควนกับปรียบประดุจการส่งดวงวิญญาณไปสู่ สวรรค์อันเป็นที่สถิตของเทพเจ้า

การเผาพ พบได้มากในหมู่ชนเผ่าเรื่องเดิม เช่นพวกรชนเผ่าที่พูดภาษาตระกูล Indo-European ในแถบเอเชียกลางเมื่อประมาณ 3,500 ปีที่แล้ว ที่อพยพย้ายถิ่นไปเรื่อยและเป็นพวกรที่นิยมลัทธิ บุชาไฟ ซึ่งต่อมาได้อพยพออกไปทั่วทางยุโรปและ อินเดีย จึงได้ชื่อว่า Indo-European โดยกลุ่มนชน ที่สืบทอดเชื้อสายต่อมากลุ่มนี้ยังนิยมการเผาพ ก็เช่น โรมัน กรีกโบราณ และอารยันอินเดีย

อารยันในอินเดีย นับถือแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ อันอาจเป็นความเชื่อพื้นถิ่น ดังนั้นมีอพยพแล้ว จะนำอัฐิถ้าไปโลยแม่น้ำเพื่อให้ไปสู่สวรรค์ เมื่อศาสนาพุทธถือกำเนิดขึ้น แม้พระพุทธเจ้าจะ บอกให้นำอัฐิถ้าของพระองค์ (พระบรมสารีริกธาตุ และพระอังคาร) เก็บไว้เป็นเครื่องบูชาและลึกถึง พระองค์ แต่สำหรับชาวพุทธทั่วไปไม่ต้องเก็บ อัฐิถ้าของผู้รายชนมีไว้บูชา

การจัดงานศพของไทย

สังคมไทยสมัยก่อนก็นิยม การฝัง และ การเผา เช่นกัน การฝังศพมักใช้กับศพไร้ญาติ หรือไม่มีผู้จัดการพิธีศพ โดยนำไปฝังหรือทิ้งศพ ตามป่าช้า แต่โดยทั่วไปมักจะเผาตามคติพุทธ ที่ไทยรับมานั้นเอง

อย่างไรก็ดี พิธีการเผาพของไทยนั้น แตกต่างจากอินเดีย เนื่องจากได้ผสมผสานกับ การนับถือพื้นเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพื้นดิน (ผีบรรพชน) ดังนั้น จึงเก็บอัฐิของบรรพชนไว้บูชา แล้วโลยแต่เด้า (อังคาร) เท่านั้น

นอกจากนั้น ในงานศพ จะมีการจัดงาน รื่นเริง มีมหรสพสนุกสนาน สืบเนื่องมาจาก ศาสนาพื้นดินเดิม กล่าวคือ แม้คนจะตาย แต่ขวัญ

ไม่ตาย ขวัญออกจากร่างไปแล้วลงทางกลับ ไม่ได้ จึงต้องจัดงานมหรสพรีบเริง เพื่อให้ขวัญ ได้ยินจะได้กลับมาถูก การจัดงานแบบนี้มีในงาน พระราชพิธีจันถั่งงานศพคนทั่วไป ดังนี้จึงอาจ พบเห็นการจัดงานรื่นเริงในวัด เพราะเป็นการพบกัน ของศาสนาพุทธกับศาสนาพื้นเมือง ซึ่งในอดีตวัด ไม่มีเมรุเผาพอย่างทุกวันนี้ ในสมัยพุทธกาลวัด คืออาرامที่พำนักและกระทำสังฆกรรมของสงฆ์ ในไทยก็เช่นกัน ไม่มีเมรุถาวรในกำแพงพระนคร ศพสามัญชนต้องออกไปทางประตูฝี แล้วเผาพ นอกกำแพง

ผู้ดีหรือผู้มีฐานะก็อาจทำเมรุเป็นครั้งคราวไป ส่วนคนทั่วไปจะเผาพบนกองฟอน โดยนำดินไม้ม มาเรียงกันเป็นชั้นๆ คำว่าฟอนหมายถึงพื้นนั้นเอง ท่อนไม้มีความยาวประมาณวาเศษๆ มีขนาด เท่ากับลำขา วิธีการคือนำไม้ขนาดเท่าลำแขน มาหันขวางก่อนวางไม้ท่อนยาวเป็นชั้นๆ เพื่อให้ อากาศถ่ายเทไม่แน่นจนเกินไป มีเช่นนี้จะทำให้ ไฟดับ

ขั้นตอนการเผาพ จะนำโครงสร้างไว้บนกอง ฟอนและเตรียมไม้สดขนาดเท่าลำแขนของ ยาว ประมาณ 3 วาเศษจำนวน 4 ท่อน ไม้ 4 ท่อนนี้ เรียกว่า “ไม้เต็งผี” (เต็งแปลว่า กดหรือทับหรือ ข่ม) เพราะเมื่อไฟไหม้กองฟอนแล้วไฟจะลามไป ให้หมากกระดาษหุ่มโลง เมื่อเศษถูกความร้อนอาจอัดตัว โงหัวหรือยกขาขึ้นแม้มัดตราสั่งเอาไว้ก็ไม่อยู่ ศพ ที่งอตัวจะกลึงตกลงมาจากการกองฟอนดูน่าอุจุด ด้วยเหตุนี้คนโบราณจึงให้เตรียมไม้เต็งผีไว้สำหรับ กดศพโดยวางไว้บริเวณคอและขาทั้งสองข้าง เพื่อไม่ให้ศพกลึงหล่นลงพื้น (“ชาวบ้านเข้าเผาผี กันอย่างไร?” โดย วีระพงศ์ มีสกาน ใน “ศิลป วัฒนธรรม” ฉบับสิงหาคม 2560)

เมรุบูน เริ่มมีมาตั้งแต่ในรัชกาลที่ 1 ที่ วัดสุวรรณาราม ในรัชกาลที่ 3 ที่วัดสระเกศ

ในรัชกาลที่ 4 มีหลักฐานเมรุปูนอีกหลายแห่ง เมรุถาวรแห่งแรก สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 5 อยู่ใน วัดเทพศิรินทราราวาส ปัจจุบันคือเมรุหลวงหน้า พลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราราวาส ต่อมา เมรุเผาศพได้แพร่ไปตามวัดสำคัญในกรุงเทพฯ ช่วงประมาณ พ.ศ. 2500 ก่อนกระจายไปทั่วประเทศ

งานศพของราชสำนัก

งานศพของราชสำนักมีความคล้ายคลึงกับงานของคนทั่วไป แต่มีแบบแผนธรรมเนียมเป็นขั้นเป็นตอนมากกว่า สิ่งที่พิเศษแตกต่างจากการของคนทั่วไปคือโภศ

โภศ มีรูปทรงแตกต่างจากโลงศพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศราธุ วัดติวงศ์ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า “น่าจะเป็นแต่สมัยที่ไทยโบราณยังเป็นชนที่ไม่มีถิ่นประจำและเรื่องอยู่ จึงต้องเอาศพของพ่อเมืองขึ้นเกวียนไปด้วย และตั้งในเกวียนตั้งตามแบบโภศง่ายกว่า หีบยาวๆ” ปัจจุบันยังไม่แน่ชัดว่าทำไม่โภศจริงมีรูปทรงเช่นนั้น

ท่าทางของศพในโภศ คือนั่งอขาเข้าขึ้นมาซิดหน้าอก สองมือพนมเหนือเข่า มีการจับหลัก เป็นไม้ค้ำคางตั้งอยู่แป้นไม้เป็นฐาน ทำการสุกำ คือนำด้วยสุกกำ (ด้วยดิบทำจากผ้าย) مامดเหมือนที่มัดตราสังศพทั่วไป ห่อด้วยผ้าขาวแล้วอุ้มศพลงโภศ

ในอดีต การรักษาศพทำไม่ได้เหมือนในปัจจุบัน เมื่อศพอยู่ในโภศ จะมีรู้ด้านล่างโภศ เพื่อระบายบุพโพ (หนอง) ลงไปในถังที่รองรับศพที่อยู่นานจะส่งกลิ่นและไม่สวยงาม ดังนั้น เมื่อมีการพระราชทานเพลิง/ถวายพระเพลิง ก็จะแก้เอาศพออกมารู้ดเอาเนื้อหนังมังสาออกให้เหลือแต่กระดูกขาว แล้วจึงเผาแต่กระดูกนั้น

ส่วนอย่างอื่นก็นำไปเผาพร้อมกับบุพโพ ดังที่มีจดหมายเหตุไว้ว่า

“เมื่อถึงคราเชิญศพออกเมรุ เจ้าพนักงานจักทำการเปลือยพระสุกกำศพลงเสีย และเปลี่ยนผืนใหม่ และพระบุพโพนั้นจักเชิญไปเผาพร้อมกับพระสุกกำศพ โดยจักกระทำดังนี้ เจ้าพนักงานจักถ่ายพระบุพโพลงในกระทะทอง พร้อมเครื่องหอมอาทิ ลูกฝรังสุก ในเนยม และจุดเพลิงเคี่ยวไปจนกว่าจะมอดเป็นถ่านพระเมรุพระบุพโพ หลังจากการเคี่ยวพระบุพโพสุดสิ้น และจักนำพระศพนั้นมารูดลงเสีย เป็นที่รักกันทั้งแผ่นดินว่า พระศพนั้นต้องอยู่ในพระโ哥ศตลอดเวลา เพลาผ่านไปนานเท่าใดพระศพจักยัง嫩่า เนื้อหนังมังสา เอ็นน้อยเอ็นใหญ่ต่างหากัน嫩่าเปื่อยแลเห็นไม่มีส่วนราก หากองค์ได้สิ้นใจในหน้าฝนแล้วใช้รั้งต้องรอถึงหน้าแล้งแลค่อยถวายเพลิง ก่อนจักถวายเพลิงจักเปลือยผ้าห่อศพนั้นออก และนำพระศพนั้นไปสำรอกอาเนื้อหนังมังสา เอ็นน้อยเอ็นใหญ่ทั้งหลายออกมาน้ำให้หมด ให้อยู่แต่กระดูกขาว และเชิญกระดูกออกมานั่งที่ แลใส่เครื่องหอมลงกระทะเบ้า เช่น ชะลุด ในเนยมลงไปต้มทั้งผ้า อบให้หอม สิ่งที่เหลือในกระทะใบบัวแลจักทิ้งไม่ได้ ต้องเคี่ยวให้แห้ง และนำไปเผาพร้อมผ้าห่อศพ ที่เรียกขานกันว่าถวายพระเพลิงพระบุพโพ ถ้าเป็นศพชั้นเจ้านายจักถวายกันที่วัดมหาธาตุ ส่วนอัฐิที่สำรอกมังสาออกแล้วใช้รั้งและเชิญลงพระโภศรอการถวายพระเพลิง”

ประวัติศาสตร์ของมนุษย์ในเรื่องเกี่ยวกับความตาย มีความหลากหลาย สลับซับซ้อน และมีผลวัตถุยั่งยืนตลอด เฉกเช่นเดียวกับเรื่องอื่นๆ ทราบได้ที่มนุษย์ยังดำรงอยู่ เพราะนั้นคือลักษณะของมนุษยชาติ

ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับความตาย

ณัฐกร เวียงอินทร์

ความตายและการจัดการโดยรัฐ

“ไม่มีอะไรที่แน่นอนยกเว้นความตายและภาษี” (Nothing is certain except for death and taxes.) คำกล่าวของนักคิด นักปรัชญา และนักการเมืองชาวอเมริกันอย่าง เบนจาмин แฟรงคลิน (1706-1790) มีนัยยะให้ชวนคิด มากมาย

ใน nab ความคิดแรก สิ่งที่แตกต่างกัน ระหว่างความตายกับภาษี ก็คือ ความตายเป็น สภาวะธรรมชาติ ที่รัฐหรือกฎหมายไม่ได้เข้ามา กำหนด อาจจะมีวิทยาการเข้ามายุ่งเกี่ยวบ้าง เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยีในการรักษาสุขภาพที่ดี อาจจะทำให้มีชีวิตที่ยาวนานขึ้น แต่สุดท้ายมนุษย์ ก็ยังต้องตายตามสภาวะธรรมชาติอยู่ดี แต่สำหรับ ภาษีนั้น เป็นกิจกรรมรัฐที่กระทำผ่านกระบวนการกฎหมาย โดยตรง

หากมองอีกมุม แม้แต่ความตาย ก็ยังไม่พ้น จากการจัดการของภาครัฐ ชีวิตหลังความตาย แม้ว่าเราจะยังไม่มีคำตอบที่แน่นอนตามหลัก วิทยาศาสตร์ว่า ตายแล้วไปไหน แต่หลังความตาย คนที่ยังมีชีวิตอยู่มีเรื่องที่ต้องจัดการอีกมากมาย อย่างเช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับศพ การแจ้งสถานะ ของผู้วายชนม์ไปจนถึงการจัดการมรดกต่างๆ ก็ย่อมมีกฎหมาย มีกลไกของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นกัน

ในแห่งนี้ ความตาย ซึ่งถือเป็นกระบวนการ หนึ่งที่ (อาจจะ) ยังไม่สิ้นสุดของมนุษย์ ย่อมต้องมี รัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้ว่าผู้ตายจะจากโลกนี้แล้ว ก็ได้

นี่คือเรื่องราวความตาย เมื่อเชื่อมโยงกับ มิติการจัดการโดยรัฐ แต่หากมองในมุมของพลัง “เรื่องเล่า” ทางสังคม

ปรัชญาความตาย ความ omnimortality ของชื่อ เสียงจาก อคลีสีส ถึงโนนี สถาร์ค

หากมองตามหลักความคิดในหนังสือ Sapiens: A Brief History of Humankind หนังสือประวัติการณ์ระดับโลกที่ว่าด้วยประวัติ ย่อของมนุษย์เพ่าพันธุ์เชเปียนส์ ของโนอาห์ แยรารี ยูวาล ประเด็นหนึ่งที่สำคัญในหนังสือคือ พลังของ “เรื่องเล่า” ที่ทำให้เกิดจินตนาการ ร่วมกันในสังคม ก่อเกิดเป็นโยงใย โครงข่ายทาง สังคมที่เชื่อในเรื่องเล่าอย่างเดียว กัน ทั้งเรื่องเล่า ในเชิงศาสนา กว้างมาก ไปจนถึงระบบการเงิน

ในแห่งนั้นความตาย เรื่องเล่าที่ทรงพลังมาก ก็คือ เรื่องเล่าที่ว่าด้วยภาวะของมนุษย์ที่มี ลักษณะที่เรียกว่า Mortal หรือ “ตายได้” ตรง ข้ามกับภาวะ Immortal ตายไม่ได้ หรือเป็น อมตะ ซึ่งไม่ใช่สภาวะปกติของมนุษย์ แต่เป็น สภาวะเทพ หรือ omnimortal

ในชุดเรื่องเล่าของประวัติศาสตร์กระแส หลักของมนุษยชาติทั้งในเชิงศาสนา และ วัฒนธรรมปีอป มีคนสำคัญไม่กี่คนที่มีสภาวะ พิเศษ มีความ Immortal อญชั่วคราว อย่างเช่น พระเยซูคริสต์ ที่ในพันธสัญญาใหม่เล่าไว้ ฟื้นคืนชีพชั่วคราว หลังจากที่ถูกตรึงกางเขน จนเสียชีวิต หรืออย่างซูเปอร์แมนที่ฟื้นคืนชีพได้ แต่ความชวนหัวคือ ซูเปอร์แมนไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นชาวดาวคริปตัน ต่างหาก

แต่มนุษย์ธรรมดายังหัวไป หากเราไม่พื้นขึ้นมาแบบไร้สำนึกอย่างพวกร้อนบี้ ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมสายปือปือคัลเจอร์ในโลกยุคใหม่

เราทุกคนล้วนแล้วแต่ “ต้องตาย” (mortal) จึงไม่น่าแปลกใจว่า ทำไมนอกจากเปล่าว่า ต้องตายแล้ว mortal ในอีกความหมายหนึ่ง แปลว่า มนุษย์ นั่นเอง

แต่สิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้สนใจเรื่องราวของวีรบุรุษก็คือ ความตายในอีกมุมหนึ่ง คือ การนำไปสู่ภาวะอมตะ(Immortal) ของซือเสียง ที่ทำให้ชื่อของเขากลายอยู่ข้ามกาลเวลา

ในภาพยนตร์เรื่อง Troy(2004) ซึ่งโครงเรื่องให้ญี่ว่าด้วยสงครามระหว่างกรีกกับเมืองทรอยในยุคกรีกโบราณ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่องนี้ก็คือ ชะตากรรมของอคิลลีส อคิลลีส คือนักรบผู้ยิ่งใหญ่ ที่ตามเรื่องราวของเทพกรัณฑ์กรีกเล่าว่า ในตอนที่เกิดมานางพระย พฤษภาคม เธอได้จุ่มร่างของลูกชายลงในแม่น้ำสติกซ์ (เป็นแม่น้ำแนวแบ่งเขตระหว่างพิภพกับโลกน้ำดาลหรือแบ่งระหว่างคนเป็นกับคนตาย) เพื่อให้ลูกของเธอเป็นอมตะ เธอจับข้อเท้าลูกชายลงในแม่น้ำ ทำให้ร่างของเขาระเบิด แต่มีอยู่จุดเดียวที่เป็นจุดอ่อนของเขาที่ไม่ได้ถูกอาบด้วยแม่น้ำ นั่นคือ ข้อเท้า

ในสงครามม้าไม้เมืองทรอย อคิลลีสจึงเสียชีวิต เพราะถูกปารีสยิงธนูไปที่ข้อเท้า

ประเด็นสำคัญในภาพยนตร์เรื่องนี้ที่เชื่อมโยงกับความตายของอคิลลีส ก็คือ ในภาพยนตร์ได้ตั้งคำถามกับเส้นทางชีวิตของอคิลลีส ว่า เขาควร “เลือก” ทางไหน ระหว่างการมีชีวิตที่แก่เฒ่าแต่ไม่ได้ถูกบันทึกในเรื่องเล่า

ที่ยิ่งใหญ่ หรือจะยอมสละชีวิตตั้งแต่วัยหนุ่ม เพื่อกลายเป็นเรื่องเล่าของวีรบุุษที่ข้ามยุคข้ามสมัย

ที่สุดแล้ว อคิลลีสเลือกที่จะจบชีวิตในสงครามเมืองทรอย ซึ่งทำให้เรื่องราวของเขามีเป็นส่วนหนึ่งของมากาพย์ที่ยิ่งใหญ่ของกรีกโบราณ ความตายของเขามีจึงรับใช้ภาวะ “อมตะ” (Immortal) ของซือเสียงที่ไม่ว่าเวลาจะข้ามผ่านพื้นที่นานเท่าไหร ชื่อของอคิลลีส คือชื่อนั่นที่ถูกเล่าขานผ่านความทรงจำรุ่นต่อรุ่นในประวัติศาสตร์กรีกและลัก

การเลือก “ความตาย” เพื่อที่จะคงอยู่ต่อไป เลยกลายเป็นพล็อตที่สำคัญในเรื่องเล่าของวีรบุรุษหรือซูเปอร์ฮีโร ทั้งในประวัติศาสตร์จริงและวัฒนธรรมในแบบปือปือคัลเจอร์

จึงไม่น่าแปลกใจที่ความตายของอดีตมหาเศรษฐีค้าอาวุธที่กลับใจกลายเป็นซูเปอร์ฮีโร อย่างโนนี สตาร์ค เพื่อปกป้องจักรวาล ในภาพยนตร์ Avengers: End Game (2019) จึงกลายเป็นพล็อตสำคัญในการเชิดชูฮีโร จนกลายเป็นเรื่องราวแห่งทศวรรษที่ 2010s ที่ผลักดันให้ภาพยนตร์ดังกล่าวกลายเป็นภาพยนตร์ที่มีรายได้สูงสุดทั่วโลก

เพราะเรื่องราวการสร้างชีวิตที่ “ต้องตาย” อยู่แล้ว ให้กล้ายเป็น “อมตะ” ในแบบซือเสียงเรื่องราวของวีรบุรุษที่ยิ่งใหญ่ กับพล็อตเรื่องเล่าที่ดำเนินไว้ซึ่งคุณค่า “อันดีงาม” บางอย่างของสังคม

มนุษย์ที่ว้าไปในเรื่องเล่ากรีกและลัก จึงต้องตายเพื่อการกิจที่ยิ่งใหญ่ เพื่อให้เกิดภาวะอมตะขึ้นมา ดังคำที่ว่า “ตัวตาย แต่ชื่อยัง”

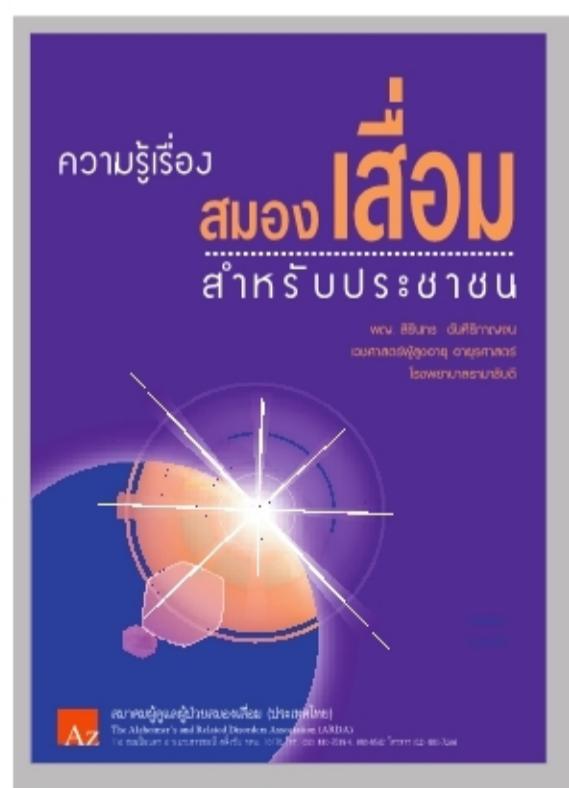
บริษัท ชีวามิตร วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด เป็นศูนย์รวมข้อมูลและทำกิจกรรมในการ “สนับสนุน” และ “ผลักดัน” ให้คุณภาพชีวิตระดับท้าย ด้วยเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีคุณภาพชีวิตระดับท้ายที่ดี และจากไปอย่างมีความสุข หนังสือแนะนำ จากชีวามิตร สามารถดาวน์โหลดได้ฟรี

1. คู่มือชีวามิตร

2. วิชาชีวิต

3. ความรู้เรื่องสมองเสื่อม
สำหรับประชาชน

4. รู้ให้รอบตوبเรื่องมาตรา 12

5. การเดินทางทึ่งดงม

สำหรับดาวน์โหลดหนังสือ

ผู้เป็น

พระกิตติสารมุนี (ประจักษ์ เขมกาโน ป.ร.๙)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราราชวรวิหาร

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ (ธนิกกุล) ป.ร.๗, ดร.

วัดสังเวชวิศิยาราม กรุงเทพมหานคร

ประธานกลุ่มอาสาคิลานธรรม รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

นายแพทย์รนวัฒน์ อุณหโขค

รองผู้อำนวยการฝ่ายสำนักศูนย์ ศูนย์การแพทย์ปัณฑุนันทภิกขุ ชลประทาน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ณัฐกร เวียงอินทร์

จบปริญญาตรี สาขาวิชาเอกบริหารธุรกิจ เกียรตินิยมอันดับสอง ทุนเรียนดีทุนภูมิพล
คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยทำงานเป็นนักข่าวที่หนังสือพิมพ์ประชาธิรัฐ
มติชนออนไลน์ และมติชนทีวี เคยเป็นโปรดิวเซอร์รายการข่าวที่ช่อง Now26 ในเครือเนชั่น
เคยเป็นบรรณาธิการออนไลน์ที่ GM Live เคยเป็นนักวิจารณ์ภาพยนตร์ มีงานตีพิมพ์ที่มติชน
สุดสัปดาห์ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ นิตยสารแอมเบอร์เกอร์ GQ Thailand และนิตยสาร
GM ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการเนื้อหาเพจเฟซบุ๊ค The People

ภานุเมศวร์ บุนนาค

จบปริญญาตรี สาขาวิชาเอกการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยรับราชการเป็นนักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานจังหวัดประจำบครีขันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ก่อนลาออกจากครอบครองกิจส่วนตัว และเปิดร้านอาหาร สนใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทุกอย่างในเอกสาร ตลอดจนศาสนา ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอารยธรรมมนุษย์ ชอบคิดมากกว่าทำ ชอบเขียนมากกว่าพูด มีโอกาสเขียนบทความบังเป็นครั้งคราว

ไฟศิษฐ์ ชาครานนท์

จบปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต ปริญญาโทนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนติบัณฑิตไทย เคยเป็นอาจารย์พิเศษผู้สอนวิชากฎหมาย คณะนิติศาสตร์ ให้กับมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ รัตนบัณฑิต (RBAC) ผู้สอนกฎหมายในหลักสูตรสอบนายร้อยตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้กับเหล่าตำรวจชั้นประทวน ให้กับสถาบันการวิชาตำรวจ ผู้สอนกฎหมายระดับปริญญาตรี และ เนติบัณฑิตไทย ให้กับสถาบันการวิชานิติธนิต ปัจจุบันประกอบวิชาชีพหมายความ บริษัทเจนไฟศิษฐ์ลอร์จำกัด (JPLAW) และผู้สอนหลักสูตรเนติบัณฑิตไทย หน่วยความ อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา ของสถาบันติวกฎหมาย ติวเตอร์เจนไฟศิษฐ์

พิสิษฐ์ ศรีอัคคโภคิน

จากการศึกษาด้านนิติศาสตร์ สนใจในเรื่องสุขภาพและนโยบายสาธารณสุขด้านสุขภาพ ปัจจุบันทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) รับผิดชอบงานในเรื่องสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งในกฎหมายนี้รับรองสิทธิของประชาชนในการทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขหรือที่เรียกว่า Living will โดยปัจจุบันกำลังขับเคลื่อนความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวตายดีให้กับชาวในสังคม

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

พล.อ.ต. นพ.อิทธิพร คณะเจริญ
 นายกิติพงศ์ อุรพีพัฒนพงศ์
 นางสาววรรดดา รัตนิน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุฒินันท์ แพทย์พิทักษ์
 เรืออากาศโท กมลนัย ชัยเฉนียน
 นางนารี บุญธีรwar
 นางสุดจิตตรา คำดี
 นางณิยะดา จ่างตระกูล
 นายชา� ปะคำมินทร์
 นางยุพา ทวีวรรณะกิจบรร
 นพ.ภาสกร วันชัยจิรระบุณ
 พญ.เพียงแข ภาคพิบูลย์
 ปัณฑพล ประสารราชกิจ
 นายแพทย์มารวย ตนาวงศ์
 วีระยุทธ รัตนใหม่
 พัชรา โพธิ์กลาง
 ชนาฉัตร ปราการนันท์
 ธัญญานันท์ วิภาตะศิลปิน
 วิทวัส มีเดช

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ
กองบรรณาธิการ

นพ.ภาสกร วันชัยจิรระบุณ
 พญ.เพียงแข ภาคพิบูลย์
 ปัณฑพล ประสารราชกิจ
 นายแพทย์มารวย ตนาวงศ์
 วีระยุทธ รัตนใหม่
 พัชรา โพธิ์กลาง
 ชนาฉัตร ปราการนันท์

คิลปกรรม

คณะกรรมการอำนวยการมูลนิธิ

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย	ประธานมูลนิธิ
2.	ศ.นพ.สมศักดิ์ โลห์เลขา	รองประธาน คนที่ 1
3.	นพ.เอื้อชาติ กาญจนพิทักษ์	รองประธาน คนที่ 2 (ปรพ.1)
4.	นพ.สุรవิทย์ คนสมบูรณ์	รองประธาน คนที่ 3 (ปรพ.3)
5.	ศ.ดร.นพ.ประสิทธิ์ วัฒนาภา	รองประธาน คนที่ 4
6.	ศ.คลินิกเกียรติคุณ เหลือพร ปุณณกันต์	รองประธาน คนที่ 5 (ปรพ.4)
7.	ศ.คลินิกเกียรติคุณ นพ.อุดม คชินทร	รองประธาน คนที่ 6 (ปรพ.6)
8.	ดร.สุนีย์ ศรีไซยันนะสุข	เหรัญญิก (ปรพ.3)
9.	นส.นพพร บุญบุบพา	ผู้ช่วยเหรัญญิก (ปรพ.3)
10.	พล.อ.ต.นพ.อิทธพร คงเจริญ	เลขาริการ
11.	นท.นพ.ธนาธิป ศุภประดิษฐ์	รองเลขาริการ
12.	ภญ.อัมพร เจริญสมศักดิ์	ผู้ช่วยเลขาริการ (ปรพ.3)
13.	ผศ.(พิเศษ) นพ.สุรินทร์ อัศววิทูรทิพย์	ผู้ช่วยเลขาริการ (ปรพ.6)
14.	ผศ.นพ.วรพล อร่ามรัศมีกุล	ผู้ช่วยเลขาริการ (ปรพ.5)
15.	นพ.ภาสกร วันชัยจิระบุญ	ผู้ช่วยเลขาริการ

คณะกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิ

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	คุณหญิงวรรณา สิริวัฒนภักดี	ที่ปรึกษา
2.	นายแพทย์ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ	ที่ปรึกษา
3.	พลเอกจรัส กุลละวนิชย์	ที่ปรึกษา
4.	นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช	ที่ปรึกษา
5.	ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโนย	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการมูลนิธิ

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	นพ.กำพล พลัสสินทร์	กรรมการ (ปรพ.1)
2.	นพ.ธเรศ กรัชนัยร่วงศ์	กรรมการ (ปรพ.1)
3.	นพ.วิทยา วันเพ็ญ	กรรมการ (ปรพ.1)
4.	นายนพรัตน์ แย้มเหมือน	กรรมการ (ปรพ.1)
5.	นพ.ยุทธ โพธารามิก	กรรมการ (ปรพ.2)
6.	ศ.นพ.พินิจ กุลละวนิชย์	กรรมการ (ปรพ.2)
7.	นพ.เจษฎา โชคคำรงสุข	กรรมการ (ปรพ.2)
8.	ศ.นพ.สิน อนุราชภูร্ণ	กรรมการ (ปรพ.2)
9.	นายชาติชาย พยุหนาวีชัย	กรรมการ (ปรพ.2)
10.	นางกรณิการ์ เทววิชชุลดา	กรรมการ (ปรพ.2)
11.	พญ.อภิรัมย์ เวชภูติ	กรรมการ (ปรพ.3)
12.	พล.อ.รศ.นพ.ไตรโรจน์ ครุฑเวช	กรรมการ (ปรพ.3)
13.	ศ.กิตติคุณ ดร.นพ.จิตรา สิทธิอมร	กรรมการ (ปรพ.3)
14.	พลโท นพ.ชาญชัย ติกขะปัญโญ	กรรมการ (ปรพ.4)
15.	ดร.กิตติพงษ์ กิตยาภักดิ์	กรรมการ (ปรพ.4)
16.	นายปิยะพันธ์ จัมปาสุต	กรรมการ (ปรพ.4)
17.	นพ.อัษฎา ตียพันธ์	กรรมการ (ปรพ.4)
18.	นายทรงพล ชัณมาตรกิจ	กรรมการ (ปรพ.4)
19.	พล.อ.รศ.นพ.ชุมพล เปี้ยนสมบูรณ์	กรรมการ (ปรพ.5)
20.	รศ.นพ.พิสิษฐ์ พิริยาพรรณ	กรรมการ (ปรพ.5)
21.	นายวิทอง ตันทกุลนินทา	กรรมการ (ปรพ.5)
22.	นายเอนก จงเสถียร	กรรมการ (ปรพ.5)
23.	พล.ท.นพ.พีระพล ปกป้อง	กรรมการ (ปรพ.6)
24.	นางบุษบา สังขิวภา	กรรมการ (ปรพ.6)
25.	นพ.วันชาติ ศุภจัตุรัส	กรรมการ (ปรพ.7)
26.	น้าวารตรี พญ.สุจิตตรา สาทยกานท์	กรรมการ (ปรพ.7)
27.	พญ.เจริยง จันทร์กมล	กรรมการ (ปรพ.8)

หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของบุลงนิธิธรรมากับทางการแพทย์
สำหรับผู้ที่ต้องการสนับสนุนจัดพิมพ์เพื่อสาธารณะประโยชน์

สามารถติดต่อได้ที่ มูลนิธิธรรมากับทางการแพทย์
ppm.ggm.or.th

